

**Mongoni Manza ka Yeso beyo
Matayo
okpikaga ndi mino
Likpumu ka la mambwa**

Mongoni Manza beyo Matayo okpikaga ndi mino nima. Matayo nino Yeso amakaga ndi kaiko mubibya, a ndi ndombe wa manzanza. A ndi bemoti luga ka batutumbwa nibo Yeso utika ndi kabikyaga Mongoni Manza, kauyikoso bambanzu kaiko bakilisito. Kuso wa kitabu yi niyi, Matayo atumbulaga beyo Yeso ibukuta ndi mino, ligubo nilo Yeso agya ndi ka obili na beyo ikaga ndi mino kautiwa bambanzu. Atumbulaga ndi goni beyo Yeso okwa ndi mino na beyo opupa ndi mino ka mbuku. Yeso a ndi kabikyaga Mongoni Manza no ngu yasi, anohukuso bokolofu, anokpumyo mambengi ma bunye, anagya makpumu ka mumbanga-mbanga mudingi nimo okitogi yimibo ka bambanzu.

Matayo ukpikilya ndi bamamaki beyo ka Bayuda kauwonisilo be ka linganu Yeso ni Muhukuso nino bogyalandu babikyaga ndi likpumu ka kaki ka Mobiso Motu. Masi nimo babikyaga ndi ko bulya kaki kambwa kodoku ka obili igyonosa ndi beyo aka yo. Iyi no a ngama nino akwanana ndi kodoku. Bambanzu budingi bamakaga be Mika Daudi kye Daudi a ndi ngama mudingi kugbe luga ka bangama ba Bezaleli nibo livananza ko Kunzi. Gutugu beyo Yeso uwonisila ndi mino Bezaleli Bungama ko

Kunzi, bangama kabu aka bikpe bo bamuya ndi. Niyo Yeso okwa ndi, bukunya ndi babibya kaki, burakya kogulya ka bandabu baya malumba. Kinili, bomisikana kuwa ndi ka obili, kabikyaga Mongoni Manza.

Yigbananaga ya kitabu yi niyi:

Puponogo ka Yeso-Kilisito na yibukuta kaki
1:1-2:23

Kuu ka Yuani-Mubatizai *3:1-12*

Ibatiso ka Yeso, na beyo abili a ndi mino
kabobo *3:13-4:11*

Yeso ogoni kaiko ka Galilaya *4:12-18:35*

Pupo ka Yeso ka Galilaya na gulyo kaki ka
Yelusalema *19:1-20:34*

Poso ya mulibo ka Yeso kunu ka obili,
yisasambya na kukwaku kaki *21:1-27:66*

Yeso opupini ka mbuku *28:1-20*

Puponogo ka Yeso

(Luka 3:23-38)

¹ Mina ka batitaki Yeso-Kilisito nima: iyi bikpe opupa ndi ka livananza ka ngama Daudi. Na iyi ngama Daudi opupa ndi ka livananza ka Abalahamu.

² Abalahamu abukuta ndi Isaka,

Isaka abukuta ndi Yakobo,

Yakobo abukuta ndi Yuda na bamamaki,

³ Yuda ibu na mukaki beyo ka Tamali
babukuta ndi Pelesi na Zela,

Pelesi abukuta ndi Esiloni,

Esiloni abukuta ndi Lamu,

⁴ Lamu abukuta ndi Aminadabu,

Aminadabu abukuta ndi Nasoni,

Iyi Nasoni abukuta ndi Solomono,

- 5 Solomono ibu na mukaki beyo ka Laaba
 babukuta ndi Boazi,
 Boazi abukuta ndi Obedi. Amaki Obedi ndi ni
 Luta,
 Obedi abukuta ndi Yesse,
 6 Yesse abukuta ndi ngama Daudi.
 Ngama Daudi abukuta ndi Solomono na muka
 Ulia*. Iyi Ulia a ndi ni okwini,
 7 Solomono abukuta ndi Leoboamu,
 Leoboamu abukuta ndi Abia,
 Abia abukuta ndi Asa,
 8 Asa abukuta ndi Yozofati,
 Yozofati abukuta ndi Yolamu,
 Yolamu abukuta ndi Uzia,
 9 Uzia abukuta ndi Yotamu,
 Yotamu abukuta ndi Ahazi,
 Ahazi abukuta ndi Izikia,
 10 Izikia abukuta ndi Manasi,
 Manasi abukuta ndi Amoni,
 Amoni abukuta ndi Yosia,
 11 Yosia abukuta ndi Yekonia na bamamaki.
 Ubukutaga ndi ngbingo nino fuhokisa ndi
 mino Bezaleli kaında na ibu ka busunzu ka
 Babiloni.
 12 Kumbuso kauhokiso Bezaleli kaında ka
 Babiloni,
 Yekonia abukuta ndi Salatieli,
 Iyi Salatieli abukuta ndi Zelubabeli,
 13 Zelubabeli abukuta ndi Abiudi,
 Abiudi abukuta ndi Eliakimu,
 Eliakimu abukuta ndi Azolo,
 14 Azolo abukuta ndi Zadoki,
 Zadoki abukuta ndi Akimu,

* **1:6** 1:6 muka Ulia: Ina ndi be Betiseba. **1:11** 1:11 Wanda ka
 2 Bangama 24:12-16.

Akimu abukuta ndi Eliudi,

¹⁵ Eliudi abukuta ndi Iliyazali,

Iliyazali abukuta ndi Matani,

Matani abukuta ndi Yakobo,

¹⁶ Yakobo abukuta ndi Yezefu, nino a ndi mbunya Malia. Malia abukuta kuwa ndi Yeso nino bamakaga be Kilisito[†].

¹⁷ Katukya ka Abalahamu kadwe ka ngama Daudi, a ndi bevananza tekebe na bayikwanganya, katukya ka Daudi kadwe ku buhokisa ndi mino Bezaleli kainda ka Babiloni, a ndi bevananza bayagogo tekebe na bayikwanganya, katukya wa buhokisa ndi mino Bezaleli kainda ka Babiloni kadwe ka libukuti ka Kilisito, a ndi bevananza tekebe na bayikwanganya bata goni[‡].

*Yibukuta ka Yeso-Kilisito
(Luka 2:1-7)*

¹⁸ Yibukuta ka Yeso-Kilisito a ndi bene: Amaki beyo ka Malia ba ndi kavanana na Yezefu. Luki limoti, kambwa ibu kavanana, Malia ava ndi mama ko ngu ya Limbengi-Lotu.

¹⁹ Yezefu nino ba ndi kavanana na iyi, a ndi mutu wo wongbingbili. Kegu ndi kapa ka pisiso suni ko misa ka bambanzu. Kinili, a ndi kapa kaasa biwese.

²⁰ Tamanaga yi niyo a kuwa ndi kuso ka Yezefu aka, kani malaika ka Mombukwono-dosu anop- uponilyoku ko nziki, abikya be: «Yezefu, mika ngama Daudi, wakobongonitogu kava mukaku

---

[†] **1:16** 1:16 «Masiya» ka Libelenia na «Kilisito» ka Ligiliki akabikya be Nino Kunzi apunaga   [‡] **1:17** 1:17 Ka Bayuda, livanza limoti agyaga ndi byanga 40

βεϋο ka Malia, kye miki ninɔ a na iyi ka muma a pisi ko ngu ya Limbengi-Lotu.

²¹ Abukuta banu miki muluku yi, waluka be Yeso. A beyo, iyi no uhukuso ndeke batu kaki ka bunye kabu.»

²² Niyo yasi igyonosa ndi kye itulyani munzina nimo Mombukwono-dosu abikya ndi pisi ka mugyalandu be:

²³ «Musika bemoti ninɔ kanibigu likramuka ka baluku avatu ndeke muma, abukuta miki muluku yi, baluka ndeke be Imanueli.»
Isi yi be: «Kunzi pa imoti na ibusu».

²⁴ Niyo Yezefu ozuzuko, agya ndi beyo aka yo malaika ka Mombukwono-dosu akpamyandi mino. Ava kawa ndi mukaki beyo ka Malia.

²⁵ Luki limoti, kasyegu ndi na iyi kambwa Malia kabukuta. Yezefu aluka ndi miki be Yeso.

2

Batu ba yimibo bodunuku kabibiso Yeso

¹ Yeso ibukuta ndi ko mikya mugi nimo ina be Betlehemu ka iwili ya Yudea. Ko ngbingo yi ninɔ, Elodi no a ndi ngama. Kumbusa wa yibukuta ka Yeso, batu ba yimibo botukyoku ndi misa ka ingenge, bosila ndi ka Yelusalema.

² Buusa ndi be: «Miki ninɔ ibukuti kaiko ngama ka Bayuda a yani? Tini bi lingutu kaki ananze misa ya ingenge, kinili todoku kabibiso.»

---

§ 1:21 1:21 Yeso: Isi yo lino Yeso ni Mombukwono-dosu Muhukuso.

³ Niyo ngama Elodi ukana mongoni mi nimo, ombomboya kugbe pa imoti na batu ba Yelusalema basi.

⁴ Umumula kuwa ndi bokumu-kumu na bowonisilo ba mutuu basi. Umuusa ndi be: «Bogyalandu babikyaga ndi be babukuta ndeke Kilisito yani?»

⁵ Ibu aka ndi be: «Ka Betelehemu, ka iwili ya Yudea. A beyo, kye mugyalandu okpikaga ndi be:

⁶ «Iwe Betelehemu, ka iwili ya Yudea, wakegu mugi ma payaya lugo wo giyo yakpukpu ya Yudea.

A beyo, ngama opupa ndeke ku kaku nino ika ndeke kaunanaga batu kami, bomikya Bezaleli beyo mububulyo wa bakondolo agyago mino.»

⁷ Kuwa wa, Elodi umaka ndi batu ba yimibo ka kpolo, ubikya be batumbulyagi ngbinga tino no bina ndi mino lingutu.

⁸ Kumbuso yi, utika ndi ka Betelehemu. Ubikya be: «Widoni ku beyo, muusogo binza mongoni ko miki yi nino. Makamina, modoku kemibiso, iba nindito goni imi kabibiso.»

⁹ Niyo bukana likpumaka ka ngama, baga ndi. Lingutu li nilo bina ndi misa ya ingenge a ndi goni ka isisilogo aka kambwa kabu, amaga ndi tili na pa niyo miki a ndi mino.

¹⁰ Niyo batu ba yimibo bina lingutu, botuma ndi na magyagya bidε.

¹¹ Bingya kuwa ndi ka ndabu, bamina miki na amaki beyo ka Malia. Bobuna ndi moli

kabibiso yi. Kumbuso yi, bakulaga ndi mukumba kabu, bapá apeepe wa olo, adudu na malazi nino balikyaga be manemanε. ¹² Kuwa wa, Kunzi ubikya ndi ko nziki be bakigonitogu bata pisi ku ka Elodi. Biga kuwa ndi ku kabu ko pisi yagogo.

Yezefu na Malia bopikitini na Yeso ka Misili

¹³ Ngbingo yi nino batu ba yimibo batukyo mino, malaika ka Mombukwono-dosu apuponi-lyoku ndi Yezefu ko nziki, abikya be: «Tukya, mava miki na amaki mapikita ka Misili, mika ku kwa ku kadwe ko ngbingo yi nino nabikya ndeke mino ambe wigoku. A beyo, Elodi apungatu kakisa miki bivaka-vaka bekye bamwi.»

¹⁴ Yezefu atukya kuwa ndi, ava miki ibu na amaki, batukya ndi na gundu kaında ka Misili.

¹⁵ Bika ndi ku kadwe ko ngbingo yi nino ngama Elodi okwa ndi mino. Niyo igyonosa ndi kye itulyani munzina nimo Mombukwono-dosu abikya ndi pisi ka mugyalandu be: «Namaka ndi mikami ambe igiku kotukyoku ka Misili.»

Ngama Elodi akaulumwisisogo bomiki baluku bi

¹⁶ Niyo Elodi andunga be batu ba yimibo babuni, limbengi akandikanaga ndi bisulu-sulu. Akpamy kuwa ndi be bulumwisogi bomiki baluku bi basi ba byanga biba ikani kusili yi ka Betlehemu na ko giyo niyo ka bakpolo-kpolo bi. Agya ndi beyo kabyenene no ngbingo yi nino batu ba yimibo bina ndi mina lingutu.

17 Nilo lasi, itulyana ndi kowonisilo nilo ibikya ndi pisi ka mugyalandu Yelemia be:

18 «Katukya ka Lama, bukana ndi liyu limoti.
A liyu la mugamu mo kumbu na yigomisogo yidingi.

Lasele no akaugama bomikaki,
kegu gutugu kapa be batumisi limbengi,
kye bomikaki bolumwogini.»

Yezefu na livanza kaki botukyiniku ka Misili

19 Kumbusa wa kukwaku ka Elodi, malaika ka Mombukwono-dosu apuponilya ndi bata Yezefu ko nziki ku ka Misili.

20 Abikya ndi be: «Zuzuko, muva miki na amaki, miga ka mugi ma Izaleli, kye batu nibo ba ndi kapa kamwo miki, bolumwogini kuwa.»

21 Kuwa wa, Yezefu ozuzuka ndi, ava miki na amaki biga ka Izaleli.

22 Luki limoti, Yezefu ukana ndi be Alikelau nino a ndi mika ngama Elodi no a kuwa ni iyi ngama ka iwili ya Yudea. Kuwa wa, Yezefu abanga ndi kaında ku beyo. Mombukwono-dosu anzinilya bata ndi ko nziki, Yezefu aga kuwa ndi ka iwili ya Galilaya.

23 Ku beyo, ika ndi ka gufu nino bamakaga be Nazaleti. Nimo masi, igyonosa ndi kye itulyani nilo ibikya ndi pisi ka bogyalandu be: «Bamakaga ndeke be mutu wa Nazaleti.»*

2:18 2:18 Wanda ka Yelemia 31:15. * 2:23 2:23 Ka bapa bayagogo bamakaga be Munazaleti. Matayo 22:11.

3

*Yuani-Mubatizai akabikyaga Mongoni Manza
(Maliko 1:1-8; Luka 3:1-18; Yuani 1:19-28)*

¹ Ko ngbingo yi ninɔ, Yuani-Mubatizai opupana ndi ka isa ya Yudea, anakɔwa kɔɔ yo Mongoni Manza bɛ:

² «Yikosoni mambengi, kye Bɔngama ba kɔgɔ wa lisye a kɔwa buwobi.»*

³ Mugyalandu Isaya anzina ndi ko bulya ka Yuani bɛ:

«Mutu bemoti akapamikanaga ka isa bɛ:

<Mubungusilyoni Mombukwono-dosu pisi!

Munonilyoni bopisi bingbi-ngbingbi!>»

⁴ Yuani imokisyaga ndi kutuko kwo tukatu ta ngamia na mukaba ma sibokuso sa nyama ka idukufiso. Ulyaga ndi banabanyenye no nzuki niyo ikaga ko tutu.

⁵ Bambanzu badulyogoku ndi kotukyoku ka Yelusalema, ka Yudea wasi na ko giyo yasi niyo ya mutili ma Yolodani.

⁶ Batwaga ndi bunye kabu ka pa yangba, Yuani anubotiso ka Yolodani.

⁷ Niyo Yuani umina ndi Bafalisayo na Basadukayo bakpu kadulyoku bitutee kye ubotisi, ubikya ndi bɛ: «Ibunu livananza ka banzakaaaa! Wani no amuwonyi pisi kapikita mungimbo ko Kunzi nimo akodoku?»

⁸ Wonisoni neki pisi ka yigya bɛ moyikosoni mambengi.

---

* **3:2** 3:2 Matayo alikyaga Bɔngama ko Kunzi bɛ Bɔngama ba kɔgɔ wa lisye † **3:3** 3:3 Isaya 40:3kabyenene na Mobiso mandeli ma Ligiliki.

⁹ Makitombyonitogũ kabikya bε: ‹Titosu ni Abalahamu!› A bεyɔ, nakamubikya ambe, Kunzi akwanana koitiso matamu mi nima kaiko bomika Abalahamu.

¹⁰ Gboni a se kũwa yakitulya kagbita bukuto ka motino mi. Bagbitatu sibukuso sasi niso kegũ kabukuta bumo yanzanza, badikita ko buku.

¹¹ Imi, nakamubotiso ko libo kowonisilo bε mayikosoni obili kunu. Luki limoti, ninɔ akodoku kumbuso kami a no ngu kekitaga imi. Iyi, amubotisa banu na Limbengi-Lotu no buku. Nakakwananigu gutugu kanyogo bekpaku kaki aka.

¹² A na dũnga mugwi kapipa mupunga. Amumula ndeke mupunga, abiso ka basa ya masolo kaki. Luki limoti, abũsya ndeke bevulu ko buku nibo kolimikogigu.»

*Yuani abotisini Yeso
(Maliko 1:9-11; Luka 3:21-22)*

¹³ Kũwa wa, Yeso atukya ndi ka Galilaya inda ka Yolodani, asilya Yuani bε kye abotisi.

¹⁴ Luki limoti, Yuani kegũ ndi kapa kabotiso. Iyi aka ndi na Yeso bε: ‹ƙwe nɔ wakwanana kebotiso, woduku se kũwa ku kami liki!›

¹⁵ Luki limoti, Yeso asikisya ndi bε: ‹Wasa, igyonosi ko ngbingo yi nima bεyɔ aka yɔ. A bεyɔ, okwononi tagyi masi nimo Kunzi apaga bε tagyi.› Kũwa wa, Yuani abailya ndi.

¹⁶ Niyo babotisa Yeso, opupoku ndi ko libo. Ko ngbingo yi ninɔ aka nɔ, lisyε oukwikono, ina Limbengi ko Kunzi ni anosyoku abe likpondi, ika kugu kaki.

¹⁷ Liyũ limoti otukyoku ndi kũgũ wa lisyẽ, abĩkya bẽ: «Mikami mũpaka nimũ, nogwaga magyagya na iyi kũgbẽ.»

4

Mumuyoniso akabɔɔ Yeso (Malikɔ 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Kũwa wa, Limbengi-Lotu atika ndi Yeso ka isa bẽ kye mumuyoniso abɔɔbi.

² Niyo Yeso agya masyẽ batekebẽ bakwanganya, biti na lisyẽ ni kalyalyagigũ, imũkana ndi nza.

³ Mumuyoniso akpuɔoku kũwa ndi kabɔɔ, abĩkya bẽ: «Wakika Miko Kunzi, kpamya matamũ mi nima iiti mukati.»

⁴ Yeso asikisya ndi bẽ: «Ikpikaga bẽ: <ɔbĩli ka mũmbanzũ kegũ asi ko bulya malili aka, Luki limoti, a ka likpũmũka lasi nilo opupaga ka mũnɔkũ ko Kunzi.>»

⁵ Kumbuso yi, mumuyoniso aga ndi na iyi ka gũɔũ wotu ka Yelusalema adokisa kugbondo wa Ndabũ ko Kunzi.

⁶ Abĩkya bẽ: «Wakika Miko Kunzi, bumbuko katũkya wanũ wadwe wasi, kye ikpikaga bẽ: <Kunzi ukpamilyatũ bamalaika kaki bẽ bũbiniki ka maɔokũ, kye wakidwoni kũgũkɔ ka litalũ.>»

⁷ Yeso asikisya ndi bẽ: «Ikpikagatũ gɔni bẽ: <Wakabɔɔbonitɔgũ Kunzi Mombukwana-dakũ.>»

⁸ Mumuyoniso inda ndi bata na Yeso kugu wa ngupa niyo yikungu kugbe. Ku beyo, awonisa ndi bungama basi ba obili na ibiba yi.

⁹ Abikya kuwa ndi be: «Wakobuna moli kambwa kami kebibiso, nupa nimana masi.»

¹⁰ Luki limoti, Yeso asikisya ndi be: «Abili! Tuka! Kye ikpikaga be:

«Mubibisaga Mombukwana-daku Kunzi aka,
wanalambaga asi ko lino kaki aka.»»

¹¹ Ka mulibo, mumuyoniso asa ndi. Bamalaika bakpuḍoku kuwa ndi Yeso, bapunga kagugubyo.

Yeso opungini ligubo lo Mongoni Manza ka Galilaya

(Maliko 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² Niyo Yeso ukana be bagwini Yuani-Mubatizai, atukya ndi wa, inda ndi ka Galilaya.

¹³ Ku beyo, atukya ndi ka Nazaleti, inda kaika ka gudɔ wa Kapelenaumu, ka mutili ma ibombu ya Galilaya, ka iwili ya Zabuloni na niyo ya Nafutali.

¹⁴ Igyonosa ndi beyo, kye itulyani munzina nimo Mombukwono-dosu abikya ndi pisi ka mugyalandu Isaya be:

¹⁵ «Ka iwili ya Zabuloni na niyo ya Nafutali,
a miso yo libo lidingi,
kusyakwa wa Yolodani.

Ka Galilaya,
mugi ka batwa nibo bakegu Bayuda.

¹⁶ Batwa nibo bikaga ndi ko biti,
binini bungbanganya,

nifo ba ndi bakidukufu bigubu ka kululuko kwa kukwaku,
bungbanganya upupilyini!»

¹⁷ Katukya ko ngbingo yi ninɔ aka nɔ, Yeso arunga ndi kaubikyaga bambanzu Mongoni Manza be: «Yikosoni mambengi, kye bungama ba kugu wa lisyε a kuwa buwobi.»

*Yeso umokini mbeyi babibya bakwanganya
(Maliko 1:16-20; Luka 5:1-11; Yuani 1:35-51)*

¹⁸ Ngbingo yi ninɔ Yeso a ndi mina kakpakyana ka mutili ma ibombu ya Galilaya, umina ndi banyɔ bosi baba nifo ba ndi bomika-muluku. A ndi ni Simoni ninɔ bamakaga ndi goni be Petele se kuwa mamaki beyɔ ka Andilia. Ibu basi baba ba ndi kolubo moyo.

¹⁹ Yeso ubikya ndi be: «Ibyeniku! Namuitiso kuwa banyɔ-bambanzu.»

²⁰ Wa aka wa, basa ndi moyo kabu, barunga kabibya.

²¹ Niyo Yeso isisilo kambwa yikedε, umina ndi bata bomika Zebedayɔ baba, Yakobo na mamaki beyɔ ka Yuani. Ba ndi ka ingbɔlo yidingi pa imoti na ababu beyɔ ka Zebedayɔ, banobungusyo moyo kabu. Yeso umaka ndi.

²² Wa aka wa, basa ndi ingbɔlo yidingi, basa ababu, babye ndi Yeso.

*Yeso akatiwa bambanzu na anohukuso bokolobu
(Luka 6:17-19)*

²³ Yeso inda ndi kolyo giyo yasi ya Galilaya. Anatiwa ka bandabu baya malumba ka Bayuda.

Anubikiyaga bambanzu Mongoni Manza ma bungama ba kugu wa lisyε. Anohukuso bokolobu bayasi na bupo ba nzayi dididi.

²⁴ Mongoni kaki itulyana ndi ko giyo yasi ya Sulia. Mongoni mi nimo, ukpamyā ndi bambanzu kadulyoku na batu basi ba mobi ma bokolobu na bupo dididi. Luga kabu, a ndi na nibo ba ndi kaimukana kugbe, nibo ba ndi na mambengi ma bunye, nibo ba ndi na liga na nibo ba ndi bazegesi. Yeso uhukusa ndi basi.

²⁵ Bambaza ka bambanzu budingi kugbe ba kuwa ndi kabibya bingbooo. Botukyogoku ndi ka iwili ya Galilaya, ka iwili ya Bagudu-Tekebe, ka Yelusalema, ka Yudea na kusyaku wa Yolodani.

5

*Yeso akapá mutuu ni a kugu wa ngura
(Luka 6:20-23)*

¹ Niyo Yeso amina bambaza ka bambanzu, adaka ndi ka ngura, iko, babibya kaki bakpuḍoku ndi.

² Apunga kuwa ndi kautiwa be:

³ «Igyagya ka nibo ba na yangya ka mambengi, kye bungama ba kugu wa lisyε a ba kabu.

⁴ Igyagya ka nibo bakalya kumbu, kye Kunzi utumisatu ndeke mambengi.

⁵ Igyagya ka nibo ba bitombiii, kye binisanatu ndeke na lisimo nilo Kunzi uwanyaga ndi.

⁶ Igyagya ka nibo ba na nza na musasa kagya likpumuka lo ngbingbili ko misa ko Kunzi, kye bikutagatu ndeke.

- ⁷ Igyagya ka niḅo ḅuminilyaga ḅengeni kumbu, kye Kunzi uminyilya ndeke iḅu ḅegeyo.
- ⁸ Igyagya ka niḅo ḅa na mambengi manza, kye ḅaminatu ndeke Kunzi.
- ⁹ Igyagya ka niḅo ḅakapá maziyo, kye ḅumaka ndeke ḅe ḅomiko-Kunzi.
- ¹⁰ Igyagya ka niḅo ḅakaugyogyiso kye ḅakagya niḅo okwononi ko misa ko Kunzi, kye ḅungama ḅa kugu wa lisyε a ḅa kabu.
- ¹¹ Gwoni magyagya kika ni ḅakamutumbwa, ḅanamugyogyiso, ḅanamubukulyaga makpumuka manyenyε ko bulya kami.
- ¹² Gwoni magyagya kugbe, miko ka magyagya aka! Kye minisono ndeke na mukalya mudingi kugu wa lisyε. A ḅeyo, a mufongoni ḅegeyo ḅugyogyisa ndi mino ḅogyalandu niḅo ḅodoku ndi kambwa kunu.»

Babiḅya ḅa abε liniko na ḅungbanganya ka ḅibili
(*Maliko 9:50; Luka 14:34-35*)

¹³ «Iḅunu, ma liniko ka ḅibili. Luki limoti, liniko kandapamanaga, luki tino ḅata lo akwanana kondingimosogo? Kikigu ḅata na izangiya, luki limoti ḅomisyā kuwa kunzi, ḅambanzu ḅaditaga.

¹⁴ Iḅunu, ma ḅungbanganya ka ḅibili. Gudu ninu ipiko kugu wa nguḅa kakwananigu kaisuma.

¹⁵ Bakatunagigu tala ḅe ḅagbukumisyi ḅata na mumbi. Luki limoti, ḅabisaga kugu, ka pa niyo ḅabisogo mino kye uzigi ḅatu ḅasi niḅo ḅa ka ndabu.

16 Okwononi be bungbanganya kunu iki beyo ko misa ka bambanzu. Bika kaina yigya kunu yanza, babibiso Obonu nino a kugu wa lisyε.»

Yeso akanzina ko bulya Mutuu

17 «Makosimonitogu be nodoku ndi kolimogo Mutuu ka Musa, ikani nimo ibikya ndi na bogyalandu. A beyo, imi, nakodokugu kolimogo, luki limoti, nodoku kotulyasa masi.

18 A lingunu, nakamubikya ambe, ngbingo yi nino lisyε na obili a mbeyi bata mino aka, kegu na ikya libiso gutugu limoti aka la Mutuu nilo akwanana kolimiko, gutugu ikya lingbeti li aka, kambwa be makpamuka mi nimo masi igyonosi.

19 Kinili, mutuu wasi nino obuno mutuu gutugu nimo makede aka, uwonisila batu bagogo kagya begeyo, iyi bikpe no ika ndeke mutuu wa payaya kugbe ka Bungama ba kugu wa lisyε. Luki limoti, mutuu nino akagya mutuu, uwonisila batu bagogo kagya begeyo, iyi no ika ndeke mutuu wa ibiba kugbe ka Bungama ba kugu wa lisyε.

20 Nakamubikya ambe, okwononi yigya kunu iki yanza kakitaga niyo ka Bafalisayo na bowonisila ba mutuu. Kiki beyo, makingyigu ndeke ka Bungama ba kugu wa lisyε.»

Mutuu ko bulya lingangi

(Luka 12:57-59)

21 «Mukanatu ndi beyo bubikya ndi mino botitonu be: <Wakamwonitogu mambanzu. Mambanzu kamwo daki, baga na iyi ka ngbanga.>

²² Luki limoti, imi, nakamubikya ambe, mambanzu kika na lingangi na daki, okwononi baga na iyi ka ngbanga. Na kika ni atumbwini mamaki be: <Wa ngingi!>, okwononi baga na iyi ka Basa-Yidingi. Katumbwa goni be: <Wa mutu wa ibikyasu!>, okwononi badikiti ko buku ba benze na benze!

²³ Kika neki ni wakaında kapá Kunzi aperse ka gbogbo, watamana be makegu kaukanana na mamaku,

²⁴ wasa mbeyi aperse kaku kambwa wa gbogbo wa, waga kaukanana na iyi. Kumbuso yi, wodoku se kuwa kapá.

²⁵ Hukanana bigala-gala na mumuyoniso kaku ni ma mbeyi na iyi ko pisi aka kambwa kadwe ka zozu. Kiki beyo, iyi udwisatu ka zozu, zozu ukitisaga ka polisi, polisi ugwi.

²⁶ A lingtonu, nakamubikya ambe, wakopupigu ku beyo kani wakanokolyigu buyi basi nibo ika ni bukuni.»

Mutu ko bulya kasye na muko ikani na muluku wodi

²⁷ «Mukanatu ndi beyo ibikyo mino be: <Wakosyonitogu na muko ikani mbunya bengeri.>

²⁸ Luki limoti, imi, nakamubikya ambe mambanzu kanda muko na musasa, ika kani osyini na iyi pisi ka limbengi kaki.

²⁹ Liso kaku la kumbanzikaniko kumokyisiso ka bunye, muko, wombimbo byi na iwe. A beyo, a binza kombimbo pa yimoti ya nzayi kaku,

ni bakombimbigu nzuyi kaku yasi ko buku ba benze na benze.

³⁰ Kubokuko kaku kwa kumbanzikaniko kumokyisiso ka bunye, ko, wombimbo byi na iwe. A beyo, a binza kombimbo pa yimoti ya nzuyi kaku, ni bakombimbigu nzuyi kaku yasi ko buku ba benze na benze.»

Mutu ko bulya yisikiso muko

(Matayo 19:9; Maliko 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ «Ibikyatu ndi goni be: «Mumbanzu kasikisa mukaki, api baluwa yi nino asikisi na iyi.»

³² Luki limoti, imi, nakamubikya ambe, mutu wasi kasikisa mukaki, kiki ni agwini na muluku aka, ahukwilyini muko yi nino pisi kasye na muluku wodi. Mutu wasi kava muko yi nino, iyi goni ogyini bilya.»

Mutu ko bulya silika

³³ «Mukanatu ndi goni beyo bubikya ndi mino botitonu be: «Wakakonitogu silika wabongo kambwa ka Mombukwono-dosu. Luki limoti, gyogoni masi nimo makulya ndi mina silika.»

³⁴ Luki limoti, imi, nakamubikya ambe makakogonitogu. Gutugu ko lino la kugu wa lisyey, kye a kiti wa bungama ko Kunzi.

³⁵ Gutugu ko lino la obili, kye a buliki nibo Kunzi ibisago mina magu. Gutugu ko lino la gudfu wa Yelusalema aka, kye a gudfu ka Ngama mudingi.

36 Makakogonitogu silika ka bamu kunu, kye makakwananigu kobubiso ikani kopiyasa litukatū gutugū limoti aka la bamu kunu.

37 Makabailya likpumuka, be <Iyo> iki kuwa beyo aka yo. Makanganya be <Haaa>, manganya kuwa lingunu aka. Kye likpumuka nilo bamatilaga bata kugu yi, apunyaga ka Mumuyoniso.»

*Mutu ko bulya kigisyo likosi
(Luka 6:29-30)*

38 «Mukanatu ndi beyo ibikya ndi mino be: <Liso ko liso, lanzu ka lanzu.>

39 Luki limoti, imi, nakamubikya ambe, makigisonitogu bunye ka bunye. Mumbanzu kubita ka panga ya kumbanzikaniko, wayikosilya goni niyo yagogo.

40 Mumbanzu kapa kausungilya kye avi simizi kakū, wasilya goni koti kakū.

41 Mumbanzu kukpama ka mapupu be mabinikilya likumbogi kabisilyoku ka kilometele yimoti, wabisilya kuwa ka kilometele yiba.

42 Mumbanzu kukunga luki, wapá. Mumbanzu kukunga be mukupisa luki, wakamongonyilyonitogu.»

*Mutu kupa bomuyoniso
(Luka 6:27-28, 32-36)*

43 «Mukanatu ndi bata beyo ibikya ndi mino be: <Mupa wai-daku, wamuya mumuyonisa kakū.>

5:38 5:38 Wanda ko Pupo 21:24; Balawi 24:20; Yigilya 19:21.

5:43 5:43 Wanda ka Balawi 19:18.

44 Luki limoti, imi, nakamubikya ambe huponi bomuyoniso kunu. Hulumbilyoni nibo bakamugyogyiso.

45 Kuwa wa, mika bomiko Obonu ninu a kugu wa lisyε. A beyo, iyi opupisaga muni ka bambanzu banza na gutugu ka nibo banye aka. Olukusaga mwayi ka batu bongbingbili na gutugu ka nibo bakegu bongbingbili aka.

46 Kika ni mupaga nibo aka bo bamupaga, minisana na izangiya tino? Gutugu bandombe ba manzanza aka bupaga bawai-dabu begyo!

47 Kika ni mumuusogo bomomonu aka, magyaga likrumuka limbanga tino kaukitaga batu bagogo? A beyo, gutugu batu nibo bakamibigu Kunzi, bagyaga ibu begyo!

48 Wikoni neki banza, mufongoni beyo Obonu ninu kugu wa lisyε o mina wanza.»

6

Mutu ko bulya yibinika buti ka batu ba yangya

1 «Wibuulyonito, makikonitogu kaipupisa ko misa ka bambanzu ngbingo yi ninu mo mino kagya bunza. Kye makagya beyo, makinisonigu na izangiya kotukyoku ko Obonu ninu a kugu wa lisyε.

2 Kuwa wa, ngbingo yi ninu wasingyi mino mutu wa yangya, wakibibonitogu. A beyo, batu ba kuboboku bo bagyaga beyo ka bandabu kabu baya malumba, ka bopisi kye bambanzu biki kaubiba. A lingunu, nakamubikya ambe, ibu binisononi kuwa na izangiya kabu.

³ Luki limoti, ngbingo yi ninɔ wo mino kapá matu wa yangya luki, kubokuko kaku kwa kulekuke kibonitogu niyo kubokuko kwa kumbanzikaniko akagya.

⁴ Okwononi yigya yi niyo iki ko dikidi. Na Abaku ninɔ akaina goni nilo wakagya ko dikidi, ukalyatu.»

Matuu kugu wa malumba

(Luka 11:2-4)

⁵ «Ngbingo yi ninɔ miko mino kalumba, makikonitogu mudongoni abe batu ba kuboboku. Ibu haraga kalumba bomononini bigba ka bandabu kabu baya malumba na ka bakpolo-kpolo baya bopisi. A linguna, nakamubikya ambe, ibu binisononi kuwa na izangiya kabu.

⁶ Luki limoti, iwe, ngbingo yi ninɔ wo mina kalumba, wingyo ka ndabu ya kuso. Widulaga mupumi, wakunga Abaku ninɔ a wa ka pa yo dikidi. Iyi Abaku ninɔ akaina nilo wakagya ko dikidi, ukalyatu.

⁷ Ngbingo yi ninɔ mo mina kalumba, makikonitogu kaigilyaga likrumuka limoti bikyo mudongoni beyo batu nibo bakamibigu Kunzi bakagyo mino. A beyo, mutamanagi kabu a be Kunzi umukana kye banzinaga yakru.

⁸ Makogyonitogu mudongoni abe ibu. Kye kambwa kakunga, Obonu akaiba masasa kunu.»

Obosu ninɔ kugu wa lisyé

(Luka 11:2-4)

⁹ «Ibunu, makwanana neki kaika kalumbaga be:

«Obosu nino kugu wa lisyε,
bambanzu basi bibi be,
lino kaku a lotu.

¹⁰ Bungama kaku oduku,
sipananiso kaku igyonosi,
ka litombu mufongoni abe kugu wa lisyε.

¹¹ Tipano masye masi, malili nimo okwononi na ifusu.

¹² Tipilyano lubu kusu,
mufongoni beyo ifusu tūpilyago mino batu
nibo bikaga no lubu kusu.

¹³ Wakatisonitogu kogwa ka kuboboka,
luki limoti, tibuulyogo ka mumuyoniso.

[Kye bungama, ngu na ibiba a ba kaku, ka benze
na benze!
Iyo a beyo.]»

¹⁴ Yeso abikya ndi bata be: «A beyo, kika
ni mupilyagatu bomomonu bunye kabu, Obonu
nino kugu wa lisyε amupilyatu ndeke goni
ifunu.

¹⁵ Luki limoti, makupilyogi bomomonu, Obonu
kamupilyigu ndeke begayo.»

Matuu ko bulyo yiginyo malili ko ngbingo

¹⁶ «Ngbingo yi nino mo mina kanya malili
ko ngbingo, makikonitogu misa mundindilo
mufongoni abe batu ba kuboboka. Ibu
bondindilaga miso beyo kauwonisilo bambanzu
basi be boginyini malili ko ngbingo. A lingunu,
nakamubikya ambe, ibu binisononi kawa na
izangiya kabu.

¹⁷ Luki limoti, iwe, ngbingo yi nino wo mina
kanya malili ko ngbingo, wisukusa misa bingoo
na wibuma malazi bipupupu ka mu.

18 Kwa wa, bambanzu bakibigu be wakakya malili ko ngbingo ko bulya kabu. Luki limoti, ko bulya ka Abaku nino a wa ka pa yo dikidi. Iyi Abaku nino akaina nilo wakagya ko dikidi, ukalyatu.»

Yeso akanzina ka lingama la kugu wa lisyē
(Luka 12:33-34)

19 «Makikonitogu kapimbya lingama wa ka obili wa. Makagya beyo, bakokedu balyatu na nzuma aputa. Batu bo kubaku bakwanana goni kobuna ndabu, bibo.

20 Luki limoti, pimbyogoni lingama kunu kugu wa lisyē. Ku beyo, bakokedu bakalyigu na nzuma kaputigu. Batu bo kubaku bakakwananigu goni kobuna ndabu na kaibo.

21 A beyo, pa yi niyo mukumba kaku o mino, limbengi kaku ika ku go ku.»

Miso ni tala wa nzuyi
(Luka 11:34-36)

22 «Miso a tala wa nzuyi. Misa kaku kiki no kolobu, nzuyi kaku yasi ika ka bungbanganya.

23 Luki limoti, miso kaku kidwonoso, nzuyi kaku yasi ika ko biti. Kika neki ni bungbanganya nibo a kuso kaku a abe biti, biti yi niyo ika kwa yopi kugbe.»

Kagugubyo Kunzi ikani buyi
(Luka 16:13)

24 «Mutu bemoti kakwananigu kaugugubya bangama baba. A beyo, amuya bemoti, apa wagogo, ikani igumya ka bemoti, amina wagogo

payaya. Makakwananigu kagugubya ko ngbinga bemoti Kunzi no buyi.»

*Okwononi kaiko na baya ko Kunzi
(Luka 12:22-31)*

²⁵ «Kinili, imi, nakamubikya ambe: Makigbomisonitogu bamu ko bulya obili kunu, iki ko bulya malili ikani luki limwo, iki ka nzayi kunu ikani ko luki la kimokisyo. A beyo, obili kunu a na izangiya kuge kakitaga malili, na nzayi kunu a na izangiya kuge kakitaga botu.

²⁶ Huminoni mbeyi bombu! Bakakunagigu, bakobuulyogigu, bakegu na pa niyo bobisaga mina masolo. Obonu nino kugu wa lisy ulyolis-agatu! Wina se, ibunu, ma na izangiya yidingi kuge kakitaga bombu!

²⁷ Wani no akwanana luga kunu, pisi kaigbomisa mu, kosisilo mina masye ma obili kaki?

²⁸ Ko bulya iki yo mo mino kaigbomisa bamu ko bulya botu? Wondoni mbeyi mauwa mo tutu bizumuuu, winoni beyo abakago mino: kagyagigu ligubo, kakubagigu botu.

²⁹ Luki limoti, nakamubikya ambe, gutugu ngama Solomono aka ka ibiba kaki yasi, kimokisyaigu ndi kutuko kwanza gutugu kumoti aka abe liwa limoti luga wa nima.

³⁰ Kika neki ni Kunzi akomokisyogo mapaku mo tutu nimo a na lisy li nili wa, na bugala badikita ko buku. Ko bulya iki yo kakwananigu mino kamumokisyogo ibunu bikpe? Eeze, se kuwa ibunu bana ma na baya yikedee aaa!

³¹ Makigbomisonitogu neki bamu be: <Talya se iki? Tomwo iki? Ikani timokisyo iki?>

³² A beyo, batu nibo bakamibigu Kunzi bo bikaga kaamama kakisa masi nimo. Obonu nino kugu wa lisyε ibagatu be ma na musasa ma makpamuka mi nimo.

³³ Ifunu, kisoni mbeyi Bungama ko Kunzi na kabye bungbingbili nibo apaga. Iyi, amumatilyatu makpamuka magogo masi kugu yi.

³⁴ Kinili, makigbomisonitogu neki bamu ko bulya bugala. Bugala ikisilya ni iyi mombukwana-daki yi. Masye masi a na bukpeki-kpeki kaki.»

7

Makokonitogu mukombu ka batu bagogo (Luka 6:37-38, 41-42)

¹ «Makokonitogu mukombu ka mumbanzu, iba Kunzi kamukulyonitogu nimo kunu begeyo.

² A beyo, Kunzi amukulya ndeke mukombu mudongoni beyo mukulyago mina bengeni. Mudongoni beyo mugyago mino bengeni, Kunzi amumigisilya ndeke ifunu mudongoni begeyo.

³ Ko bulya iki yo wo mina kamina asi okuku aka nino a ko lisa ka mamaku, ni wakegu se kaina ingbi niyo a ka nilo kaku?

⁴ Wakwanana kabikya mamaku liki be: «Gya mbeyi nunyu okuku ko lisa kaku», ni ka nilo kaku ka mombukwana-daki yi a na ingbi?

⁵ Mutu wa kuboboka! Winyo mbeyi ingbi niyo a ko lisa kaku. Kumbuso yi, wakwanana kuwa kaina bingbanganya kanyo okuku ko lisa ka mamaku.

6 Makumbimbilyonitogũ ßenva makpũmũka nimo ßapága Kunzi, kye ßakwanana kamuikyonilyo, ßamũkũkaga. Na makumbimbilyonitogũ ßangũya makpũmũka kunu ma lisika, kye ßakwanana kobunaga na magũ ßikpwekpwekpwe.»

*Nĩno akũngaga, Kunzi apágatũ
(Luka 11:9-13)*

7 «Kungoni, ßamũpátũ. Kisoni, minisanatu nolu. Yiponi holi, ßamuhukwilyatũ.

8 A ßeyo, mutũ wasi nĩno akũngaga, ßapágatũ. Nĩno akisaga, inisanagatũ nolu. Na nĩno ayipaga holi, ßahukwilyagatũ mupumi.

9 Wani no luga kunu akwanana kapá mikaki litalũ ni akungini mukati?

10 Ikani kakũnga musĩ, akwanana liki kapá nzũka?

11 Gũtũgũ ßeyo mo mino ßanye yo, luki limoti, mibagatũ kaupá ßomiki kunu makpũmũka manzanza. Obonu nĩno kũgũ wa lisye akwanana kapá mutũ wasi nĩno akũngaga makpũmũka manzanza kakitaga.

12 Masi nimo mapaga ße ßamũgyilyĩ, hugyilyoni ßengeni ßegeyo. Ikpikaga ßeyo ka Mutũũ ka Musa na ka ßakitabũ ka ßogyalandũ.»

*Mupumi makpwo
(Luka 13:24)*

13 «Wingyogoni pisi ka mupumi makpwo. A ßeyo, mupumi ma kinda ka ßunye a makpũ na pisi yi yahũ. Na ßatũ ßudingi ßabyege kũ ßeyo.

14 Luki limoti, mupumi ma kinda ka ɔbili wa ɓenze a makpwo, pisi yi a ɓimbititi. Niɓo ɓakitaga ku, ɓa ɓakede.»

Bibogo sibukuso ko bumo yi
(Luka 6:43-44)

15 «Wibuulyonito na ɓogyalandu ɓa ɓongo. Bamudulyogoku maɗɓongoni abe ɓakondolo, luki limoti, ka mambengi kabu, ɓa ɓosukopi.

16 Mumibaga ndeke pisi ka yigya kabu. Bakapwagigu bumo ya muzabibu ka muligi mo mowo. Bakapwagigu goni bumo yanza ka sibukuso so mowo.

17 Kinili, sibukuso sanza abukutaga bumo yanzanza, niso sanye abukuta bumo yanyenye goni.

18 Sibukuso sanza kakwananigu kabukuta bumo yanyenye, na sibukuso sanye kakwananigu kabukuta bumo yanzanza.

19 Sibukuso sasi niso kabukutagigu bumo yanza, ɓagbitatu, ɓadikita ko buku.

20 A ɓeyo, mumibaga ndeke ɓogyalandu ɓa ɓongo pisi ka yigya kabu.»

Babiɓya ɓa lingunu
(Luka 13:25-27)

21 «Keɓu ɓatu ɓasi niɓo ɓemakaga ɓe: <Mombukwono-dosu, Mombukwono-dosu!> ɓo ɓogulyo ndeke ka ɓungama ɓa kuɓu wa lisyɛ. Luki limoti, a nino aka no akagya sipananiso ka Baba nino a kuɓu wa lisyɛ.

22 Ka lisyɛ li nilo, ɓambanzu ɓudingi ɓeɓikyatu ndeke ɓe: <Heɓe Mombukwono-dosu, Mombukwono-dosu! Takanzinagigu mbeyi ndi na ɓugyalandu ko lino kaku? Tanokpumyo

mambengi ma bunye, tagya makpamuka mambanga-mbanga mudingi?>

²³ A beyo, nubikya ndeke bingbanganya be: <Imi, nakamumibagu ndi imi gutugu iki yi aka. Tukyoni buwobi na imi, ifunu bagya-manye!>»

*Bibu kugu wa bandabu bayiba
(Luka 6:47-49)*

²⁴ «A beyo, mumbanzu ninu ukanaga likpamuka kami, anagya beyo ibikyi mino, ika ndeke mudongoni abe mutu wa yimibo ninu opika ndi ndabu kaki kugu wa litalu.

²⁵ Ngbingo yi ninu mwayi aluka ndi mino, mobo otumogo, muvivi mapu okukwa ndi ka ndabu yi niyo. Luki limoti, kodukanagu ndi kye bakpo ndi mufumbe mi kugu wa litalu.

²⁶ Luki limoti, mumbanzu ninu ukanaga likpamuka kami ni kegu kagya beyo ibikyi mino, ika ndeke mudongoni abe ngingi. Kye opika ndi ndabu kaki kugu wo mbumi.

²⁷ Ngbingo yi ninu mwayi aluka ndi mino, mobo otumogo, muvivi mapu okukwa ndi ka ndabu yi niyo. Kwa wa, ofukana ndi wasi bigbatata.»

²⁸ Niyo Yeso ama ndi mino kanzina beyo, bambaza ka bambanzu bombombaya ndi kugebe ka inguo ya mutuu kaki.

²⁹ A beyo, mutuu kaki a ndi no ngu ni kegu mudongoni abe nimo ka bowonisilo kabu ba mutuu.

8

*Yeso ahukusini kebu-kebu
(Malikɔ 1:40-45; Luka 5:12-16)*

¹ Ngbingo yi ninɔ Yeso osya ndi mino ka ngɔpa, ambaza mudingi ka bambanzu a ndi kabye bingbooo.

² Kuwa wa, kebu-kebu bemoti akpuɔfoku ndi. Obuna moli kambwa kaki, abikya ndi be: «Hiii, Mombukwono-dosu! Wakapa, wakwanana baka kengumoso.»

³ Yeso anana ndi kabɔkuko, avila. Abikya ndi be: «Eee! Noboilyini, ngumana!» Wa aka wa, angumana ndi bingɔ.

⁴ Kumbuso yi, Yeso agbityaga ndi be: «Wiminyatu, wakabikyonitɔgu mumbanzu gutugu bemoti aka! Luki limoti, waga kaimoniso ko kumu, wapá aɛɛɛ mɔɔngɔni beyɔ Mutuu ka Musa abikyaga mino, iba mutuu wasi ibi be woukini bi.»

*Yeso ahukusini mɔgya-ligubo ka ngama ka basuda
(Luka 7:1-10)*

⁵ Ngbingo yi ninɔ Yeso a ndi mino kogulya ka gudu wa Kapelenaumu, ngama ka basuda akpuɔfoku ndi, igama na iyi,

⁶ abikya ndi be: «Kikiliki Mombukwono-dosu, mɔgya-ligubo kami a bikpwu ka ndabu, nzuyi adikogini bidede.»

⁷ Yeso asikisya ndi be: «Nakodoku kahukuso.»

⁸ Luki limoti, ngama yi ninɔ asikisya ndi be: «Eze, Mombukwono-dosu! Nakokwononigu be wingya ka ndabu kami. Luki limoti,

bikyano likpamuka limoti aka, mugya-ligubo kami ahukatu.

⁹ A beyo, gutugu imi, na goni kusili wa mutuu ka bangama. Natu goni na basuda nibo bikaga kusili wa mutuu kami. Nakabikya bemoti ambe: <Waga!>, aga. Nakabikya wagogo ambe: <Doku!>, odoku. Na nakabikya mugya-ligubo kami ambe: <Gya bene!>, agya beyo aka yo.»

¹⁰ Ngbingo yi nino Yeso ukana ndi mino likpamuka li nilo, ombomboya kuge. Ubikya ndi batu nibo ba ndi kabibya be: «A linguna, nakamubikya ambe, luga ka Bezaleli basi, nakanaminigu ndeke mutuu wa baya yidingi mudongoni abe nimu!

¹¹ Nakamubikya bingbanganya ambe bambanzu budingi bodokuto ndeke katukya ka ingenge na ka Dumbe. Bambanzu bi nibo balyalya ndeke pa imoti na Abalahamu, Isaka na Yakobo ka bangama ba kugu wa lisyu.

¹² Luki limoti, nibo bibukuta ndi be bingyi ka Bangama bi nibo, bumbimbo ndeke kunzi ko biti. Ku beyo, bagamana ndeke na kailya manzu.»

¹³ Kumbuso yi, Yeso abikya ndi ngama ka basuda no be: «Wiga ku kaku! Igyonosi ku kaku mudongoni beyo baya kaku a mino.» Na ko ngbingo yi nino aka no, mugya-ligubo kaki ahuka ndi.

*Yeso uhukusini batu ba bokolobu budingi
(Maliko 1:29-34; Luka 4:38-41)*

¹⁴ Kumbuso yi, Yeso aga ndi ka ndabu ka Petele. Ku beyo, ogulya ndi, atakanya titaki Petele muko yi wakanga ni animukana budi.

15 Yeso agwi ndi kubokuko, budi asyo. Kuwa wa, mama no amaga ndi, apunga kagugubyo Yeso.

16 Niyo bugogo osyo, badulyoku ndi Yeso na bambanzu budingi ba mambengi ma bunye. Yeso okpumya ndi mambengi ma bunye mi nimo na munzina aka, uhukusa ndi batu basi ba bokolobu.

17 Agya ndi beyo, kye itulyani munzina nimo Mombukwono-dosu abikya ndi pisi ka mugyalandu Isaya be:

«Iyi, ava ndi buru kusu,
abinika buti ba bokolobu kusu.»

Bambanzu bakapa kabye Yeso

18 Niyo Yeso amina ambaza ka bambanzu akungulini, ukpamya ndi babibya kaki be bazabi kuyaku wa ibombu.

19 Kuwa wa, muwonisilo bemoti wa mutuu akpudoku ndi Yeso, abikya be: «Muwonisilo! Imi, nubibya pa yasi ku winda ndeke mino.»

20 Yeso asikisya ndi be: «Banziyo ba na mabaga, bombu ba na bandabu. Luki limoti, Mika-mumbanzu kegu na pa yakanga na yakimumbiso.» 21 Kumbuso yi, bemoti luga ka babibya kaki abikya ndi be: «Mombukwono-dosu, isilya mbeyi ngbingo kaina kalumba baba.»

22 Luki limoti, Yeso asikisya ndi be: «Iwe, ibyeku! Husa bamanda, bolumbi bamanda kabu.»

Yeso opomilyini mbumbo yapu
(Maliko 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Kuwa wa, Yeso afaka ndi ka ingbolo yidingi, pa imoti na babibya kaki, baga ndi.

²⁴ Ko ngbingo bemoti, mbumbo yapu apunga ndi kovivo kugu wa ibombu. Mubaka a ndi buwobi kotikyo ingbolo yidingi. Luki limoti, Yeso a ndi ni ololini bipe.

²⁵ Kuwa wa, babibya bisisila ndi kazuzukiso, babikya be: «Tihukusanɔ baka, Mombukwonodosu! Tanolumwogo!»

²⁶ Yeso usikisya ndi be: «Ko bulya iki yo mo mino kabanga? Eze, ma na baya yikedef!» Kuwa wa, amaga ndi, apamilya mbumbo na libo la ibombu. Pa aka ndi linguna biwo.

²⁷ Baluku bo bombombaya ndi kuge, bimusa be: «Mutu tino piye mu? Gutugu mbumbo yapu no libo akamukana!»

Yeso uhukusini batu ba mambengi ma bunye baba

(Maliko 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ Ngbingo yi ninɔ Yeso bazaba ndi mino, bosila ndi ka Bagelasi*. Ku beyɔ, batu baba nibo ba ndi na mambengi ma bunye bopupoku ndi ka bekunde, basilya ndi Yeso. Batu bi nibo ba ndi buɗiya kuge, gutugu mumbanzu bemoti aka kikipundagigu ndi kabye ko pisi yi niyo.

²⁹ Bapunga kuwa ndi kapamikanaga be: «Miko-Kunzi, nilo kusu na ibunu opukogi

---

* **8:28** 8:28 Gelasi: A ndi gudu ka batu nibo bakegu Bayuda. A ndi ka bakilometele banda tekebe miso ya Zebu na ya ibombu Genzaleti ikani ya Galilaya.

ɓuni? Woduku katigyogyiso kambwa ngbingo kaitulyana?»

³⁰ Ka kpɔlo wa, ambaza mudingi ka ɓanguya a ndi kalyalya.

³¹ Kɔwa wa, mambengi ma ɓunye mo itatanaga ndi na Yeso ɓe: «Kika ni watikpummyini, titikano ɓaka ka ambaza ka ɓanguya nimuna ku.»

³² Yeso ɔɓikya ndi ɓe: «Wogoni!» Mambengi ma ɓunye mi nimo opupo kɔwa ndi, ogulyo ka ɓanguya. Ko ngbingo ɓemoti, ambaza wasi ka ɓanguya yi nino okpililoku ndi katukya ka ngupa, idikita ka ibombu bikudumu, olumwaga ndi.

³³ Niyo ɓobubulyo ka ɓanguya ɓina ɓeyo, ɓaga ndi mɓangɔ ka gɔɔɔ, katɔmbalaga masi nimo igyonosa ndi mo, na nilo usilya ndi ɓatu ɓaba ɓi nibo ɓa ndi na mambengi ma ɓunye ɓo.

³⁴ Kɔwa wa, ɓambanzu ɓasi ɓa gɔɔɔ ɓinda ndi ku Yeso a ndi mino. Niyo ɓamina, ɓitatanaga ndi na iyi ɓe opupi ku kaɓa.

9

Yeso ahukusini zegesi

(Maliko 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Yeso adaka ndi ka ingbolo yidingi, azaba bata ibombu, aga ka Kapelenaumu ka gɔɔɔ yi nino ikaga ndi mino.

² Ku ɓeyo, ɓadulyoku ndi na zegesi wakanga ka kalagba. Niyo Yeso ina baya ka ɓatu ɓi nibo, abikya zegesi no ɓe: «Mikami! Wigwi limbengi! Nupilyini ɓunye kaku.»

³ Kɔwa wa, bowonisilo ba mutuu bemoti-bemoti babikya ndi luga kabu be: «Mutu yi nimu akatumbwa Kunzi!»

⁴ Luki limoti, Yeso andunga ndi tamanaga kabu. Umuusa kɔwa ndi be: «Ko bulya iki yo mo mino na tamanaga yanye beyo?»

⁵ Iki yo a yopoli kugbe, kabikya be: «Nupilyini bunye kaku», ikani kabikya be: «Wamaga, wak-pakya?»

⁶ Imi, nakapa ambe wiboni binza be Mika-Mambanzu a no ngu yipilya bunye kuu ka obili.» Kɔwa wa, Yeso abikya ndi zegesi no be: «Wamaga! Wava kalagba kaku, wiga ku kaku.»

⁷ Aluku no amaga ndi, iga ku kaki.

⁸ Ngbingo yi ninu bambaza ka bambanzu bina ndi mino beyo, bombombaya ndi kugbe. Babibiso Kunzi ninu upa bambanzu inguo yo ngu yi niyi.

Yeso amokini Matayo

(Maliko 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ Ngbingo yi ninu Yeso a ndi mina kakitaga, amina ndi aluku bemoti ninu ina ndi be Matayo wakiko ka bilo yilipisa manzanza. Kɔwa wa, Yeso abikya ndi be: «Matayo! Ibyeku!» Matayo amaga ndi, apunga kabibya. ¹⁰ Kumbuso yi, Yeso inda ndi kalyalya ku ka Matayo. Ku beyo, bandombe ba manzanza budingi na batu ba bunye bodoku kaiko, na kalyalya pa imoti na Yeso na babibya kaki.

¹¹ Ngbingo yi ninu Bafalisayo bina ndi mino beyo, bumuusa kɔwa babibya ka Yeso be: «Ko

bulya iki yo muwonisilo kunu akalyalya pa imoti na bandombe ba manzanza na bagya-manyε?»

¹² Niyo Yeso ukana beyo, ubikya be: «Batū barupu bakakisagigu munganga, luki limoti, niyo aka bo ba bokolobu.

¹³ Windoni mbeyi katamanaga kugu wa isi ya münzina mi nima: «Imi, nakegu kapa be ipóni apee, luki limoti, nakapa ambe huminyilyogoni bambanzu kumbu.» A beyo, nakodokugu kaukisa batū bongbingbili, luki limoti, niyo banyε.»

Yeso akanzina ko bulyo yiginyo malili ko ngbingo

(Maliko 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Kuwa wa, babiɓya ka Yuani-Mubatizai bakpuɗoku ndi Yeso, bamuusa be: «Ibusu na Bafalisayo toginyagatu malili ko ngbingo. Ko bulya iki yo babiɓya kaku bakoginyogigu ibu mino?»

¹⁵ Yeso usikisya ndi be: «Makasima be bawai-daki mombukwono dumo wo vononi bakwanana kalya kumbu ngbingo yi nino ba mbeyi mino pa imoti na mbanya muko? Kigyonosigu! Luki limoti, ikatu ndeke na lisyε nilo batumbo mino mbanya muko luga kabu. Ka lisyε li nilo, boginyatu ndeke malili ko ngbingo.

¹⁶ Mumbanzu gutugu bemoti aka kodikogigu inzanza na panga ya kutuko kwambiya. Kagya beyo, panga yambiya anawatū inzanza, ngala ahumana bata kugbe.

¹⁷ Na bakabungwagigu goni vinya wambiya ka bambike bayo bokuto ta bamanya bayigbangbalaga. Bakagya beyo, vinya

opumukisagatu bambike, bambike ulikaga, vinya agbo wasi. Luki limoti, badukogo vinya wambiya ka bambike bayambiya goni. Kuwa wa, makpumuka nimo masi ibuulyogo binza.»

*Yeso ahukusini muko, abililiso musika
(Maliko 5:21-43; Luka 8:40-56)*

¹⁸ Ngbingo yi ninɔ Yeso a mbeyi ndi mino kanzina aka na bambanzu bi nibo, ngama bemoti adulyoku ndi. Ngama yi ninɔ ofuna ndi moli kambwa kaki, abikya be: «Mikami musika yi apunya kosisa limbengi mbiya wanu. Gutugu beyo, dokuno baka, wabisilyo mafoku kye inisoni bata na obili.»

¹⁹ Kuwa wa, Yeso amaga ndi, abye ngama no pa imoti na babiyya kaki.

²⁰ Ku beyo, a ndi na muka bemoti ninɔ bangu apupaga ndi ka byanga tekebe na biba. Muko yi ninɔ odoku ndi kumbuso ka Yeso, avila mu ma kutuko kaki.

²¹ A beyo, a ndi katamanaga be: «Nakavila gutugu kutuko kaki aka, nahukatu.»

²² Niyo Yeso ikwe kumbuso, amina ndi muko yi ninɔ, abikya kuwa be: «Mikami, wigwi limbengi! Baya kaku uhukusini.» Wa aka wa, muko yi ninɔ ahuka ndi.

²³ Kumbuso yi, Yeso osila ndi ka ndabu ka ngama yi ninɔ. Ku beyo, utakanya ndi bambanzu ni banimbila mambu ma kukwaku, batu bagogo ni banagama.

²⁴ Kuwa wa, Yeso ubikya ndi be: «Puponi wanu! Musika yi nimu kegu mukwo! Luki limoti, a ka toto!» Ngbingo yi ninɔ bambanzu bukana mina beyo, batiba ndi bikyaaa.

²⁵ Gutugu beyo, borupa ndi. Kuwa wa, Yeso ogulya ndi ka ndabu ya kuso, agwi musika nino ka kubokuko. Wa aka wa, musika no amaga ndi.

²⁶ Mongoni mi nimo ada ndi kugbe ka mug masi.

Yeso uhukusini batu bo kolobu ya mamom bababa

²⁷ Ngbingo yi nino Yeso atukya ndi mino wa, batu bo bokolobu ya mamom bababa bapunga ndi kabye. Batu bi nibo ba ndi kapamikanaga be: «Hiii, Mika ngama Daudi! Tikwilyano baka kumbu!»

²⁸ Ngbingo yi nino Yeso ingyoy mina ka ndabu, batu ba bokolobu ya mamom bi nibo bakpufoke ndi. Umuusa kuwa ndi be: «Matu na baya be nakwananatu kagya likpumuko li nilo?» Basikisya ndi be: «Iyo, Mombukwono-dosu.»

²⁹ Kuwa wa, Yeso uvilaga ndi miso, ubikya be: «Igyonosi na ibunu mufongoni beyo baya kunu o mino.»

³⁰ Misa kabu oukwikana ndi. Yeso ugbityaga ndi be: «Wiminyonito, mambanzu gutugu bemoti aka kibonitogu.»

³¹ Luki limoti, ngbingo yi nino aka no borupa ndi mina wa, bapunga ndi kowowiso mongoni kugu ka Yeso ka mug masi.

Yeso ahukusini bobo

³² Ngbingo yi nino baluku bababa bi nibo baga ndi mino, badulyoku ndi Yeso na bobo. Bobo yi nino a ndi ni limbengi la bunye andungulyogini.

³³ Yeso okpumya ndi limbengi la bunye li nilo, bobo apunga kanzina. Bambaza ka bambanzu bombombaya ndi kugbe, babikya be: «Kuso wa

mugi masi ma Izaleli, takaninigu ndeke inguo ya likpumaka li nili!»

³⁴ Luki limoti, Bafalisayo babikya ndi be: «Ngama ka mambengi ma bunye no apaga ngu kokpumyo mambengi ma bunye!»

Yeso a no kumbu ka bambanzu

³⁵ Yeso a ndi kolingyo bagudu no giyo yasi, anatiwa ka bandabu baya malumba ka Bayuda. Anabikyaga bambanzu Mongoni Manza ma Bungama. Anohukusa bokolobu bayasi na buro ba nzuyi dididi.

³⁶ Ngbingo yi nino Yeso ina ndi mina bambaza ka bambanzu, ukwilya ndi kumbu. Ba ndi kaigyogyiso, bupini bidapada mufongoni abe bakondolo nibo bakegu na mububulyo.

³⁷ Kuwa wa, ubikya ndi babibya kaki be: «Masolo a mudingi, luki limoti, bagya-ligubo ba bakefe.

³⁸ Yeki a beyo, mubikyoni neki Mombukwona tiko ambe utikiku bagya-ligubo budingi kanyo masolo kaki.»

10

*Yeso na batutumbwa kaki tekete na baba
(Maliko 3:13-19; 6:7-13; Luka 6:12-16; 9:1-6)*

¹ Yeso umaka ndi babibya kaki tekete na baba. Upa kuwa ndi ngu yikpumya mambengi ma bunye, yihukuso bokolobu bayasi na buro ba nzuyi dididi.

² Mino ka batutumbwa bi ndi nima: muti wa mambwa ni Simoni (nino bamakaga ndi goni be Petete) na mamaki beyo ka Andilia, Yakobo mika Zebedayo, na mamaki beyo ka Yuani,

³ kumbuso yi, Filipi, Batulumei, Tuma, Matayo nino a ndi ndombɛ wa manzanza, Yakobo mika Alufayo, Tadei,

⁴ Simoni nino a ndi goni bemoti ka lidu ka batu bi nibo ba ndi kakisa kulikanaga, se kawa Yuda Isikalioti nino agaba ndi Yeso.

*Yeso utikini batutumbwa tekebe na baba
(Maliko 6:7-13; Luka 9:1-6)*

⁵ Kawa wa, Yeso utika ndi batutumbwa tekebe na baba bi nibo, upa ndi mutuu be: «Makin-donitogu ka batu nibo bakegu Bayuda na mak-inyonitogu ka bagudu ka Basamalia.

⁶ Luki limoti, windoni ka Bezaleli aka. A beyo, ibu ba mudongoni abe bakondolo nibo bobungogoni ndi.

⁷ Ko pisi, ubikyogoni bambanza be: <Bungama ba kugu wa lisyɛ atikpudiniku!>

⁸ Huhukusoni batu ba bokolobu, mubililiso bamanda, huhukusoni bakebu-kebu, mokpumya mambengi ma bunye. Bamupa ndi payaya, ibunu, huponi neki goni bengenɛ payaya aka.

⁹ Kusɔ wa fuku kunu makovonitogu gutugu olo aka, ikani buyi, ikani bangweyi baya ligabu lapu.

¹⁰ Makuvonitogu bakugba ka ligandu, ikani botu bayiba, ikani bekpaku, ikani mudukpo. A beyo, mugya-ligubo okwononi na malili kaki.

¹¹ Ngbingo yi nino mogulyaga banu mino ka gudu ikani ka mugi mimoti bene, mukisoni mutu nino akwanana kamutilya. Wikoni ku kaki aka kadwe ko ngbingo yi nino mopupa ndeke mino.

12 Niyo mogulyaga banu mino ka ndabu, uusogoni banu be: <Maziyo iki pa imoti na ibunu!>*

13 Kika ni batu ba ndabu yi niyo bamutilyini, maziyo mi nimo asikana wa. Luki limoti, kika ni bakamutilyigu, midukulo kambwa na maziyo mi nimo.

14 Kika ni bakamutilyigu na bakamumukonigu ka ndabu imoti bene ikani ka gufu, puponi wa, mibumaga libungu la magu kunu.

15 A linganu, nakamubikya ambe, ka lisyε liko ngbanga, batu ba gufu yi nino bigyogyisa ndeke kugbe kaukitaga batu ba Sodomu na Gomolo.»

Babibya bigyogyisatu banu

(Maliko 13:9-13; Luka 21:12-17)

16 «Hukononi! Imi, namutiki mudongoni abe bakondolo luga ka bosukopi. Yeki a beyo, wikoni neki bakiminya abe banzuka na bitombiii abe bonzuwo.

17 Wibuulyonito, kye bambanzu bamulikisagatu ndeke ko bongbongu, bamutina pimbo ka bandabu kabu baya malumba.

18 Bindagatu ndeke na ibunu kambwa ka bangama ba bewili na kambwa ka bangama bakpukpu ko bulya kami. Kuwa wa, mika ndeke bademu kami kambwa kabu na kambwa ka batu nibo bakegu Bayuda.

19 Luki limoti, ngbingo yi nino bamusilisaga ndeke mina kambwa kabu, makigbomisonitogu bamu be tanzina se piye bu? Ikani be tabikya se piye iki? Iyo, ko ngbingo yi nino aka no, Kunzi amupatu nilo mafikya.

---

* 10:12 10:12 Yuuso ka Bayuda a ndi beyo

²⁰ A beyo, kegu ibunu bo manzina ndeke, luki limoti, Limbengi ka Obonu lo anzinaga ndeke kusɔ kunu.

²¹ Ko ngbingo yi ninɔ, mumbanzu agabaga ndeke mamaki bikpe ka kukwaku, baba agya mikaki beyo. Bomiki buitilya ndeke babukuta kabu, bumwisiso.

²² Bambanzu basi bamumuya ndeke ko bulya lino kami. Luki limoti, mutu yi ninɔ okibya ndeke kadwe ka mulibo, inisanatu na muhukuso.

²³ Bakamugyagya ndeke ka gudɔ bemoti bene, mapikita ka ninɔ wago. A linguna, nakamubikya ambe, makamagu kolingyo giyo yasi ya Izaleli ni Mika-Mumbanzu kanodukugu.

²⁴ Miki wa ikolo kakitagigu muwonisilo kaki. Na musunzu kakitagigu mombukwana-daki.

²⁵ Okwononi miki wa ikolo iki mudɔngoni abe muwonisilo kaki, bosunzu abe mombukwana-daki. Kika mbeyi ni bamokini ngama wa livananza be Belizebuli, angenengene kuwa batu ba livananza la ndabu kaki aka!»

Ninɔ okwononi kabanga

(Luka 12:2-9)

²⁶ «Yeki a beyo, makubongonitogu bambanzu. A beyo, masi nimo a makisuma, inisanatu ka bungbanganya, masi nimo a ko dikidi, imibisikosatu ndeke.

²⁷ Masi nimo nakamubikya ko biti, bikyoni ka bungbanganya. Masi nimo bakamubikya ka bepisi-pisi, kuwoni ndeke ka bakugbondo.

²⁸ Makubongonitogu batu nibo bakwanana kamwo nzuyi aka ni bakomwigu limbengi. Luki limoti, mubongoni Kunzi ninɔ akwanana iyi

kamwo nzuyi na limbengi pa imoti ko buku ba benzε na benzε.

²⁹⁻³¹ Ambe, bakugabagigu mbeyi bakyokyodɔ baba ka ambuma bemoti aka? Luki limoti, gutugu bemoti kabu kakwananigu kogwoku wasi ni Obonu kopagu. Makobongonitogu, ibunu, ma na izangiya kaukitaga bakyokyodɔ budingi! Gutugu tukatu ta bamu kunu aka, Kunzi iba isabu yi yasi.

³² Mutu wasi kebinikyana kambwa ka bambanzu, imi, nabinikyana ndeke begeyo ko misa ka Baba ninɔ a kugu wa lisyε.

³³ Luki limoti, mumbazu kemanganya ko misa ka bambanzu, imi, namanganya ndeke begeyo ko misa ka Baba ninɔ a kugu wa lisyε.»

*Yeso akabikya be bambanzu bigbananagatu
(Luka 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ «Makosimonitogu be nodoku ndi kapá maziyo ka obili. Nakodokugu kapá maziyo, luki limoti nodoku ndi kaudwonosa bambanzu luga kabu.

³⁵ A beyo, nodoku ndi kagbonoso miki na abaki, kagbonosa musika na amaki, kagbonosa muzyozyo na titaki.

³⁶ Bomuyonisa ka mumbanzu bopupaga ndeke ka ndabu kaki aka.

³⁷ Mutu wasi ninɔ apaga abaki ikani amaki kekitaga imi, iyi, kokwononigu kebiba. Ninɔ apaga mikaki muluku yi ikani ninɔ musika yi kekitaga imi, kokwononigu goni kebiba.

38 Mũtũ nĩnɔ kanobinikigũ mũsalaba kaki keɓiɓya, kakwananigũ kaika mũɓiɓya kami.

39 A ɓeyɔ, mũmbanzũ kapa kahukuso ɔɓili kaki, aɓungusatũ. Luki limoti, nĩnɔ aɓunguso ko bulya kami, inisanatũ ndeke ɓata na iyĩ.»

Bambanzũ niɓɔ ɓakamũtilya, ɓaketilya imi ɓikpe

(Malikɔ 9:41)

40 «Kika ni mũmbanzũ amutilyini, etilyi imi. Nĩnɔ etilyi, atilyi nĩnɔ etikoku ndi.

41 Kika ni mũmbanzũ atilyini mugyalandũ kye a mugyalandũ, ɓakalya ndeke mũtũ yi nĩnɔ mũɔɔngɔni abe mugyalandũ. Kika ni atilyini mũmbanzũ wongbingbili kambwa ko Kunzi, kye a wongbingbili, ɓakalya ndeke mũɔɔngɔni abe mũtũ wongbingbili gɔni.

42 A lingũnũ, nakamũɓikya ambɛ, mũmbanzũ kapá gutũgũ kɔpɔ wo libo lade aka ka ɓemoti ka ɓomiki niɓana kye ika kani a mũɓiɓya kami, mũtũ yi nĩnɔ inisanatũ ndeke na mũkalya kaki.»

11

1 Ngbingo yi nĩnɔ Yeso ama ndi mino kaupá ɓaɓiɓya kaki tekeɓɛ na ɓaba mũtũũ, atũkya ndi wa. Aga kũwa ndi ka ɓagũɔũ ɓa Galilaya kautiwa ɓambanzũ na kaupɓikyaga Mongoni Manza ko Kunzi.

Yuani-Mubatizai utikini ɓatũtũmbwa kũ ka Yeso

(Luka 7:18-35)

2 Ngbingo yi nĩnɔ Yuani-Mubatizai a ndi mino ka ɓolokɔ, ɔkana ndi mongoni ma mogubo nĩnɔ

Kilisito a ndi kagya. Kuwa wa, utika babibya kaki kamuusoku be:

³ «Ambe, iwe ni mutu yi nino akodoku, ikani takwanana kabunda wagogo?»

⁴ Yeso usikisya ndi be: «Windoni katumbulyaga Yuani likpamuka nilo makaukana na nilo makaina:

⁵ batu ba bokolobu baya mamomo bakaina bata, nibo ba mutingbi bakakpakyana ngbingbili, bakebu-kebu boukini, baaduka bakaukana, bamanda akozuzuko na batu ba payaya bakaukana Mongoni Manza.

⁶ Igyagya ka mutu nino kupigu ndeke kebibya ka baya!»

*Yeso akanzina ko bulyo ka Yuani-Mubatizai
(Luka 7:18-35)*

⁷ Ngbingo yi nino babibya ka Yuani bopupa ndi mino, Yeso apunga ndi kanzinilya ambaza ka bambanzu ko bulya ka Yuani, anabikya be: «Minda ndi kaina iki ka isa? Ligugu nilo a ndi kodimbo na muvivi? Kali!

⁸ Ambe, minda ndi kaina iki? Mumbanzu bemoti wakimokisyaga yanzanza? Luki limoti nibo bimokisyaga botu baya ligabu lapu bikaga ka bandabu ka bangama.

⁹ Minda se kuwa ndi kaina iki? Mugyalandu bemoti? Iyo, nakamubikya ambe akitogito mugyalandu.

¹⁰ A beyo, Yuani a nino Mobiso Motu ikpikaga kugu kaki be:

«Imi, natika banu atutumbwa kami kambwa kaku,

kaufungusilyaga pisi.>

¹¹ A lingunũ, nakamũbikya ambɛ, keɣũ na mambanzũ ninɔ ibukuta na muko, ninɔ a mudingi kakitaga Yuani-Mubatizai. Luki limoti, ninɔ a mukede kugbe ka Bũngama ba kugũ wa lisyɛ a mudingi kakitaga iyi.

¹² Katukya ka masyɛ ka Yuani-Mubatizai kadwe na lisyɛ li nili, bambanzũ bakobumonisa bũngama ba kugũ wa lisyɛ. Na batũ bo gilito bakakisa kava ko ngu.

¹³ A beyɔ, bogyalandũ basi na mutũũ ka Musa banzina ndi na bugyalandũ kugũ wa Bũngama kadwe ko ngbingo ka Yuani.

¹⁴ Na makapa kabailya, Yuani ni mugyalandũ hliya ninɔ akwanana ndi kodoku.

¹⁵ Ninɔ a na motili, ũkanitɔ!

¹⁶ Nakwanana piyɛ kaukingyasa batũ ba lisyɛ li nili na beki? Ba mudoŋgɔni abɛ ba wani? Ba mudoŋgɔni abɛ bomiki bi niɔ ba bakikaga ka pa yangba, banũtũbilaga bengeni bɛ:

¹⁷ <Tamungbotilyi bi byɛmbi,
ni makobinigu!

Tamumbimbilyi bi mambũ ma idumasũ,
ni makogomigu beɣeyɔ!>

¹⁸ A beyɔ, niyɔ Yuani odoku ndi, kalyalyagigu ndi ikani komwo luki. Bambanzũ barũnga ndi kabikya bɛ: <A na limbengi la bũnyɛ.>

¹⁹ Niyɔ kũwa Mika-mambanzũ odoku, analyalya, anomwo, barũnga ndi kabikya bɛ: <Mundoni alũkũ wa musasa yi nimũna, akalyalya na

kamwa vinya pa imoti na bandombe ba manzanza na batu ba bunye!> Luki limoti, yimibo ko Kunzi inisononi pisi ka mogubo nimo agyaga ndi.»

Yeso akanzina ko bulya bagudu nibo amuyaga kabinkyana

(Luka 10:13-15)

²⁰ Kumbuso yi, Yeso apunga ndi kaunyakilya batu ba bagudu nibo agya ndi mina makrumuka mumbanga-mbanga mudingi. A beyo, ibu batu bi nibo bakegu ndi kapa kayikoso obili kabu. Kuwa wa, apunga ndi kautiwa be:

²¹ «Kumbu kaku, gudu wa Kolazini! Kumbu kaku gudu wa Betesaida! Makrumuka mumbanga-mbanga nimo igyonosa ndi ku kunu kigyonosa ndi ka Tilo na Sidona, iba katukya ka bundeli, batu bi bowonisiloni ndi kumbu kabu, bimokisya botu baya lilebu, bibubisa nzuyi na libu bitu, boikono.

²² Kinili, imi, nakamubikya ambe ka lisyé liko ngbanga, yigyogyisa kunu ika ndeke yapu kugbe kaukitaga batu ba Tilo na nibo ba Sidona!

²³ Se kuwa ibunu batu ba Kapelenaumu, makasima be Kunzi amudokisatu banu kadwe kugu wa lisyé? Makotomononitogu gutugu iki yi ikede aka! Amusisa ndeke kadwe ka babili. A beyo, makrumuka mumbanga-mbaga nimo igyonosa ndi ku kaku, kigyonosa ndi ka Sodomu, iba gudu yi nino atu mbeyi bata aka kadwe na lisyé li nili.

²⁴ Kinili, imi, nakamubikya ambe ka lisyé liko ngbanga, yigyogyisa ya Sodomu kikigu ndeke yapu kugbe kakitaga niyo kaku!»

*Yeso akamibikoso Abaki
(Luka 10:21-22)*

²⁵ Ko ngbingo yi ninɔ, Yeso abikya ndi bɛ: «Baba ooo, Mombukwana masi nimɔ a kugu wa lisyɛ na nimɔ kunu ka litombu, nubibisini kye uwonisiloni batu niɔ bakibigu luki makpumuka mumbanga-mbanga nimɔ usumilya ndi batu ba yimibo na niɔ ba akili.

²⁶ Iyo Ba, a bɛyɔ kye wabailya ndi bɛyɔ.

²⁷ Baba epɔni makpumuka masi. Gutugu mutu bemoti kamibigu Miki kiki asi Baba aka, na gutugu mumbanzu bemoti aka kibigu bɛ Baba ni wani kiki asi Miki aka, na sɛ kuwa niɔ Miki akapa kaumbiso.

²⁸ Doniku ku kami! Ibunu basi niɔ ma bakupo na likumbogi liti, imi, namumumbisatu.

²⁹ Wikoni bakitulya kabinika likumbogi na kabye mutuu kami. A bɛyɔ, imi, na wotombiii na na limbengi la kisiso. Namuyukumisatu.

³⁰ Likumbogi kami a lanza na buti bi a bipoli.»

12

*Yeso ni Mombukwana Lisyɛ la kimumbiso
(Maliko 2:23-28; Luka 6:1-5)*

¹ Kumbuso wo ngbinga mukede, Yeso a ndi kakitaga ka botiko baya nganu ka Lisyɛ la kimumbiso. Babibya kaki bimukana ndi nza, bapunga kuwa kakogo bekaza baya nganu, banalya.

² Niyo Bafalisayo bina bɛyɔ, babikya Yeso bɛ: «Wina! Babibya kaku bakagya likpumuka nilo bapakya kagya ka Lisyɛ la kimumbiso!»

³ Luki limoti, Yeso usikisya ndi ɓe: «Ambe, makonotongulogigu ndi ibunu likpamuka nibo ngama Daudi agya ndi, ngbingo yi nino bimukana ndi mino nza pa imoti na ɓawai-daki?»

⁴ Ingya ndi ka Ndaɓu ko Kunzi pa imoti na ɓawai-daki, ɓalya ndi mukati nino ɓa ndi ni ɓapini Kunzi. Wina se, mutuu kakkpamyagu ndi ɓe ɓalyagi kiki ni bokumu aka.

⁵ Ambe, makanotongulogigu ndi goni ka mutuu ka Musa? Masye ma kimumbiso, bokumu nibo ɓagyaga ligubo ka Ndaɓu ko Kunzi, ɓakpakanaga kunzi wa mutuu. Iɓa ɓakikogigu kaiba ɓe ɓagyaga ɓanye!

⁶ Luki limoti, nakamɓikya ambe, wanu atu na mboku wa izangiya kakitaga Ndaɓu ko Kunzi!

⁷ Ibunu, makibo ɓi ka lingunu isi ya Mobiso Motu mi nima: «Imi, nakegu kapa ɓe iponi aɓeɓe, luki limoti, huminyilyogoni ɓambanzu kumbu,» makakwananigu ɓi kamakya ɓatu nibo ɓakogyigu ɓanye ka makombu.

⁸ A ɓeyo, Mika-mambanzu no a Mombukwana Lisye la kimumbiso.»

Yeso ahukusini mambanzu wa kabokuko kukwo

(Maliko 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ Kuwa wa, Yeso atukya ndi ka pa yi niyo, ogulya ndi ka ndaɓu ya malumba ka Bayuda.

¹⁰ Ku ɓeyo, a ndi na mutuu bemoti wa kabokuko kukwo. Bambanzu bemoti-bemoti nibo ɓa ndi goni ku ɓeyo ɓa ndi kapa kasungulya Yeso. Kuwa wa, ɓamuusa ndi ɓe: «Mutuu atikpamyagatu ɓe tahukusi mambanzu ka Lisye la kimumbiso?»

11 Yeso usikisya ndi ɓe: «Kika ni ɓemoti kunu a na kɔndɔlo ɓemoti aka, kɔndɔlo yi ninɔ ogwa ka libye ka Lisye la kimumbiso, kanyugu ka lisye li nilo aka lo?

12 ƐƐ! A ɓeyɔ, mambanzu no a na izangiya kugbe kakitaga kɔndɔlo! Yeki a ɓeyɔ, matuu akatikipamya ɓe tiki tanagyaga ɓanza ka Lisye la kimumbiso.»

13 Kuwa wa, Yeso abikya ndi aluku no ɓe: «Nana kubokuko.» Anana ndi, kubokuko kwi nikwo iita ndi mufongoni abe kwagogo.

14 Bafalisayo bamumukana ndi, ɓaga kagya dikidi kakisa pisi tina yo bamwisiso mina Yeso.

Yeso ni mugya-ligubo ninɔ Kunzi apunaga ndi

15 Niyo Yeso ukana ɓe Bafalisayo bogoni kagyilya dikidi, opupa ndi wa. Bambaza bakpukpu ka bambanzu babibya ndi. Uhukusa ndi batu ɓa bokolobu ɓasi.

16 Ugbityaga ndi bikpukpuko ɓe bakanyonitogu mugongu kunzi.

17 Igyonosa ndi ɓeyɔ kye italyani likpamuka nilo ibikya ndi pisi ka mugyalandu Isaya ɓe:

18 «Muminoni mugya-ligubo kami, ninɔ napunaga ndi,

a mikami mupaka. Napaga kugbe.

Nobisa ndeke Limbengi kami kugu kaki.

Ufikiyaga ndeke mababa ka bambanzu likpamuka kami longbingbili.

19 Kasaanigu ndeke na bambanzu ikani kamakya ipambu.

Na bakukanigu ndeke liyu kaki ko ɓopisi.

20 Kobunigu ndeke ligugu nilo liyiga, kolimigu ndeke itambi niyo akofunguwo.

Agyaga ndeke beyo,
kadwe ku kwa ku bungbingbili inisa ndeke
mina ka bapa bayasi.

²¹ Mababa obisa ndeke mutamanagi kabu ko lino
kaki.»

*Babikyini Yeso be akagya ligubo no ngu ka
Belizebuli*

(Maliko 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Kuwa wa, badulyoku ndi Yeso na mutu
nino a ndi na limbengi la bunye, no kolobu ya
mamomom, a ndi goni bobo. Yeso ahukusa ndi,
apunga ndi kanzina na kaina.

²³ Bambaza ka bambanzu basi bombombaya
ndi kuge. Iba aka ndi be: «Kegu mbeyi Mika
ngama Daudi mu?»

²⁴ Ngbingo yi nino Bafalisayo bukana mina
beyo, babikya ndi be: «Aluku yi nimu
akokpumya mambengi ma bunye ko ngu ka
Belizebuli, ngama ka bomuyoniso!»

²⁵ Luki limoti, Yeso a ndi kaiba tamanaga
kabu, ubikya kuwa ndi be: «Livananza la
bungama bumoti kapunga kaigbanana luga yi,
iba bungama bi nibo osyini. Bambanzu ba gudu
bemoti ikani ndabu yimoti bakigbanana, gudu yi
nino ikani ndabu yi niyo omisikanatu.

²⁶ Kika ni Abili akakpumya Abili-daki,
akaibumoniso iyi mombukwana-daki yi bikpe.
Bungama kaki akwanana kuwa kaidukulaga
kaamaga liki?

²⁷ Kika ni imi nakokpumyo mambengi ma
bunye no ngu ka Belizebuli, bomikunu, ba kuwa

ibũ kokpumyo no ngu ka wani? Kinili, ibunu bamombukwana-donu bi bo mika ndeke bazozì.

²⁸ A beyo, imi nakokpumya mambengi ma bũnye no ngu ya Limbengi ko Kunzi. Niyo akowonisilo be Bungama ko Kunzi odunuku luga kunu.

²⁹ Kegu na mumbanzu ninu akwanana kogulya ka ndabu ko tutungyo katupa lingama kaki ni kanakondigu mbeyi. Luki limoti, kika se kuwa ni akondini, akwanana kagya beyo!

³⁰ Mutu ninu kegu pa imoti na imi, a mumuyoniso kami. Mutu ninu kegu kamumula pa imoti na imi, a komisyo.

³¹ Kinili nakamubikya ambe, bakwananatu kapilya bambanzu bũnye, na mosikoni masi nimo basikaga Kunzi. Luki limoti, bakakwananigu ndeke kapilya mumbanzu ninu asiki Limbengi-Lotu.

³² Mutu wasi ninu akanzina yanyenye ko bulya ko Mika-mumbanzu, inisatu na mapilya. Luki limoti, ninu anzinaga yanyenye ko bulya Limbengi-Lotu, bakapilyigu ndeke ka obili yi nima ikani ka ninu akodoku.»

*Bibogo sibukuso ko bumo yi
(Luka 6:43-45)*

³³ «Kika ni sibukuso a sanza, bumo yi ika yanza goni. Kika ni a sanye, bumo yi ika begoyo. A beyo, bibaga sibukuso ko bumo yi.

³⁴ Livananza ka banzuka! Makwanana piye kabikya makpumuka manzanza liki, ni ma banye? A beyo, munoku opupisaga nimo ikaga mutumo ka limbengi ka mumbanzu!

³⁵ Mutu wanza agyaga makpumuka manzana nimo opupaga ka limbengi kaki lanza. Mutu wanye opupisaga makpumuka manyenye nimo opupaga ka limbengi kaki lanye.

³⁶ Nakamubikya bingbanganya ambe, ka lisyε liko mukombu, bambanzu batumbulaga ndeke makpumuka ma payaya masi nimo opupaga ndi ka noku kabu.

³⁷ A beyo, muhukuso ikani kukwaku kaku inisana ndeke kabyenene na manzina kaku.»

Bambanzu bakakunga Yeso be ugyilyi likpumuka limbanga

(Maliko 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Kwa wa, bemoti-bemoti luga ka Bafalisayo na bowonisilo ba mutuu, babikya ndi Yeso be: «Muwonisilo! Takapa be tiwoniso likingyosi.»

³⁹ Yeso usikisya ndi be: «Ifunu batu ba lisyε li nili, ma banye na makokwononigu ko misa ko Kunzi! Makakunga be bamuwonisi likingyosi. Luki limoti, makinigu ndeke bata likingyosi lagogo kiki nilo aka lo ka mugyalandu Yona.

⁴⁰ Beyo, Yona agya ndi mino masyε masaa, biti na lisyε ka muma ka musi mudingi, Mika-Mambanzu agya ndeke iyi masyε masaa beyo, biti na lisyε ka mbuku.

⁴¹ Ka lisyε liko ngbanga, batu ba Ninawe bamanana ndeke ka mudongo bigwo kausungulya batu ba lisyε li nili! Kye bagomosyanatu ndi ibu obili kabu ngbingo yi nino bamukana ndi mino Yona. Wina se wanu a na mutu mudingi kakitaga Yona!

⁴² Ka lisye liko ngbanga, ngama muko yi nino otukyoku ndi byi ka gudu wa Siba kodoku kaukana munzina ma yimibo ka ngama Solomono amaga ndeke kambwa ka batu ba lisye li nili kausungulya! Winoni se, wanu, a na mutu mudingi kakitaga Solomono.»

*Limbengi la bunye amigilyini mumbanzu
(Luka 11:24-26)*

⁴³ «Limbengi la bunye kapupa mumbanzu, aga kolingyo bapa ka besa bilelele. Akisa pa ya kimumbiso, luki limoti ni kinigu,

⁴⁴ ilu aka be: «Nakaiga ka ndabu kami, ku nopupiku bi mino.» Niyu iga bata, atakanya bikpo, yikpaga bingu na yibungusya binza.

⁴⁵ Aga kuwa kava mambengi ma bunye magogo maduya na ika nimo manyenye kakitaga iyi, bogulyo, bilikisyo wa. Jbili ka mutu yi nino ika kuwa wanye kakitaga wa a ndi mino kambwa. Ika ndeke mudongoni beyo ka batu ba livanza lanye li nili.»

*Ba iki bo ba bamamaki Yeso?
(Maliko 3:31-35; Luka 8:19-21)*

⁴⁶ Ngbingo yi nino Yeso a mbeyi ndi bata mina kanzina aka na bambaza ka bambanzu bi nibo, amaki na bamamaki ba ndi bakamagaga kunzi. Ibu, ba ndi kapa kanzina na iyi.

⁴⁷ Mutu bemoti abikya kuwa ndi be: «Wikwe! Amaku na bamamaku ba bakamagaga kunzi. Bakapa kanzina na iwe.»

⁴⁸ Yeso asikisya ndi aluku no be: «Mama ni wani? Bomika-mama ni ba iki?»

⁴⁹ Kumbuso yi, ɔwanya ndi baɓiɓya kaki na kuɓokuko, abikya be: «Huminoni! Mama na bomika-mama niɓa!

⁵⁰ A beyo, mutɔ wasi nino agyaga sipananiso ka Baba nino a kugu wa lisyɛ, iyi ni mama, mikamama muluku yi ikani musali kami.»

13

Lizuni ka mukukuna
(Maliko 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Ka lisyɛ li nilo, Yeso opupa ndi ka ndabu, ikoku ndi ka kpolo wo liba lidingi.

² Ku beyo, bambaza bakpukpu kugbe ka bambanza bakungula ndi bikululu. Kinili, adaka ndi, ika ka ingolo yidingi. Bambaza bi nibo basikana ndi bakamanana kubi.

³ Kuwa wa, Yeso unzinilya ndi makpamuka mudingi bindi pisi ka mozuni. Iyi aka ndi na ibu be: «Lisyɛ limoti, aluku bemoti inda ndi kakuna mapunga.

⁴ Niyo a ndi kakuna beyo, bumo yi yagogo anyakaga ko pisi. Bombu bodoku ndi, balya.

⁵ Masolo magogo anyakaga ndi ka pa ya ngyengye niyo kegɔ ndi na litombu lakpu. Nimo, abaka ndi bigala-gala litombu kegɔ ndi lakpu wa.

⁶ Luki limoti, niyo moni osumbo, awisiya, amilaga kye lyo yi kigwinanagu ndi binza ka litombu.

⁷ Masolo magogo anyakaga ndi ko kpokiki. Kpokiki abaka ndi, akandaga bikpeki-kpeki ni kopingigu.

⁸ Luki limoti, nimo anyakaga ndi ka litombu la dabo, abakuta biyuyuya. Litino limoti

abukutaga ndi bumo miya, lagogo batekebe madīya na lagogo bata batekebe basaa.»

⁹ Yeso opipila k̄wa ndi be: «Nin̄o a na motili, ūkanit̄o!»

Ko bulya iki ȳo Yeso anzinaga ndi mino na mozuni?

(Malik̄o 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ K̄wa wa, babibya ka Yeso bakpudoku ndi, samuusa be: «Ko bulya iki ȳo wo mina kaunzinȳa bambanz̄u bi n̄ba na mozuni aka?»

¹¹ Usikisya ndi be: «Kunzi amumibisat̄u ibunu bodikidi baya B̄ngama ba k̄gu wa lisȳe. Luki limoti, keḡu beȳo ka bat̄u bagogo.

¹² A beȳo, mambanz̄u nin̄o a no luki, samatilyat̄u bata, ika k̄wa na imu makp̄a. Luki limoti, mat̄u yi nin̄o keḡu no luki bak̄pya gut̄ugu luki likede aka n̄lo akwanano bi kaika nolu.

¹³ Kinili, imi, n̄nzinȳaga na mozuni.

Gut̄ugu bakika kaanda, bakinigu,

Gut̄ugu bakika kaukana, bakukani ikani bakotombisyigu.

¹⁴ Itulyana k̄wa ndi k̄gu kab̄u likp̄um̄ka n̄lo mugyaland̄u Isaya abikya ndi be:

Mikat̄u kaukana binza, luki limoti makotombisyigu.

Mikat̄u kaanda binza, luki limoti makinigu.

¹⁵ A beȳo, mambengi ka bat̄u n̄bana a k̄wa muti.

Bidulogoni ndi motili,

bab̄wa miso,

kye misa kab̄u kinonit̄ogu,

motili kab̄u kukononit̄ogu,

mambengi kabu kotombisyonitogu

bekye bakemigilyonitogu, nuhukuso.

¹⁶ Luki limoti, igyagya ku kunu, kye misa kunu akaina na motili kunu akaakana.

¹⁷ A linganu, nakamubikya ambe, bogyalandu bakpu na batu bongbingbili ba ndi na musasa kaina makpumuka mumbanga-mbanga nimana makaina ma, luki limoti bakinagu ndi. Ba ndi goni na musasa kakana nimana makakana ma, luki limoti bakakanagu ndi.»

*Yeso akatumbulaga isi ya lizuni ka mukukuna
(Maliko 4:13-20; Luka 8:11-15)*

¹⁸ «Hukononi neki isi ya lizuni ka mukukuna.

¹⁹ Masolo nimo anyukaga ndi ka kpolo wo pisi, a likingyosi ka mutu yi nino ukanaga Likpumuka la Bungama ko Kunzi, luki limoti, ni kobinikyonigu. Mumuyoniso odoku, anyogo masi nimo ikuna ndi ka limbengi kaki.

²⁰ Masolo nimo anyukaga ndi ka pa ya ngyengye niyo kegu ndi na litombu lakpu, a likingyosi ka mutu yi nino ukanaga Likpumuka ko Kunzi bikwa, ogwi na magyagya.

²¹ Luki limoti, ni likpumuka li nilo kegu no lyo kuso kaki, ogwi ko ngbinga mukede aka. Niyo bukpeki-kpeki na yigyogyiso usilyogo mino ko bulya Likpumuka ko Kunzi, batukya bikwa ka baya.

²² Masolo mi nimo anyukaga ndi lugo wo kpokiki, a likingyosi ka mutu yi nino ukanaga Likpumuka ko Kunzi, luki limoti, bukpeki-kpeki ba obili na musasa ma lingama, akandaga

Likpamuka li nilo kuso kaki bikpeki-kpeki ni kopigu bumo.

²³ Na nimo anyukaga ndi ka pa ya idobo a likingyosi ka mutu yi nino ukanaga Likpamuka ko Kunzi, abinikyana. Likpamuka li nilo abukuta bumo ka obili kaki. Mumbanzu bemoti ika no bumo miya, wagogo batekebe madiya, wagogo bata batekebe basaa.»

Yeso akatwa lizuni kugu wa tonito tanye

²⁴ Yeso utwilya bata ndi lizuni lagogo nili: «Tokingyoso Bungama ba kugu wa lisyε na mutu bemoti nino akuna ndi masolo manza ko tiko kaki.

²⁵ Biti yimoti, ngbingo yi nino bambanzu basi ba ndi mina ka batoto, mumuyoniso kaki odoku ndi bipele kakuna tonito tanye ka mupunga, aga ndi iyi.

²⁶ Niyo mupunga abaka, abukuta, tonito tanye ti nito inisana ndi goni.

²⁷ Bosunzu ka mombukwano tiko, bodoku ndi kamuusa be: «Mombukwono-dosu, wakakunagu mbeyi ndi asi masolo manza aka ko tiko kaku? Tonito tanye ti niti apunya kuwa tu yani?»

²⁸ Usikisya ndi be: «Mumuyoniso no ogyi bi beyo.» Bosunzu bamuusa ndi be: «Wapatu be taga kanyogo?»

²⁹ Iyi aka ndi na ibu be: «Kali! Makinda kanyogo, yagogo manyogotu goni mupunga nino ko tiko.

³⁰ Wosoni masi angati pa imoti kadwe ko ngbingo mubuulyo. Ngbingo yi nino, nubikya banu bagya-ligubo be: Nyogoni mbeyi tonito tanye,

makandaga ka begbi kye babusyi. Kumbuso yi, mamamula mupunga ka basa ya masolo kami.»»

Yeso akatwa lizuni ko bulya libumo likede
(Maliko 4:30-34; Luka 13:18-21)

³¹ Yeso utwilya ndi bata lizuni lagogo be: «Bungama ba kugu wa lisyε a abε libumo likede nilo mutu bemoti ava ndi, akuna ko tiko kaki.

³² Gutugu beyo a ndi mina likede yo kakitaga bumo yagogo yasi, luki limoti, niyo abaka, opinga kuwa kakitaga malili masi mo tiko. Ita sibukuso sidingi, bombu bodoku ndi kopika bandabu kabu kugu wa tabi yi.»

Yeso akatwa lizuni ko bulya sibukuso niso ofulisogo mukati
(Luka 13:20-21)

³³ Yeso utwilya bata ndi lizuni lagogo be: «Bungama ba kugu wa lisyε a mudocongoni abε sibukuso niso ofulisaga mukati. Muko bemoti ava ndi, opula ka bambike bayisaa baya fufu kadwe kukwaku fufu ofula ndi mino wasi bidai.»

³⁴ Yeso unzinilyaga ndi bambaza ka bambanzu makrumuka masi mi nimo ka mozuni aka. Na kegε ndi na likrumuka nilo ubikyaga ndi ni kotwigu lizuni.

³⁵ A beyo, igyonosa ndi beyo kye itulyani nilo ibikya ndi pisi ka mugyalandu be: «Nanzinaga ndeke pisi ka mozuni. Natambulaga ndeke bingbanganya makrumuka nimo isuma ndi katukya ka mupunganagi ma obili.»

Yeso akatumbulaga isi ya lizuni la tonito tanye

³⁶ Kumbuso yi, Yeso usa ndi bambaza ka bambanzu, ogulya ndi ka ndabu. Babibya kaki bodoku ndi kabikya be: «Titumbulyaga isi ya lizuni la tonito tanye nito a ndi ko tiko.»

³⁷ Yeso usikisya ndi be: «Nino akunaga masolo manza ni Mika-Mumbanzu.

³⁸ Tiko ni obili. Masolo manza ni bambanzu nibo ka bungama ko Kunzi. Na tonito tanye ni bambanzu nibo bukananaga na Mumuyoniso.

³⁹ Aluku nino odoku ndi kakuna tonito tanye ni mumuyoniso. Buulya masolo ni mulibo ma obili. Na bagya-ligubo ni bamalaika.

⁴⁰ Beyo banyogo mino tonito tanye badikita ko buku, ika ndeke mudongoni begoyo ka mulibo ma obili.

⁴¹ Mika-Mumbanzu utika ndeke bamalaika kaki, kautumba ka bungama kaki batu basi nibo bumakyaga bengeni ka banye na basi nibo bagyaga banye.

⁴² Budikita ndeke ko fulu wo buku. Na ku beyo, bagamana ndeke na bilya manzu bikyalukyalu.

⁴³ Ko ngbingo yi nino, batu bongbingbili bika ndeke biwenge-wenge abe moni ka bungama ka Ababu. Nino a na motili, ukanito!»

Yeso akatwa lizuni ko bulyo luki la izangiya nilo isuma ndi

⁴⁴ «Bungama ba kugu wa lisy e a mudongoni abe luki la izangiya nilo isuma ndi ko tiko. Niy o mut u bemoti ina ndi, asuma bata. Ogwa ndi magyagya kugbe, inda kagaba makpamuka kaki masi bingbufu, oluwa tiko yi niyo.

⁴⁵ Bungama ba kugu wa lisyε a bata mufongoni abe ambula bemoti nino akisaga ndi koluwo sanga yanzanza.

⁴⁶ Ngbingo yi nino ina ndi mino musanga ma ligabu lapu kugbe, inda ndi kagaba makrumuka kaki masi, odoku ndi koluwo.»

Yeso akatwa lizuni ko bulya banyo bosu

⁴⁷ «Bungama ba kugu wa lisyε a bata mufongoni abe moyo nimo bodinga ndi ko liba lidingi. Moyu mi nimo ugwi mobi ma bosu masi.

⁴⁸ Niyu otiwo, bodufula kuwa ndi kubi. Banyo bosu bikanana ndi kamumula bosu banzanza ka bengbolo. Luki limoti, bumbimba ndi nibo banyenyε.

⁴⁹ Ika ndeke mufongoni begeyo ka mulibo ma obili. Bamalaika bodoku ndeke kaugbanana batu banyε na nibo bongbingili.

⁵⁰ Nibo banyε, bufikitaga ndeke ko fulu wo buku. Na ku beyo, bagamana ndeke na bilya manzu bikyalu-kyalu.»

Mutu mambiya na nimo mandeli

⁵¹ Yeso umuusa kuwa ndi babiŷya kaki be: «Ambe, mukonito binza makrumuka masi nimo namubikiyi?» Ibu aka ndi be: «Iyo.»

⁵² Kumbuso yi, ubikyoku ndi be: «Kinili, muwonisilo wa mutu wasi nino bawonisilo likrumuka la Bungama ba kugu wa lisyε, a mufongoni abe mombukwana ndabu. Mombukwana ndabu yi nino anyogo ka lingama kaki makrumuka mambiya na nimo mandeli.»

*Batu ba Nazaleti bagegu kabinkyana Yeso
(Maliko 6:1-6; Luka 4:16-30)*

⁵³ Niyo Yeso ama ndi katwaga mozuni mi nimo, atukya ndi wa.

⁵⁴ Aga ndi ka Nazaleti ku opinga ndi mino. Ku beyo, arunga ndi kapá mutuu ka ndabu ya malumba ka Bayuda.

Noku udika ndi bambanzu bide, banimuusa be: «Wani no apá yimibo no ngu yigya makrumuka mumbanga-mbanga bene?»

⁵⁵ Ambé, kegu mbeyi mika musemala mu? Kegu amaki ni Malia? Kegu mbeyi bamamaki ni Yakobo, Yezefu, Simoni na Yuda?

⁵⁶ Takikogigu mbeyi na basali kaki basi pa imoti wana? Wani no apá kuwa yimibo no ngu niyo?»

⁵⁷ Kinili bakakwananagu ndi kabiniyana.

Luki limoti, Yeso ubikya ndi be: «Mugyalandu a na ibiba pa yasi, luki limoti, kegu nolu ka mugi nimo ibukato mino ikani ka livananza kaki.»

⁵⁸ Kinili, Yeso kagyagu ndi bata makrumuka mumbanga-mbanga mudingi ku beyo, kye batu bi nibo bakegu ndi kabiniyana.

14

Kukwaku ka Yuani-Mubatizai (Maliko 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ Ko ngbingo yi nino, Elodi ngama mudingi wa iwili ya Galilaya, ukana ndi mongoni ka Yeso.

² Ubikya ndi bagya-ligubo kaki be: «Mutu yi nima ni Yuani-Mubatizai! Opuhiniku ka babilu! Kinili, a kuwa no ngu kagya makrumuka mumbanga-mbanga.»

³ A beyo, Elodi a ndi ni agwisisini Yuani, akondisiso, badikita ka boloko. Elodi agya ndi

βεϋο, ko bulya ka muka bemoti nino ina ndi βε Elodia. Iyi Elodia a ndi muka mamaki Yuani nino ina ndi βε Filipi.

⁴ Yuani a ndi kayoyisa ngama Elodi bingbanganya βε: «Kakwananigu kava Elodia.»

⁵ Kuwa wa, Elodi a ndi kapa kamwisisa Yuani. Luki limoti, a ndi kaubanga bambanzu. Bambanzu basi baminaga ndi Yuani βε a mugyalandu.

⁶ Wina σε, a ndi lisyε lo dumo mutomosya yibukuta ka ngama Elodi. Mika Elodia nino musika yi obina ndi kambwa ka batu nibo bumaka ndi wa. Miki no ako ndi Elodi limbengi bikyā,

⁷ kinili, Elodi apá ndi agume pisi ka silika βε: «Nupátu luki lasi nilo wekunga.»

⁸ Kuwa wa, musika no inda ndi kamuusa amaki. Niyο amaki atiwa, inda kuwa kabikyā Elodi βε: «Ipóku, wa aka wanu, mu ka Yuani-Mubatizai ka papi.»

⁹ Ngama alya ndi kumbu kugβε. Luki limoti, kakwananagu ndi bata kanya ko bulya silika nino ako ndi kambwa ka batu nibo umaka ndi ko dumo wa.

¹⁰ Atika ndi kakoku Yuani-Mubatizai mu ku ka ndabu ya boloko.

¹¹ Kuwa wa, bodoku nomu ka papi, bapá ndi musika yi nino. Iyi, amindilya ndi na imu amaki.

¹² Kumbuso yi, babibya ka Yuani bodoku ndi kava manda kaki, βaga kolumbo. Binda kuwa ndi katumbulyaga Yeso mongoni mi nimo.

Yeso ulyoyisini bambanzu βεlofu kubukumuti (Maliko 6:30-44; Luka 9:10-17; Yuani 6:1-14)

¹³ Ngbingo yi ninɔ Yeso ukana ndi mina mon-goni mi ninɔ, atukya ndi wa mukaka ka ingbɔɔ yidingi. Inda ndi bikede ka pa niyɔ mumbanzu kegɔ ndi mino. Luki limoti, wa bambanzu bukana mina beyɔ, batukya ndi ka bagudɔ na magɔ, binda kabye.

¹⁴ Ngbingo yi ninɔ Yeso osya ndi mina ka ingbɔɔ, umina ndi bambanzu budingi kugbe, ukwilya kumbu. Luga kabɔ, uhukusa ndi batɔ nibo ba ndi na bokolobu.

¹⁵ Niyo bugogo osyo, babibya bakpuɔoku ndi, babikya ndi be: «Wanɔ a isa, na ngbingo okitogini. Yeki a beyɔ, ukpamya bambanzu niba бага ko giyo kailuulyo luki lilya.»

¹⁶ Luki limoti, Yeso usikisya ndi be: «Kok-wononigɔ be бага kɔ. Hupono ni ibunu aka bamombukwono-donu bi malili.»

¹⁷ Ibɔ, babikya ndi be: «Wanɔ, ifusu ta na mukati kubukumuti aka na bosu baba.»

¹⁸ Yeso ukibya kɔwa ndi be: «Ipɔniku wanɔ.»

¹⁹ Kumbuso yi, ukpamya ndi bambanzu kaikonono ka tonito. Ava ndi mukati kubukumuti na bosu baba bi nibo, atamba miso kugɔ wa lisyɔ, abibisa Kunzi. Obunanaga ndi mukati mi ninɔ, upaga babibya kaki. Ibɔ, bugbananilyaga ndi bambanzu.

²⁰ Ibɔ basi balyalya ndi na bikutogo bikpekede-kpekede. Kumbuso yi, babibya bamumula ndi bodongbu nibayɔ asikana ndi, otumo mumbi tekebe na miba.

²¹ Batɔ nibo balyalya ndi ba ndi banda baluku belofɔ kubukumuti ni bakutongigɔ boko na bomiki.

*Yeso akakpakyana kugu wo libo
(Maliko 6:45-52; Yuani 6:15-21)*

²² Kumbusa wa niyo, Yeso ukpamyana ndi babibya kaki be badaki ka ingbolo yidingi, utakanyi kusyaku wa ibombu. Ko ngbingo yi nino, iyi asikana ndi kaupá bambanzu ligundu.

²³ Niyo upá bambanzu ligundu, adaka ndi bikede ka ngupa kalumba. Niyo biti osyo, Yeso a bata ndi ku kwa ku mukaka.

²⁴ Ingbolo yi niyo a kuwa ndi ni itundulini ka limbengi lo libo. Mubaka a ndi koyungo biyongoyongo. Na muvivi a ndi kakpingbaga.

²⁵ Ko mbolugo, Yeso inda ndi misa ku babibya kaki ba ndi mino ni anakpakyana kugu wo libo bipapapa.

²⁶ Niyo babibya bamina ndi kakpakyana kugu wo libo beyo, babanga ndi kugbe. Babikya ndi be: «Abili mu!» Bapunga ndi kakugwaga na kubangaku.

²⁷ Luki limoti, ko ngbingo yi nino aka no, Yeso ubikya ndi be: «Wigwini mambengi, imi no! Makobongonitogu.»

²⁸ Petele asikisya ndi be: «Mombukwono-dosu! Kiko lingunu be iwe no, ikpamyana nindi ku wo mino ni nanakpakyana goni kugu wo libo.»

²⁹ Yeso aka ndi na iyi be: «Dokuno.»

Kuwa wa, Petele osya ndi ka ingbolo, apunga ndi kakpakyana kugu wo libo bipapapa kaina misa ku Yeso a ndi mino.

³⁰ Luki limoti, ngbingo yi nino ino mino muvivi mapu, abanga, apunga ndi kolindo. Apamikana ndi be: «Hiii Mombukwono-dosu, ihukusano baka!»

³¹ Wa aka wa, Yeso ananilya ndi kubokuko, agwi. Kuwa wa, abikya ndi be: «Eze, wa mutũ wa baya yikedē! Ko bulya iki yo wo bi mino na botumo?»

³² Niyo badaka ndi ibu basi baba ka ingbolo, muvivi mi nimo olya ndi.

³³ Kuwa wa, babiŷya niŷo ba ndi ka ingbolo bofuna ndi moli kambwa ka Yeso, babikya be: «A lingunũ, wa Miko Kunzi!»

*Yeso uhukusini batũ ba bokolobu ka Genezaleti
(Maliko 6:53-56)*

³⁴ Niyo Yeso na babiŷya kaki bazaba ndi, bosila kuwa ndi ka iwili ya Genezaleti.

³⁵ Batũ ba ku beyo bamiba ndi Yeso. Barunga kuwa ndi kowowisa mongoni kaki ka iwili yasi, banadulyoku na batũ ba bokolobu basi.

³⁶ Batũ ba bokolobu bi niŷo, bitatanaga ndi na Yeso be bavilino baka gutũgũ mu ma kutuko kaki aka. Batũ basi niŷo bavilaga ndi, bahukagatu ndi.

15

*Lutono kũgũ wa yigya ka batite
(Maliko 7:1-13)*

¹ Lisye limoti, Bafalisayo na bowonisilo ba matũ botukyoku ndi ka Yelusalema. Ngbingo yi nino basilya ndi mina Yeso, bamuusa be:

² «Ko bulya iki yo babiŷya kakũ bakobuno mina yigya ka botitosu? A beyo, bakisukusagigu mabokũ ni bakalyalya!»

³ Yeso usikisya ndi ɓe: «Yegɔ sɛ ifunu, ko bulya iki yɔ mo mino kɔbuna mɔtɔɔ ko Kunzi ko bulya yiɓye yigya ka ɓotitonu?»

⁴ A ɓeyɔ, Kunzi abikya ndi ɓe: «Mɔɓanga abakɔ na amakɔ.» Omotiloku ɓe: «Mɔmbanzu kagbusyo abaki ikani amaki, okwononi ɓamwi.»

⁵ Luki limoti, ifunu mabikya ɓe mɔmbanzu akwanana kabikya abaki ikani amaki ɓe: «Luki nilɔ nakwanano ɓi nolu kausingyo, nopi kɔwa ka aɓɓe ko Kunzi.»

⁶ Mɔtɔ yi nino kakwananigu ɓata kabanga abaki ikani amaki. Ifunu makolimogo Likɔmɔka ko Kunzi ko bulya yiɓye yigya ka ɓotitonu.

⁷ Batɔ ɓa kɔɓɔkɔ! Bugyalandu ka Isaya a ndi ɓa lingunɔ kɔgɔ kunu, ngbingo yi nino abikya ndi mina ɓe:

⁸ «Batɔ ɓi niba ɓabikya ɓe ɓɓangagatu, luki limoti, ɓeminaga payaya.

⁹ Malɔmba nino ɓegyilyaga a payaya.

A ɓeyɔ, mɔtɔɔ kabɔ akabyɛnɛnɛ na ɓopisi nibayɔ bibisilyogo aka.»

*Luki nilɔ akwanana kapá mɔmbanzu ɓunyɛ
(Malikɔ 7:14-23)*

¹⁰ Kumbuso yi, Yeso amaka ndi ambaza ka ɓambanzu, ɔɓikya ɓe: «Hukononi, motombisya ɓinza likɔmɔka li nili.

¹¹ Luki nilɔ ingyaga ka mɔnɔkɔ ka mɔmbanzu kapágigu ɓunyɛ. Luki limoti, nilɔ opupogo lo apága ɓunyɛ.»

12 Kwa wa, babibya ka Yeso bakpudoku ndi, bamuusa be: «Wibito bi be manzina kaku utulito bi Bafalisayo?»

13 Yeso usikisya ndi be: «Luki lasi nilo abakaga ni Baba ninu kugu wa lisyε kokunigu, bomukatε.

14 Yeki a beyo, husoni! Ba batε bo kolobu ya mamomε nibo bakaukpokyonisa badabε! Mutu wo kolobu ya mamomε kika kakpokyonisa daki, ibu basi baba bogwatε ka libye.»

15 Petele abikya ndi be: «Titumbulyaga isi ya lizuni li nili.»

16 Yeso usikisya ndi be: «Ambe na gutugu ibunu aka, makakwananigu kayibo isi yi?

17 Ambe, makibogigu mbeyi be luki lasi nilo ingyaga ka munoku, osyaga ka muma, kumbuso yi, opupo, inda ka limbi?

18 Luki limoti, lasi nilo opupaga ka munoku ka mumbanzu, atukya ka limbengi kaki. Na ilu lo apaga mumbanzu bunye.

19 A beyo, tamanaga yanye opupogo ka limbengi ka mumbanzu, limwomwo, kasye na muko ikani mbunya bengeni, budanda, kubaku, mutamanagi mubikya bongu na banvenve.

20 Nimana masi mo apaga mumbanzu bunye. Luki limoti, kalyalya ni wakisukusigu maboku kakwananigu kapε mumbanzu bunye.»

Wabakanana abinikyonini Yeso

(Maliko 7:24-30)

21 Kumbuso yi, Yeso atukya ndi wa, inda ndi misa ya iwili ya Tilo na niyo ya Sidona.

22 Ku beyo, Wabakanana bemoti asilya ndi. Muko yi ninu akukwaga ndi, abikya be: «Hiii

Mombukwono-dosu, Mika ngama Daudi, ik-wilyano baka kumbu! Mikami musika yi akaigyogyisa kugbe na limbengi la bunye!»

²³ Luki limoti, Yeso kasikisyagu ndi likpamuka gutugu limoti aka. Kuwa wa, babibya kaki bakpuɔoku ndi, bitatanaga na iyi be: «Mukpamya neki muko yi nima aga, kye akatigbomisa bamu aka na mapamu.»

²⁴ Usikisya ndi be: «Betikoku ndi ka Bezaleli aka, nibo ba mudongoni abe bakondolo nibo bobungaga ndi.»

²⁵ Luki limoti, muko yi nino odoke ndi kobuna moli kambwa kaki, itatanaga ndi na iyi be: «Hiii Mombukwono-dosu, kikiliki, isingyano baka!»

²⁶ Yeso asikisya ndi be: «Kegu binza kava malili ka bomiki, kaumbimbilya benva.»

²⁷ Muko yi nino abikya ndi be: «A beyo, Mombukwono-dosu. Luki limoti, gutugu benva aka balyagatu goni kumbo ya bamalili nimo anyukaga ka miza ka mombukwana-dabu.»

²⁸ Kuwa wa, Yeso asikisya ndi be: «Ye ma, baya kaku a yidingi! Igyonosi ku kaku mudongoni beyo baya kaku o mino.» Ko ngbingo yi nino aka no, mikaki musika yi ahuka ndi.

Yeso uhukusini batu budingi ba bokolobu

²⁹ Kumbuso yi, Yeso atukya ndi ku, inda ka mutili ma ibombu ya Galilaya. Ku beyo, afaka ndi ka ngupa, iko.

³⁰ Kuwa wa, bambaza ka bambanzu budingi bakpuɔoku ndi. Badulyogoku ndi na batu ba mutingbi, nibo ba bokolobu baya mamomo, bazegesi, bobobo na batu bagogo ba bokolobu

budingi. Ifu basi, fubisaga ndi kambwa ka Yeso na iyi anuhukuso.

³¹ Nokw udika ndi bambanzu nibo ba ndi ka bambaza wa bide kaumina babobo kanzina, batu ba mutingbi kananikana, bazegesu kak-pakyana na batu ba bokolobu baya mamomom kaina. Barunga kuwa ndi kabibiso Kunzi wa Izaleli.

Yeso uolyolysinini bambanzu belofu bakwanganya

(Maliko 8:1-10)

³² Yeso umaka kuwa ndi babibya kaki, ubikya be: «Nakauminyilya batu bi nibana kumbu. Ta kuwa na ibu na masye masaa, bakegu bata no luki lilya. Nakegu kapa kausa be baga ni banimukana banza. Bakaga beyo, yagogo nzuyi udikagatu ko pisi.»

³³ Babibya kaki bamuusa ndi be: «Wanu ka isa, tinisonoku na malili yani nimo akwanana be ambaza mudingi ka bambanzu bene ikuti?»

³⁴ Yeso umuusa ndi be: «Ma na mukati minga?» Basikisya ndi be: «Ta na mukati madia na ika na bosu bakede aka.»

³⁵ Kuwa wa, Yeso ukpamyana ndi bambanzu be bikononi wasi.

³⁶ Ava ndi mukati madia na ika na bosu bi nibo. Kumbuso kabibiso Kunzi, obunonogo, upaga babibya kaki, bugbananilyaga kuwa ndi bambanzu.

³⁷ Ifu basi balyalya ndi, bikutogo bikpekede-pekede. Kumbuso yi, babibya bamumulaga ndi bodongbu nibayo asikana ndi, otuma ndi mumbi madia na ika.

³⁸ Batu niḅo balyalya ndi, ḅa ndi banda ḅaluku ḅelofu ḅakwanganya ni ḅakutongigu ḅoko na ḅomiki.

³⁹ Kumbuso Yeso kaupá ḅambanzu ḅi niḅo ligundu, adaka ka ingḅolo, aga ndi ka iwili ya Magadani.

16

Bafalisayo na Basadukayo ḅakungini Yeso likingyosi

(Maliko 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Bafalisayo na Basadukayo ḅakpuḅoku ndi Yeso kaḅḅo. Babikya kuwa ndi ḅe uwanyi likingyosi kotukyoku kugu wa lisyε.

² Luki limoti, usikisya ndi ḅε: «Na ḅugogo, niyo minaga ḅe ḅekuba a ḅingbu, mabikyaga ḅe lisyε asyetu lanza na ḅugala.

³ Na ḅusobi, ḅekuba kopiyo, mabikya ḅe mbwayi alukatū. Ibunu, makwananatu kaiba mokingyosi dididi ma ḅekuba. Luki limoti, makakwananigu kaiba mokingyosi mo ngbingo yi nimu.

⁴ Ibunu batu ḅa lisyε li nili, ma banye na makokwononigu ko misa ko Kunzi! Makakunga ḅe ḅamuwonisi likingyosi. Makinigu likingyosi lagogo kiki nilo aka lo ka mugyalandu Yona.» Kuwa wa, Yeso usa ndi, imagalya iyi.

Yigya ka Bafalisayo na Basadukayo

⁵ Ngbingo yi nino babibya ka Yeso ḅazaba ndi mina libo lidingi, ḅabusala ndi kava mukati.

6 Ʋbikya kƳwa ndi be: «Wiminyonito na kuboboku ka Bafalisayo nikwo a abe sibukuso niso ofulisaga mukati na yigya ka Basadukayo.»

7 Babibya barunga ndi kanzina luga kabu be: «Akabikya beyo kye takavigu bi mukati.»

8 Yeso iba ndi tamanaga kabu, ubikya kƳwa ndi be: «Eze, ma batu ba baya yikedede! Ko bulya iki yo mo mina kanzina luga kunu be makegu na mukati?»

9 Makonotombisyigu ndeke? Makegu mbeyi katamana beyo bambanzu elofu kubukumuti bikutaga ndi mino mukati kubukumuti? Mamumula ndi mumbi minga ka nimo asikana ndi?

10 Bambanzu elofu yikwanganya nibo bikutaga ndi mukati madiya na ika, na mumbi minga mo mamumula ndi?

11 Iki kƳwa makegu bi kotombisyo be nakegu bi kamunzinya ko bulya mukati ngbingo yi nino no bi mino kamubikya be: Wikoni ni manibuulyo na yigya ka Bafalisayo na Basadukayo niyo a abe sibukuso niso ofulisago mukati?»

12 KƳwa wa, babibya biba ndi be kegu kabikya be biki kaibuulya na sibukuso ka Bafalisayo na Basadukayo niso ofulisaga mukati. Luki limoti, a ndi kamubikya be bibuulyi na mutiwi ka Bafalisayo na Basadukayo.

13 Ngbingo yi nino Yeso inda ndi mina misa ya mugi ma Kaizalia-Filipi, umuusa ndi babibya kaki be: «Bambanzu ba piye kabikya be Mikamambanzu ni wani?»

14 Basikisya ndi bε: «Bemoti-bemoti bakabikya bε iyi ni Yuani-Mubatizai. Bagogo bε iyi ni Iliya. Bagogo bata bε iyi ni Yelemia, ikani bemoti ka bogyalandu.»

15 Yeso umuusa ndi bata bε: «Yegu se ibunu, makabikya bε imi ni wani?»

16 Simoni Petele asikisya ndi bε: «Iwe, wa Kilisito! Wa Miko Kunzi nino a na obili!»

17 Yeso abikya ndi bε: «Simoni mika Yona, wa matu wa maziyo! A beyo, kegu mumbanzu no utumbulyogi. Luki limoti, Baba nino a kugu wa lisyε.

18 Imi, nakaubikya ambe iwe ni Petele*. Na kugu wa litalu li nili, nopika banu mino kanisa kami. Na ngu ya kukwaku kikigu ndeke kugu yi.

19 Nupa ndeke lifungula la bungama ba kugu wa lisyε. Lasi nilo wakandaga ndeke wanu ka obili, bakandaga ndeke kugu wa lisyε. Lasi nilo wakulaga ndeke wanu ka obili, bakulaga ndeke kugu wa lisyε beyo.»

20 Kuwa wa, Yeso ugbityaga ndi babibya kaki bε bakabikyonitogu mumbanzu bε iyi ni Kilisito.

*Yeso obikyini bε okwatu na opupo ka mbuku
(Maliko 8:31-9:1; Luka 9:22-27)*

21 Katukya ko ngbingo yi nino, Yeso apanga ndi kaubikya babibya kaki bingbanganya bε okwononi indi ka Yelusalema. Na ku beyo, igyogyisatu kugbe ka maboku ka bamboku-mboku, bokumu-kumu na bowonisilo ba matuu. Bamwisisatu, kumbusa wa masyε masaa opupo ka mbuku.

---

* **16:18** 16:18 Petele: Isi yo lino li nilo ni litalu.

22 Kwa wa, Petele amaka ndi bikedε, apunga kayoyiso, anabikya δε: «Mombukwono-dosu! Kunzi ukpingbilyito baka nilo! Haaa, nilo kigy-onosigu ndeke na iwe gutugu iki yi aka!»

23 Luki limoti, Yeso oyikana ndi, abikya Petele δε: «Abili mu! Kitaga kumbuso kami! Wakakisa kegwisiso! Tamanaga kaku kegu abe niyo ko Kunzi, luki limoti, a abe niyo ka bambanzu.»

24 Kumbuso yi, Yeso ubikya ndi babibya kaki δε: «Mumbanzu kapa kebibya, okwononi imuyi iyi mombukwana-daki yi bikpe, abinika musalaba kaki, apunga kebibya.

25 A beyo, mumbanzu kapa kahukuso obili kaki, abungusatε. Luki limoti, nino abunguso ko bulya kami, inisanatu bata na iyi.

26 A izangiya tino mumbanzu kainisana na lingama lasi la obili ni aputini obili kaki? Iki yo akwanana bata kapε kye ahukusi obili kaki?

27 Mika-Mumbanzu odokuto ka ibiba ka Abaki pa imoti na bamalaika kaki. Akalya mumbanzu yikaka-yikaka kabyenene na yigya kaki.

28 A linganu, nakamubikya ambe: «Bambanzu bemoti-bemoti luga kunu wanu, bakokwigu kani ni bakaminigu Mika-Mumbanzu kodoku ka bungama kaki.»»

17

Miso ka Yeso igomosyonini (Maliko 9:2-13; Luka 9:28-36)

1 Kumbusa wa masyε madiya, Yeso ava ndi Petele, Yakobo na mamaki beyo ka Yuani. Adfaka ndi na ibu basi bikedε ka ngupa yikungu kugbe.

² Kε bεyɔ, misa ka Yeso igomosyana ndi kambwa kabu, apunga kanze abe mɔni. Botu kaki obuba ndi bitu kugbe abe libu.

³ Babibya basaa bi nibɔ bamina ndi Musa na fliya bigbututu ni bananzina na Yeso.

⁴ Kεwa wa, Petele abikya ndi Yeso be: «Mombukwono-dosu! A binza ibusu kaiko wanu. Wakapa, nopiki wanu bangbangba bayisaa, niyɔ kakɔ, niyɔ ka Musa na niyɔ ka fliya.»

⁵ Ngbingo yi ninɔ Petele a mbeyi ndi mino kanzina aka, lindindi lawenge-wenge utikya ndi. Kusɔ yi kε, liyɔ opuponoku ndi be: «Nimuna, a Mikami mɔpaka! Nobisa limbengi kugu kaki! Mumukononi iyi!»

⁶ Niyɔ babibya bukana mina bεyɔ, babanga ndi kugbe. Bogwaga ndi mokpukpu wasi bingomɔ-ngomɔ.

⁷ Luki limoti, Yeso ukpudoku ndi, uvilaga, ubikya be: «Womogoni, makobongonitɔgu!»

⁸ Niyɔ bikwe, bamina kεwa ndi Yeso aka mukaka.

⁹ Niyɔ ba ndi kosyoku ka ngupa, ugbityaga ndi be: «Kpɔkpɔkpɔ, makatumbulyogonitɔgu mumbanzu likpamuka li nilɔ mini lo, kadwe kε kwa kε Mika-mumbanzu opupa banu mina ka mbuku.»

Yuuso kugu wa doku ka fliya

¹⁰ Kumbuso yi, babibya ka Yeso samuusa ndi be: «Ko bulya iki yɔ bowonisilo ba mutuu babikyaga mina be okwononi fliya igiku mbeyi?»

11 Yeso usikisya ndi bε: «A bεyo, okwononi hliya igiku mbeyi, obungusyaga makpɔmaka masi.

12 Nakamubikya bingbanganya ambe hliya odoniku ndi. Luki limoti, bambanzu bakamibagu ndi, ba ndi kagya bεyo aka yo ba ndi mina kapa. Gutugu Mika-mumbanzu aka, bagyogyiso ndeke bεgeyo.»

13 Babibya biba kɔwa ndi bε Yeso a ndi kaunzilya kugu ka Yuani-Mubatizai.

*Yeso ahukusini miki wa liga
(Maliko 9:14-29; Luka 9:37-43)*

14 Niyo Yeso na babibya kaki badwe ndi buwobi na pa niyo ambaza ka bambanzu a ndi mino, mutɔ bεmoti akpuɔfoku ndi. Mutɔ yi nino obuna ndi moli kambwa kaki.

15 Abikya kɔwa ndi bε: «Hiii, Mombukwonodosu! Mukwilyano baka mikami kumbu. A na kolobu ya liga, akaigyogyisa kugbe. Ogwaga kɔwa bongbinga basi ko buku ikani ko libo.

16 Nindito bi na iyi ka babibya kaku. Luki limoti, bakokwononigu bi kahukuso.»

17 Yeso usikisya ndi bε: «Eeeze ibunu, livananza la masye mi nima makegu na baya, ma banye! Nakwanana ndeke kaika pa imoti na ibunu bongbinga binga? Nakwanana kapila buzu kunu bongbinga binga? Doku neki na iyi kunu!»

18 Niyo bapá ndi miki, Yeso apamilya limbengi la banye nilo a ndi kuso kaki. Limbengi la banye opupa ndi, wa aka wa miki no auka ndi.

19 Kumbuso yi, babibya kaki bakpuɔfoku ndi ni ba kɔwa asi ibu aka, bamuusa ndi bε: «Ko bulya

iki yo ibusu takokwononigu bi mina kokpumyo limbengi la bunye li nilo?»

²⁰ Yeso usikisya ndi be: «A kye baya kunu a yikedε. A lingunε, nakamubikya ambe makiko bi na baya gutugu kani a yikedε aka abe maya ma agbedε-gbedε, makwanano bi kabikya ngupa yi niyi be: «Tukya wanε, waga kε», agatε bi. Kikigu bi no luki gutugu limoti aka nilo kakwananigu bi ku kunu.» [

²¹ *]

Yeso obikyini bata be okwatε, opupoku ka mbuku

(Maliko 9:30-32; Luka 9:43-45)

²² Ngbingo yi nino Yeso a ndi mina pa imoti na babibya kaki ka iwili ya Galilaya, ubikya ndi be: «Basutatε banε Mika-mumbanzε ka mabokε ka bambanzε,

²³ bamwε. Kumbusa wa masye masaa, opupoku ka mbuku.» Niyo babibya bukana beyo, balya ndi kumbu kugbe.

Kakalya manzanza wa ndabu ya malumba

²⁴ Ngbingo yi nino Yeso na babibya kaki badwe ndi mino ka Kapelenaumu, batε nibo bolipisaga ndi manzanza wa ndabu ya malumba bakpudoku ndi Petele, bamuusa be: «Muwon-isilo kunu kakalyagigu iyi manzanza ma ndabu ya malumba?»

²⁵ Petele usikisya ndi be: «Iyo, akalyagatε.»

Ngbingo yi nino Petele ingya ndi mino ka ndabu, Yeso apunga ndi ni iyi kanzina. Amuusa

* **17:21** 17:21 Mugele-gele mi nima kegu kuso wa Mobiso mandeli ma Ligiliki. **17:24** 17:24 Wanda ko Pupo 30:11-16.

ndi be: «Simoni! Wakaina buni? Ngbingo yi nino bangama ba obili nimu bikogo mino kolipiso manzanza, bulipisogo batu ba livananza kabu ikani bobiko?»

²⁶ Petele asikisya ndi be: «Bulipisogo bobiko aka.»

Yeso abikya kuwa ndi be: «A beyo, livananza la bungama kakalyagigu ilu manzanza.

²⁷ Luki limoti, takegu kapa kaugwisiso batu bi nibo. Kinili, winda ka ibombu, wadikita kungaku. Musi nino wanyo wa mambwa, wahukwa munoku, kuso yi, watakanya ambuma wa lifalanga. Wava ambuma yi nino, wakalya ko bulya manzanza kusu na iwe.»

18

Wani no a mutu wa ibiba ka Bungama ba kugu wa lisyε?

(Maliko 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ Ko ngbingo yi nino aka no, babibya ka Yeso bakpudoku ndi, bamuusa be: «Kuso wa bungama ba kugu wa lisyε, wani no a mutu wa ibiba kugbe?»

² Yeso amaka kuwa ndi miki, abisa luga kabu.

³ Ubikya ndi be: «A liguu, nakamubikya ambe, kika ni mokoyikonigu, mika mudongoni abe bomiki bakekeke, makingyigu ndeke ka Bungama ba kugu wa lisyε.

⁴ Kika ni mumbanzu isisini, ika mudongoni abe miki mukede yi nimu, iyi no ika banu mudingi ka Bungama ba kugu wa lisyε.

⁵ Na kika ni mumbanzu atilyini miki mukede mufongoni abe nimu ko lino kami, etilyi imi bikpe.»

Mutu ko bulya bunye
(Maliko 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ «Luki limoti, mumbanzu kagwisisa bemoti ka bomiki nibo bebinikyana ka bunye, okwononi kakpikila litalu lakpu ko singasu, badikita ko libo lidingi bikudumu.

⁷ Kumbu ka obili! Bopisi kogwa ka bunye a bayakpu! A beyo, a binza be bopisi ba kugwaku ikito. Luki limoti, kumbu ka mutu yi nino ulutaga bengeni kagya bunye!

⁸ Kika ni kubokuko ikani kuguko kaku umokyini ka bunye, ko, wombimba byi! A binza ku kaku kogulya ka obili walingunu na kubokuko ikani kuguko kumoti kakitaga wa wogulyo bi mino nomu masi. Kumbuso yi, badikita kuwa ko buku ba benze na benze.

⁹ Kika ni liso umokyini ka bunye, muko, wombimbo byi! A binza ku kaku kogulya ka obili walingunu no lisa limoti kakitaga wa wogulyo bi mino nomu masi. Kumbuso yi, badikita ko buku ba benze na benze.»

Lizuni ka kondolo nino obungaga ndi
(Luka 15:3-7)

¹⁰ «Wiminyonito, makaminonitogu gutugu bemoti ka bomiki bi niba payaya! A beyo, nakamubikya ambe, bamalaika kabu nibo kugu wa lisyu ba masye masi buwobi na Baba. [

¹¹ Mika-Mumbanzu odoku ndi ka obili kauhukuso nibo bobungaga ndi.]

¹² Makaina bu? Kika ni mumbanzu a mbeyi na bakondolo miya, bemoti luga kabu obungogo. Ambe, kusigu mbeyi batekebe kubomu na kubomu ka ngupa, aga kakisa nino bemoti kika kani obungogini?

¹³ A lingunu, nakamubikya ambe, ngbingo yi nino amino mino, ogwa magyagya kugbe, kakitaga beyo ikago mino na magyagya ka nibo bakondolo batekebe kubomu na kubomu, nibo bakobungagagu ndi.

¹⁴ A mudongoni begayo, Obonu nino kugu wa lisyε kapagigu be gutugu bemoti aka ka bomiki nibana obungogi.»

Kapá mumbanzu nino ogyi bunye mutuu

¹⁵ «Kika ni mamaku ugyilyini bunye, winda kamina, miko ifunu na iyi aka. Na kika ni umukonini, migilya kawa bata yukanana.

¹⁶ Luki limoti, kika ni kumukonigu, muva mutu wagogo bemoti ikani batu baba, kye <likpumuka imibisikosi lingunu kambwa ka bademu baba ikani basaa.>

¹⁷ Kika ni okyini kaumukana, winda katumbulaga ka kanisa. Kanya goni kahukana kanisa, wava abe mutu nino kamibigu Kunzi na mugya manye abe bandombe ba manzanza.

¹⁸ A lingunu, nakamubikya ambe, masi nimo makandaga ndeke ka obili, bakandaga ndeke kugu wa lisyε begayo. Na masi nimo makulaga ndeke ka obili, bakulaga ndeke kugu wa lisyε begayo.

19 A linguu, nakamubikya ambe, kika ni batu baba luga kunu ka obili buknononini kakunga lasi, Baba ninɔ kugu wa lisyɛ upatu luki li nilo.

20 A beyɔ, pa niyɔ batu baba ikani basaa bomumukoni mino ko lino kami, imi, na wa luga kabu.»

Bibu ka mugya-ligubo ninɔ akya ndi kapilya

21 Kwa wa, Petele akpuda ndi Yeso, amuusa be: «Mombukwono-dosu, kika ni mika-mama egyilyini bunye, nakwanana kapilya kadwe nganga yinga? Kadwe nganga madia na ika?»

22 Yeso asikisya ndi be: «Nakamubikya ambe, kegu asi kadwe nganga madia na ika aka. Luki limoti, nganga batekebe madia na ika nganga madia na ika.

23 Kinili, likingyosi la Bungama ba kugu wa lisyɛ a mufongoni abe ngama bemoti, ninɔ a ndi kapa be bosunzu kaki babikiyi isabu ya bolubu kabu.

24 Ngbingo yi ninɔ apunga ndi mino kaumuusogo, badulyoku ndi na bemoti ninɔ a ndi no lubu wo buyi bakpu kugbe.

25 Mugya-ligubo yi ninɔ kegu ndi no pisi yikalya lubu yi ninɔ. Mombukwana-daki akpama ndi be bagabi, pa imoti na mukaki, bomikaki na makpumuka kaki masi, kadwe ku kwa ku igiso mino lubu kaki.

26 Musunzu yi ninɔ obuna ndi moli kambwa ka mombukwana-daki, abikya be: «Ipilyano baka! Nakalyatu lubu kaku wasi.»

27 Mombukwana-daki akwilya ndi kumbu. Asa lubu yi ninɔ, akpama ndi be aga.

²⁸ Ngbingo yi ninɔ opupa ndi mino, babangana na daki mɔgya-ligubo. Daki mɔgya-ligubo yi ninɔ a ndi no lubu kaki mukede wa bambuma miya. Kɔwa wa, agwi ndi, ambimbita ko singasɔ bimbiniti, abikya be: «Ikalya makpɔmuka kami!»

²⁹ Daki mɔgya-ligubo yi ninɔ obuna ndi moli kambwa kaki. Abikya be: «Ɔpilyano baka! Nakalyatu makpɔmuka kaku.»

³⁰ Luki limoti, akya ndi. Aga kamokyisiso daki ninɔ ka ndabu ya boloko, kadwe ko ngbingo ninɔ akalya ndeke mino lubu yi ninɔ.

³¹ Ngbingo yi ninɔ bawai-daki bagya-ligubo bina ndi mino beyo, mambengi utula ndi kuge, baga katambulyaga mombukwana-dabu masi ninɔ akitanaga ndi.

³² Kɔwa wa, mombukwana-dabu amaka ndi mɔgya-ligubo yi ninɔ, iyi aka na iyi be: «Wa mɔgya-ligubo wanye! Ngbingo yi ninɔ witatanaga ndi mino na imi be nɔpilyi lubu kaku, nɔpilyatu ndi ka masi.»

³³ Ɔwe, wakakwananigu bi kapilya daku mɔgya-ligubo, mɔɔngoni beyo imi nɔpilya ndi mino?»

³⁴ Limbengi akandikanaga kɔwa ndi mombukwana-daki bisulu-sulu. Asuta ndi aluku no be bagyagi kadwe ku kwa ku akalya ndeke mino makpɔmuka kaki masi.»

³⁵ Yeso abikya ndi bata be: «Baba ninɔ a kugu wa lisyɛ amɔgya ndeke begeyo, kika ni bemoti kunu kegu kapilya mamaki na limbengi kaki lasi.»

*Mutuu ka Yeso ko bulya yibuna nduwa
(Maliko 10:1-12)*

¹ Ngbingo yi ninɔ Yeso ama ndi mina kabikyaga makpɔmɔka mi ninɔ, atukya ka Galilaya, inda kuwa ndi ka Yudea kusyaku wa Yolodani.

² Bambaza budingi ka bambanzu babye ndi. Ku beyo, uhukuso nibo ba ndi na bokolobu.

³ Kuwa wa, Bafalisayo bemoti-bemoti bakpudoku ndi kabobo, samuusa be: «Ambe, mutuu kusu akpamyatu muluku kasikisa mukaki ko bulya bunye basi?»

⁴ Yeso usikisya ndi be: «Makanotongulogigu ndeke ibunu be katukya ka mupanganagi <Kunzi agya ndi muluku na muko?»

⁵ Kumbuso yi, abikya ndi be: <Kinili, muluku asaga ndeke abaki na amaki. Bavanana na mukaki, ibu basi baba biita kuwa nzuyi yimoti.>

⁶ Kuwa wa, bakikigu bata baba, luki limoti, nzuyi yimoti. Yeki a beyo, mumbanzu kog-bononitogu nilo Kunzi omotoni.»

⁷ Bafalisayo samuusa bata ndi be: «Ko bulya iki Musa akpamya ndi be muluku akwanana kapá mukaki baluwa mubuna nduwa kambwa kasikiso?»

⁸ Yeso usikisya ndi be: «Musa amakpamya ndi kausikiso boko kunu beyo ko bulya buru ba mambengi kunu. Luki limoti, ka mupanganagi kabikyagu ndi beyo.

9 Nakamubikya ambe, kika ni mumbanzu asikisini mukaki, kiki ni agwini na muluku aka, ava wagogo, muluku yi nino ogyini bilya.»

10 Kuwa wa, babibya ka Yeso babikya ndi be: «Kika ni mutuu a beyo kugu ka muluku na mukaki, kegu neki binza kavanana!»

11 Yeso usikisya ndi be: «Bambanzu basi bakakwananigu kankana mutuu mi nima. Kiki nibo aka bo Kunzi upunaga ndi.

12 Kabyenene na niyo, bambanzu bemoti-bemoti bakavananagigu, kye bibukuta gongu bibobobo. Bagogo kye bambanzu bo bugya ndi be bakobukutonitogu ibu. Na bagogo nibo bakakwananigu kavanana ko bulya bungama ba kugu wa lisyu. Nino akwanana kankana mutuu mi nima ukana.»

Yeso ufukilyini bomiki bubunga

(Maliko 10:13-16; Luka 18:15-17)

13 Kuwa wa, bambanzu badulyoku ndi Yeso na bomiki be ubisilyi maboku, ulumbilya. Luki limoti, babibya bunyakilya ndi.

14 Yeso ubikya kuwa ndi babibya kaki be: «Husoni bomiki boduku kunu no mino! Makupoky-onitogu, kye bungama ba kugu wa lisyu a ko bulya ka batu bi nibo ba abe ibu.»

15 Kuwa wa, Yeso ubisilya ndi bomiki bi nibo maboku. Kumbuso yi, atukya ndi wa.

Mwanza bemoti wa lingama bakanzina na Yeso

(Maliko 10:17-31; Luka 18:18-30)

16 Kuwa wa, aluku bemoti adulyoku ndi Yeso, amusa be: «Muwonisilo, banza tino bo

nakwanana kagya, kye ninisoni na obili wa benze na benze?»

¹⁷ Yeso asikisya ndi be: «Ko bulya iki yo wo mino kemuusa kugu wa bunza? A beyo, mutu bemoti aka no a wanza! Wakapa kogulya ka obili wa benze na benze, byege mutuu.»

¹⁸ Mwanza no amuusa kuwa ndi Yeso be: «Mutuu tino?»

Yeso asikisya be: «Wakamwonitogu mambanzu, wakogyonito bilya, wakibonitogu, wakabukulyogonitogu mambanzu likpumuka.

¹⁹ Mubanga abaku na amaku, wapa maku mufongoni beyo wipago mino iwe mombukwana-daku.»

²⁰ Aluku no abikya ndi be: «Nagyaga mutuu mi nimo masi. Iki bata yo etigolyi?»

²¹ Yeso abikya kuwa ndi be: «Wakapa kaika mutu wanza, waga, wagaba makpumuka nimo wa nomu masi. Buyi bi ugbananilyaga batu ba yangya. Kuwa wa, winisana ndeke na lingama kugu wa lisyε. Kumbuso yi doku, webyoku.»

²² Niyo aluku no ukana beyo, atukya ndi wa ni analya kumbu kye a ndi na lingama lidingi.

²³ Kuwa wa, Yeso ubikya ndi babibya kaki be: «A linganu, nakamubikya ambe: <A yapupu ka mutu wa mukumbo kogulya ka bungama ba kugu wa lisyε!>

²⁴ Nakamubikya bata ambe: <A yapupu ka ngamia kakitanaga ka ngala ya musada. Luki limoti, a bata yapupu kugbe mutu wa lingama kogulya ka bungama ko Kunzi!>»

²⁵ Ngbingo yi nino babibya bukana ndi mina beyo, bombombaya ndi kugbe. Bimuusa kuwa ndi be: «Wani se kuwa no akwanana kainisana na muhukuso?»

²⁶ Yeso unda ndi bizumuuu, abikya be: «Luki nilo bambanzu bakakwananigu kagya gatugu iki yi aka, Kunzi agyatɔ iyi.»

²⁷ Kuwa wa, Petele abikya ndi be: «Ibusu, tosoni ndi masi, tapunga kaubibya. Tinisana kuwa ndeke ibusu na iki?»

²⁸ Yeso usikisya ndi be: «A lingunu, nakamabikya ibunu nibo mebiba ambe: ka obili wambiya, wa Mika-mambanzu ika ndeke mino ka buliki kaki ba ibiba, ibunu mika ndeke goni bakikonono ka moliki tekebe na maba kosombisa mababa tekebe na maba ka Bezaleli.

²⁹ Mambanzu wasi kasa ndi bandabu kaki, usa bamamaki, asa abaki, ikani amaki, usa bomikaki ikani botiko kaki ko bulya kami, inisanatu ndeke bata na masi nimo nganga miya imoti kakitaga. Inisana goni na obili wa benze na benze.

³⁰ Luki limoti, batu budingi nibo ba kambwa bika ndeke kumbuso, na nibo budingi ba kumbuso bika kuwa ndeke kambwa.»

20

Yeso akapá likingyosi ko bulya mukalya ka bagya-ligubo

¹ «Takwanana kokingyasa Bungama ba kugu wa lisyɛ na mombukwono tiko nino opupa ndi kunzi na busobi fibo. Opupa ndi beyo, kaukisa bagya-ligubo fo tiko kaki ya muzabibu.

² Ʋkanana ndi na bagya-ligubo bi niḽo be akalyaga banu mumbanzu yikaka-yikaka ambuma bemoti ka lisyε. Kumbuso yi, utika ndi ko tiko kaki.

³ Niyo itulyana saa tatu, opupo bata ndi kunzi. Umina batu bagogo bakamanana payaya aka ka pa yangba.

⁴ Ubikya ndi be: <Windoni goni ibunu kagya ligubo ko tiko kami. Napá banu mumbanzu yikaka-yikaka mukalya nimo okwononi.>

⁵ Kuwa wa, бага ndi.

Mombukwono tiko opupa bata ndi kunzi na musikatu, kumbuso yi na saa tisa, anagya asi madongoni aka.

⁶ Buwobi kadwe bugogo, opupa bata ndi kunzi. Umina bata batu bagogo bakamanana ka pa yangba wa. Umuusa ndi be: <Ko bulya iki yo molipyogi mino bakamanana aka bene?>

⁷ Basikisya ndi be: <Kege na mumbanzu nino atiwonyi pa ya ligubo.> Ubikya kuwa ndi be: <Windoni goni ibunu kagya ligubo ko tika kami ya muzabibu.>

⁸ Niyo bugogo ogwo, mombukwono tiko yi niyo abikya ndi kapita kaki be: <Humaka bagya-ligubo, wapá mumbanzu yikaka-yikaka mukalya kaki. Wapunga na nino osiliku ka mulifo, wopipilo na nino wa mambwa.>

⁹ Bagya-ligubo niḽo bapunga ndi ligubo na bugogo, bodoku ndi. Bapá mumbanzu yikaka-yikaka ambuma bemoti.

¹⁰ Niḽo bodoku ndi ka ligubo na busofi, bisisiloku ndi. Ba ndi kasima be bupáta buyi

kakitaga. Luki limoti, bapá goni mumbanzu yikaka-yikaka ambuma bemoti aka.

¹¹ Niyó bavago mina mukalya kabu, bapanga ndi kanzinzinya mombukwono tiko.

¹² Banabikya be: <Batú nibo bosiliku ka mulibo bogyi ligubo ka saa imoti aka! Ukolyi madongoni abe ifusu nibo tolipyogi ni moni anatilya ka ligubo lapu kugbe.>

¹³ Luki limoti, mombukwono tiko yi niyó asik- isya ndi bemoti ka bagya-ligubo bi nibo be: <Ye wai, nakubifigu imi! A beyo, tukononi bi ambe nika kakalya na ambuma bemoti ka lisyé!

¹⁴ Yeki a beyo, va mukalya kaku, watukya ko misa kami. Imi no noboilyi kakalya mutú wa mulibo madongoni abe iwe.

¹⁵ Ambe, nakokwononigu kagya na mukumbo kami madongoni beyo nopo mino? Ikani wa na imi no miso mopi kye na na yigya yanza?>

¹⁶ Yeso amatila bata ndi be: «A beyo, batú nibo bakumbuso bika ndeke bamambwa, na nibo bamambwa bika kuwa ndeke bakumbuso.»

Yeso obikyini ka nganga ya yisaa be okwatú, opupa ka mbuku

(Maliko 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷ Ngbingo yi nino Yeso a ndi mina kadaka ka Yelusalema, ite ndi na babibya kaki tekebe na baba bikede. Ubikya be:

¹⁸ «Hukononi! Mbiya wanu, takadaka ka Yelusalema. Ku beyo, basutatu Mika-mumbanzu ka maboku ka bokumu-kumu na bowonisilo ba mutuu. Babikya banu be bamwi.

¹⁹ Kumbuso yi, basuta ka maboku ka batú nibo bakamibigu Kunzi. Ibu, batiba banu bikyaaa,

batina pimbo, babangilaga ka musalaba. Luki limoti, kumbusa wa masye masaa, opupoku ka mbuku.»

*Bomika Zebedayo bakakisa bungama
(Maliko 10:35-45)*

²⁰ Kwa wa, muka Zebedayo pa imoti na bomikaki bakpudoku ndi Yeso. Iyi mama no obuna ndi moli kambwa ka Yeso kakunga luki limoti.

²¹ Yeso amuusa ndi be: «Wakapa iki?» Iyi aka be: «Ngingo yi nino wika banu mino ka Bungama kaku, hubikyanu baka ikani bomikami baba bi nibana bikatun bemoti ka kumbanzikaniko kaku, wagogo ka kulekuke.»

²² Yeso usikisya ndi be: «Makegu kaiba nilo makekunga. Makwananatu kamwo kopu wa yigyogyiso nino namwo banu?» Basikisya be: «Iyo, takwananatu.»

²³ Yeso ubikya ndi be: «Makwananatu kamwo kopu wa yigyogyiso yi nino. Luki limoti, ka nilo o ndi kalikisa mumbanzu ka kumbanzikaniko ikani wa kulekuke kami, kegu liguba kami. Bapa nibayo a ko bulya ka batun nibo Baba ubungusilyaga ndi.»

²⁴ Ngingo yi nino babibya bagogo tekebe bukana ndi mina mongoni mi nimo, mambengi utula ndi na yigya ka bomika Zebedayo.

²⁵ Kwa wa, Yeso umaka ndi ibu basi, ubikya be: «Mibagatu be bangama bakpukpu ba bevananza ba obili yi nimu batiwaga bevananza kabu na mupamu. Batu bakpukpu buditaga batu bagogo na bungama kabu binvi.

²⁶ Luki limoti, kikonitogũ ðeyo luga kunu. Ninɔ akapa kaika matũ mudingi luga kunu, okwononi iki magya-ligubo kunu.

²⁷ Mũmbanzũ kapa kaiko wa mambwa luga kunu, okwononi iki musunzu kunu.

²⁸ Kinili, gutũgũ Mika-mũmbanzũ aka kodokugũ ndi kye ðiki kagugubyo. Luki limoti, odoku ndi kaugugubya ðambanzũ, kapá ɔbĩli kaki abe mukalya kaukulaga batũ ðudingi ka ðunyẽ.»

Yeso uhukusini batũ ðaba ðokolobu ya mamɔmɔ

(Malikɔ 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ Ngbingo yi ninɔ Yeso na ðabĩb̄ya kaki ða ndi mina katũkya ka gũũũ wa Yeliko, ambaza mudingi ka ðambanzũ a ndi kaũb̄b̄ya ðingbooo.

³⁰ Na ka kpɔɔ wo pisi, batũ ðaba ðo kolobu ya mamɔmɔ ða ndi ðakikaga wa. Niyɔ ðũkana ðe Yeso nɔ akakitaga, ðakũgwaga ndi ðe: «Hiii Mombukwono-dosu, Mika ngama Daudi! Tik-wilyano ðaka kumbu!»

³¹ Niyɔ ambaza ka ðambanzũ ukana mino ðeyɔ, unyakilya ndi ðinyaka-nyaka ðe ðadaki. Luki limoti, ðapamikanaga ðata ndi ðe: «Hiii Mombukwono-dosu, Mika ngama Daudi! Tik-wilyano ðaka kumbu!»

³² Yeso amaga ndi, umaka, umuusa ðe: «Makapa ðe namũgyĩlyi iki?»

³³ Iũũ aka ðe: «Mombukwono-dosu, takapa ðe miso atihukwikoni.»

³⁴ Yeso ukwilya ndi kumbu, unilaga miso. Wa aka wa, miso uhukwikana ndi. Kũwa wa, ðabye ndi Yeso.

21

Yeso akogulya ka Yelusalema

(Malikɔ 11:1-11; Luka 19:28-40; Yuani 12:12-19)

¹ Ngbingo yi ninɔ Yeso na babibya kaki ba kuwa ndi mina buwobi kadwe ka Yelusalema, bosila ndi ka Betefagi, misa ya Ngapa ya Mizeituni. Kuwa wa, Yeso utika ndi babibya baba kambwa,

² ubikya ndi be: «Windoni ka mugi nimo a kambwa kunu ma, matakanya omoyi wa punda bemoti no mikaki bukandila. Hukulogoni, modoku na ibu kenu.

³ Mumbanzu kamumuuso likpamuka ko bulya barunda bi nibo, masikisya be: «Mombukwonodosu a no nzoyi yi.» Wa aka wa, mutu yi ninɔ amusilyatu.»

⁴ Nilo igyonosa ndi beyo, kye itulyani manzina nimo ibikya ndi pisi ka mugyalandu be:

⁵ «Hubikyoni batu ba Siona be:

«Winoni, ngama kunu akamudulyoku, mutumo na yisiso, kugu wa omoyi wa punda, na kugu wa mwanza wa mikya punda, mika omoyi wa punda.»

⁶ Babibya baba bi nibo baga ndi, bagya beyo aka yo Yeso ukpama ndi mino.

⁷ Bodoku ndi na omoyi wa punda ninɔ no mikaki. Bumolosaga ndi na botu, Yeso ika ndi kugu yi.

⁸ Bambanzu budingi ka ambaza ba ndi koolosaga botu kabu ko pisi. Bagogo ba ndi kakogo mangu ma masisi, banolosaga begeyo.

⁹ Bambanzu nibo ba ndi kakpakyana kambwa na kumbuso ka Yeso ba ndi kapamikanaga, banabikya be:

«Ibiba ko Mika ngama Daudi!

Kunzi adukilyi ninu akodoku ko lino ka Mombukwono-dosu bubunga!

Ibiba ko Kunzi kugu kuge!»

¹⁰ Niyu Yeso ingya kawa ndi mino ka Yelusalema, gudu wasi ogulya ndi ka bukpwuku-kpwuku budingi. Bambanzu bapunga ndi kaimuuso be: «Wani piye mu?»

¹¹ Bambanzu nibo ba ndi ka bambaza bosikisya ndi be: «Yeso no. A mugyalandu ka gudu wa Nazaleti, ka Galilaya.»

Yeso ukpummyini bambula ka Ndabu ko Kunzi (Maliko 11:15-19; Luka 19:45-48; Yuani 2:13-22)

¹² Yeso ogulya ndi ka Ndabu ko Kunzi. Ku beyo, ukpumya ndi batu basi nibo ba ndi kaigagabya, na nibo ba ndi koluwo. Ugbukumisaga ndi bamiza ka bogomosyana buyi. Umisya bokiti ka nibo ba ndi kaugaba bonzuwo.

¹³ Ubikya ndi be: «Ikpikaga be: <Balikyaga ndeke ndabu kami be ndabu ya malumba.> Luki limoti, ibunu moitisini kawa pa ya kisma ka batu bo kubaku!»

14 Kɛ ka Ndabɛ ko Kunzi, batɛ bo kolobu baya mamomɔ na batɛ ba mɔdili basilyoku ndi Yeso. Iyi, uhukusa ndi.

15 Ngbingo yi ninɔ Yeso agya ndi mina beyɔ, bokumu-kumu, na bowonisilo ba mutuu bina ndi likpɛmɛka limbanga li nilɔ. Bɔkana ndi gɔni beyɔ bomiki ba ndi mino kapamikanaga ka Ndabɛ ko Kunzi kɛ bɛ: «Ibiba ko Mika ngama Daudi!»

Likpɛmɛka li nilɔ utulisa ndi bangama bi niɔ mambɛngi kɛgɛ.

16 Kɛwa wa, bamuusa ndi Yeso bɛ: «Watu kaukana likpɛmɛka li nilɔ bomiki niɔana bakabikya?»

Yeso usikisya ndi bɛ: «Iyo. Amɛ makan-otongulogigu mbeyi ndi beyɔ ikpikaga mino ka Mobiso Motu bɛ:

«Pisi ka nokɛ ba bomiki bakekɛkɛ na ka niɔ bawɛɛ, bimbilaga ibiba kakɛ.» »

17 Kumbuso yi, Yeso ɛsa ndi. Opupa ka Yelusalema, inda ndi kasyɛ ka Betania.

Yeso ogbongini sibukɛsɔ nisɔ kapɔgigu ndi bumo

(Malikɔ 11:12-14, 20-24)

18 Na busɔbi ba buɔala bi, ko ngbingo ninɔ Yeso a ndi mino kaigoku ka Yelusalema, imɛkana ndi nza.

19 Ka kpɔlɔ wo pisi, ina ndi sibukɛsɔ simoti, akpɔfa. Luki limoti, atakanya ndi asi mapakɛ aka ni kɛgu no bumo kɛgu yi. Kɛwa wa, agbanga ndi sibukɛsɔ si nisɔ bɛ: «Katukya na lisyɛ li

nili, waka**ɓ**ukutigu ndeke bata bumo kadwe ka mulifo!» Wa aka wa, sibukuso si niso okwa ndi.

²⁰ Niyo babiɓya ka Yeso bina ndi mina beyo, bombombaya ndi kuge. Bamuusa kuwa ndi be: «Igyonosi piye buni sibukuso si nisi kokwo ko ngbinga bemoti aka bene?»

²¹ Yeso usikisya ndi be: «A linguna, nakam**ɓ**ikya ambe, kika ni ma na baya, ni makegu na botumo, ibunu makwanano bi kagya aka mudɔngoni beyo nogyi mina ka sibukuso si nisi. Luki limoti, gutugu ngupa yi niyi, mabikyatu bi be: <Mukuko, widikitoku ko liba lidingi.> Ko ngbingo bemoti aka igyonoso bi beyo.

²² Kika ni ma na baya, yasi niyo makunga, Kunzi amuratu.»

Wani no apa Yeso ngu?

(Maliko 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Yeso ingya ndi bata ka Ndabu ko Kunzi. Ngbingo yi nino a ndi mino kabikyaga Mongoni Manza, bokumu-kumu na bamboku-mboku ka Bayuda bodoku ndi kamuusa be: «Masi nimana wakagya ma, wakagya no ngu tino? Wani no apa ndi ngu yi niyo?»

²⁴ Yeso usikisya ndi be: «Na imi, nakamuusa likrumaka limoti aka. Makesikiso, namutumbalyaga kuwa be nakagya no ngu ka wani.

²⁵ Yeki a beyo! Ibatiso ka Yuani arunya yani? Kugu wa lisyε ikani ka bambanzu?»

Kuwa wa, bapunga ndi kainzinzinya luga kabu, banabikya be: «Takosikisya be arunya

kugu wa lisyε, atimuusatε bε: ‹Yeki a bεyɔ! Ko bulya iki yɔ makabinikyanagε ndi likrɔmaka kaki?›

²⁶ Takosikisya ambε ka bambanzu, tabangatε bi ambaza ka bambanzu bi niba. A bεyɔ, ibu basi fibagatε ndi bε Yuani a ndi mugyalandu.»

²⁷ Kuwa wa, basikisya ndi Yeso bε: ‹Tak-ibigu.» Iyi aka gɔni na ibu bε: ‹Gutugu imi aka, nakamutumbulyigu gɔni ikani nagyaga makrɔmaka mi nino no ngu ka wani.»

Lizuni ka bomiki baluku bi baba

²⁸ Yeso abikya ndi bata bε: ‹Ibunu makaina bunu ko bulya lizuni li nili? A ndi na aluku bemoti nino a ndi na bomiki baba. Aluku yi nino abikya ndi mikaki wa mambwa bε: ‹Mikami! Na lisyε li nili waga kagya ligubo ko tika ya muzabibu.»

²⁹ Iyi aka bε: ‹Nakopagu!› Luki limoti, kumbuso yi oyikosa ndi tamanaga kaki, inda ndi kagya ligubo.

³⁰ Aluku no abikya ndi mikaki wagogo madɔngɔni bεyɔ abikya ndi mino nino wa mambwa. Iyi, asikisya ndi bε: ‹Iyo ba, nagatε!› Luki limoti, ni kogaga.

³¹ Yeki a bεyɔ! Luga ka bomiki baba bi nibo, wani no agya ndi madɔngɔni bεyɔ ababu a ndi mino kapa?› Basikisya ndi bε: ‹Nino wa mambwa.»

Yeso ubikya ndi bε: ‹A lingunu, nakamubikya ambε, bandombe ba manzanza na badanda bo bogulyo ndeke kambwa kunu ka Bungama ko Kunzi.

³² A beyo, Yuani odoku ndi ku kunu kamuwanya pisi ya bungbingbili, ibunu makabailyagu ndi. Luki limoti, bandombe na badanda, babailyatu ndi. Gutugu ko ngbingo yi nino mina ndi mino makpamaka mi nimo, makopupagu ndi ka bunye kunu be mabailyi.»

*Lizuni ka bagya-ligubo budiya
(Maliko 12:1-12; Luka 20:9-19)*

³³ Yeso ubikya ndi bata be: «Hukononi lizuni lagogo. A ndi na mutu bemoti nino akuna ndi tiko ya muzabibu, okungula ndi, akpo ndi libye liuta bumo yi, opika ndi na munala manda ko bulya ka bobubulyo. Kumbuso yi, akanana ndi na bagya-ligubo kobuulyaga tiko yi niyo, akpakyana ndi.

³⁴ Niyo ngbinga mubuulya masolo itulyana ndi, utika bagya-ligubo kaki ku ka bagya-ligubo bi nibo be bapiku kuwa masolo mi ma kaki.

³⁵ Luki limoti, badima-botiko bi nibo bugwi ndi bagya-ligubo kaki. Balya ndi bemoti na buma bisususu. Bamwo wagogo, bayipaga ndi wagogo bata na matamu kadwe ku kwa ku badikisa ndi mino.

³⁶ Kuwa wa, utika bata ndi bagya-ligubo bagogo. Bagya-ligubo bi nibo ba ndi budingi kaukitaga nibo a ndi ni utikini kambwa. Luki limoti, badima-botiko bugyagya ndi bagya-ligubo bi nibo mudongoni beyo bugya ndi mino nibo ba mambwa.

³⁷ Ka mulibo, atika ndi mikaki bikpe, anasima be: <babangatu.>

³⁸ Luki limoti, niyo bagya-ligubo bo tiko yi niyo bamina kodoku, babikyana luga kabu be:

«Aluku yi ninɔ alya ndeke lisima nimu! Donuku, tamwini, ibusu kuwa bo totigoli na lisimo kaki.»

³⁹ Kuwa wa, bagwi ndi, bambimba kunzi wo tiko, bamwo ku beyo.»

⁴⁰ Kumbuso yi, Yeso umuusa ndi be: «Ngbingo yi ninɔ mombukwono tiko igoku ndeke mino, ugya bagya-ligubo bi nibo bu?»

⁴¹ Basikisya ndi be: «Mombukwono tiko ulumwisaga ni kegu no nzonzi, upa kuwa bagya-ligubo bagogo tiko yi niyo nibo biko banapaga masolo ko ngbingo ninɔ okwononi.»

⁴² Kuwa wa, Yeso ubikya ndi bata be: «Makan-otongulogigu mbeyi ndi ka Mobiso Motu ku ikpikaga mino be:

«Litalu nilo bopipiko bakya ndi,
ilu lo ita kuwa la angba.

Mombukwono-dosu no agya ndi beyo.

Ku kusu, a likrumuka limbanga.»

⁴³ Yeki a beyo, nakamubikya bata ambe: bamukuryatu ibunu bungama ko Kunzi, bupa batu nibo bika kabukata bumo yi. [

⁴⁴ Mutu wasi ninɔ ogwa kugu wa litalu li nilo obunikaga ndeke biseke-seke, na mutu yi ninɔ litalu li nilo agwilya ndeke, akputikana ndeke biseke-seke.]»

⁴⁵ Niyo bokumu-kumu na Bafalisayo bukana beyo, fiba ndi be a ndi kabikya ko bulya kabu.

⁴⁶ Bakisa kuwa ndi pisi kagwi, luki limoti, babanga bambaza ka bambanzu kye bambaza bi nibo bibagatu ndi be Yeso a mugyalandu aka.

22

Lizuni ko bulyo dumo wo vononi (Luka 14:15-24)

¹ Yeso idukulaga ndi kaunzinilya bata bambaza ka bambanzu bi nibo na mozuni, ubikya ndi be:

² «Bungama ba kugu wa lisyε a mufongoni abε ngama bemoti nino alyisisya ndi mikaki maluku yi dumo mudingi muvanana.

³ Ngama yi nino utika ndi bagya-ligubo kaki kaumokoku batu nibo butikisya ndi ko dumo. Luki limoti, batu bi nibo bakya ndi kodoku.

⁴ Kuwa wa, utika ndi bata bagya-ligubo bagogo, ubikya be: «Widoni kaubikya batu nibo nutikisyi bi be: Mbiya wanu, malili a kuwa mubyo! Numwisisini bi bangombe na banyama kami bagogo banvudu-nvudu. Masi a makitulya, doniku ko dumo wo vononi!»

⁵ Luki limoti, yalikya yi niyo kudwisaga ndi po gutugu limbengi aka. Bemoti imagalya ndi iyi ko tiko kaki na wagogo inda ndi kagaba makpamuka kaki.

⁶ Batu bagogo bugwi ndi bagya-ligubo bi nibo, bulya ndi bisususu, bumwogo.

⁷ Limbengi akandikanaga ndi ngama yi nino bisulu-sulu. Utika kuwa ndi basuda kaki kaulumwisogo batu banye bi nibo bumwogo ndi bagya-ligubo kaki na kabusa gudu yi nino.

⁸ Kumbuso yi, ubikya ndi bagya-ligubo kaki be: «Malili mo dumo obyini bi. Luki limoti, batu nibo nutikisyi bi bakokwononigu kodoku.

⁹ Yeki a beyo, syoni ma ma sengi. Hubikyoni batu basi nibo mabangana na ibu be boduku ko dumo wo vononi.>

¹⁰ Bagya-ligubo bi nibo bosya ndi pisi. Bumumula batu basi nibo ba ndi kabangana na ibu iki batu banye ikani banza. Bodoku kuwa ndi na ibu, ndabu yo dumo otuma ndi bidfe.

¹¹ Niyo ngama yi nino ogulya ndi ka ndabu kye umini bobiko, amina ndi mutu bemoti nino kimokisyagu ndi botu bayo dumo.

¹² Amuusa ndi be: <Ye wai! A buni wingyiku mino kunu, ni wakimokisyigu botu bayo dumo?> Luki limoti, aluku no adaka ndi iyi biwo.

¹³ Kuwa wa, ngama yi nino ubikya ndi bagya-ligubo kaki be: <Mukondoni aluku yi nimu magu na maboku, mambimba kunzi ko biti! Ku beyo, ika ndeke kaigomisogo na kailya manzu bikyalu-kyalu.>>

¹⁴ Kumbuso yi, Yeso omosisyoku be: «Batu nibo bumakaga ba bakpu, luki limoti nibo burunaga ba bakedfe.»

Bafalisayo bakamuusa Yeso ko bulya yikalya manzanza

(Maliko 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Bafalisayo baga ndi kagyilya Yeso dikidi, balika ndi be igwinoni pisi ka munzina kaki.

¹⁶ Kuwa wa, batikilyoku ndi babibya bemoti-bemoti kabu pa imoti na batu ba lidu ka Elodi. Batu bi nibo bamuusa ndi Yeso be: «Muwon-isilo! Takaiba be wa mutu walingunu, wowon-isilogo na bungbingbili beyo Kunzi apago mino be obili kusu iki. Wakabangagigu mumbanzu

gutugu bemoti aka, kye wakundagigu goni bambanzu kabyenene na ibiba kabu.

17 Tibikya neki mutamanagi kaku: Ambe, takwananatu kakalya ikani takokolyonitogu manzanza ka Ngama Kaizali?»

18 Luki limoti, Yeso iba ndi tamanaga kabu yanye. Usikisya be: «Batu ba kuboboku! Ko bulya iki yo mo mina kakisa kobo?»

19 Iwonyoni buyi nibo makalyaga na ibu manzanza.»

Bapa kuwa ndi ambuma bemoti.

20 Yeso umuusa ndi be: «Mulundu no lino li nili, a la ka wani?»

21 Basikisya ndi be: «Ma ka Ngama Kaizali.»

Yeso aka ndi na ibu be: «A beyo, muponi neki Kaizali makrumuka nimo okwononi na iyi. Mapa Kunzi nimo ko Kunzi.»

22 Niyu bukana sikisyo yi niyo, bombombaya ndi kugbe, basa ndi wa, бага.

Basadukayo bakamuusa Yeso ko bulyo pupo ka mbuku

(Maliko 12:18-27; Luka 20:27-40)

23 Ka lisyeli nilo aka lo, Basadukayo bemoti-bemoti bakpudoku ndi Yeso. (Ibu babikyaga be bamanda kopupogigu ka bambuku.) Bamuusa kuwa ndi be:

24 «Muwonisilo! Musa abikya ndi be: <Kika ni mumbanzu okwini, asa mukaki ni kobukuti na iyi, akwanana be mamaki amigilyi woko yi nino, kye abukutiyagi yaa-daki nino okwa ndi bomiki.>

25 Wina se, luga kusu a ndi na bomiki baluku bi madiya na ika nibo bopupa ndi muma mimoti.

Puta ava ndi muko, luki limoti, okwa ndi ni kobukutigu na iyi. Asilya kuwa ndi syononoga kaki woko yi ninɔ.

²⁶ Syononoga kaki yi ninɔ okwa ndi gonɩ. Igyonosa ndi mufɔngɔni beyɔ ka mamabu yi ninɔ wa masaa, kadwe ka ninɔ wa madɩya na ika.

²⁷ Kumbuso ibu basi kolumwogo, muko yi ninɔ abye kuwa ndi gonɩ iyi.

²⁸ Ka lisyɛ lipupa ka bambuku, muko yi ninɔ ika ndeke muka wani luga kabu? A beyɔ, ibu basi madɩya na ika bavatu ndi!»

²⁹ Yeso usikisya ndi be: «Ma fufungogo, kye makegu kotombisyo Mobiso Motu ikani ngu ko Kunzi.

³⁰ A beyɔ, ngbingo yi ninɔ bamanda opupa ndeke mino ka bambuku, baluku bakuvigu ndeke bata boko ikani boko kavyege. Luki limoti, bika ndeke mufɔngɔni abe bamalaika ba kugu wa lisyɛ!

³¹ Ko bulyo yipupa ka bambuku, makan-otongulogigu mbeyi beyɔ Kunzi abikya ndi mino be:

³² «Imi, na Kunzi ka Abalahamu, ka Isaka na ka Yakobo.» Yeso omotiloku ndi be, Kunzi kegu Kunzi ka bamanda, luki limoti, a Kunzi ka batu nibo ba na obili!»

³³ Bambaza ka bambanzu nibo bukana ndi mutwi mi nimo, bombombaya ndi kuge.

*Mutu nimo okitogi magogo na izangiya
(Maliko 12:28-34; Luka 10:25-28)*

³⁴ Ngbingo yi nino Bafalisayo bukana ndi mina be Yeso udokisini Basadukayo, Bafalisayo bi nibo bamumukana kuwa ndi pa imoti.

³⁵ Bemoti kabu nino ibaga ndi mutuu kugbe, akpudoku ndi Yeso kakisa kabobo, amuusa be:

³⁶ «Muwonisilo! Kuso wa mutuu masi, mutuu tina mo okitogi magogo na izangiya kugbe?»

³⁷ Yeso asikisya ndi be: «Mupa Mombukwana-daku Kunzi na limbengi kaku lasi, na mutamanagi kaku masi na yimibo kaku yasi.»

³⁸ Mutuu ma izangiya kugbe na ma mambwa nimo.

³⁹ Mutuu ma miba a mudongoni: «Mupa mamaku mudongoni beyo wipago mino iwe mombukwana-daku yi.»

⁴⁰ Mutuu miba mi nimo a madulu ma masi nimo ikpikaga ka Mutuu ka Musa na ka bakitabu ka bogyalandu.»

Kilisito ni Mombukwana ngama Daudi

(Maliko 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Ngbingo yi nino Bafalisayo ba ndi mina bumumukana, Yeso umuusa ndi be:

⁴² «Mutamanagi kunu a bunu kugu ka Kilisito? Opuwa ndi ka livanza ka wani?» Basikisya ndi be: «A miko-mika ngama Daudi.»

⁴³ Yeso abikya ndi be: «Yeki a beyo, pisi ko ngu ya Limbengi-Lotu, Daudi akwanana ndi liki kamaka Kilisito be Mombukwono-dosu? A beyo, Daudi abikya ndi be:

⁴⁴ «Mombukwono-dosu abikya ndi Mombukwana-dami be:

Da wiki ka kumbanzikaniko kami,
kadwe ku kwa ku nubiso mino bomuyoniso kaku
kusili kaku.»

⁴⁵ Kika neki ni Daudi akamaka Kilisito be
Mombukwono-dosu, igyonosa kuwa liki be iki
bata miko-mikaki?»

⁴⁶ Kegu na mumbanzu gutugu bemoti aka
nino akwanana ndi kasikisya Yeso likpumuka.
Katukya ka lisyε li nilo, kegu na mutε nino
ikpunda ndi bata be amuusogi makpumuka.

23

*Yeso akauyoyo bowonisilo ba mutuu na
Bafalisayo*

*(Maliko 12:38-40; Luka 11:39-44, 46-52; 20:45-
47)*

¹ Yeso ubikya kuwa ndi bambaza ka bambanzu
na babibya kaki be:

² «Ligubo ka bowonisilo ba mutuu na
Bafalisayo ni kautumbulyaga bambanzu Mutuu
ka Musa.

³ Yeki a beyo, humukononi, managya masi
nimo bika kamutumbulyaga.

Luki limoti, makobyenitogu yigya kabu. A
beyo, mutuu nimo bamuraga, kegu imu mo
bagyaga.

⁴ Bukandilyaga bambanzu mokumbogi
mutititi, yaruru kabinika, subinikisa ka
mambiga. Luki limoti, ibu bamombukwana-
dabu bi bakaviligu po gutugu na kpengbe aka
kaubinikiso.

⁵ Makpɔmuka masi nimo bakagya, ikaga ko bulya kaiwonisa aka kambwa ka bambanzu. Bikpikilaga bapanga baya botu ka tɔndakuto ikani ka makamba. Kugu yi, bokpikaga ndi mina gɛle-gɛle yimoti-yimoti ya Mongoni ko Kunzi. Bopundisaga ndi goni bamu baya baloɔ kabu bayindanda na malende*.

⁶ Ko dumo, bapaga kaikonono ka bapa baya ibiba. Ka bandabu baya malumba kabu, bikononogo ka moliki ma kambwa.

⁷ Ibu bapaga kugbe be biki kaumuuso na ibiba ka bapa baya musilyoni, banamaka be: <Muwonisilo!>.

⁸ Luki limoti, ibunu makoboilyonitogu lino la <Muwonisilo!>. A beyo, Muwonisilo kunu a bemoti aka. Na ibunu basi ma luki-limoti.

⁹ Makamokogonitogu mumbanzu gatugu bemoti aka ka obili be <Baba!>. A beyo, Obonu a bemoti aka nino kugu wa lisyɛ.

¹⁰ Makoboilyonitogu be bamamakagi be <Ngama!>. A beyo, Ngama kunu a bemoti aka ni Kilisito.

¹¹ Mumbanzu wa ibiba kugbe luga kunu, akwanana be iki mugya-ligubo kunu.

¹² Mutu wasi nino ibinikaga, Kunzi asisagatu. Luki limoti, nino isisogo, Kunzi abinikagatu.

¹³ Kumbu kunu bowonisilo ba mutuu na Bafalisayo! Ma batu ba kuboboku! Makaɔɔlyaga bambanzu pisi yigulyo ka bungama ba kugu wa lisyɛ. Ibunu bamombukwono-donu bi makegu kogulya ku

---

* **23:5** 23:5 malende: Bayuda bopundisaga ndi bamu baya baloɔ kabu, kowonisilo likingyosi be Kunzi apɔnogni ndi.

βεγεγο na manukpingba goni batu nibo bakapa be bogulyi.

[
 14 Kumbu kunu, bowonisilo ba matuu na Bafalisayo! Ma batu ba kuboboku! Mukupyaga bowoko mukumba kabu masi, magyaga malumba mandandanda ka yiwoniso kambwa ka bambanzu. Kinili, bamusombisa ndeke yapu kugbe.]

15 Kumbu kunu, bowonisilo ba matuu na Bafalisayo! Ma batu ba kuboboku! Molingyogo giyo kugbe, manakpakyana ko mobo mudingidingi, kakisa pisi tino yo makwanano mino kayikoso obili ka matu gutugu bemoti aka be iti mubibya kunu. Kamubailya, madikitisa kuwa ko buku ba benze na benze nganga yiba kamukitaga ibunu!

16 Kumbu kunu, ibunu batu bokolobu baya mamomo nibo mukpkyonisogo bodonu! Mabikyaga be mumbanzu kako silika ko lino la Ndabu ko Kunzi, niyo kagyigu likpumuka. Luki limoti, kika ni akuni ko lino la olo nino ikaga ka Ndabu ko Kunzi, okwononi be agyi nilo aku mina silika.

17 Ma bongingi na batu ba kolobu ya mamomo! Iki yo a na izangiya kugbe kakitaga? Olo ikani Ndabu ko Kunzi niyo abubisaga olo yi nino bitu?

18 Mabikyagatu goni be: <Mumbanzu kako silika ko lino la gbogbo nino bapago mino apepe, niyo kagyigu likpumuka. Luki limoti, kika ni akuni ko lino la apepe nino a kugu wa gbogbo, okwononi be agyi nilo aku mino silika.>

19 Batu ba kolobu ya mamomom! Iki yo a na izangiya kugbe kakitaga? Apepe ikani gbogbo yi ninu abubisaga apepe bitu?

20 Yeki a beyo, mutu yi ninu akogo silika ko lino la gbogbo ninu bapago mina apepe, akako ko lino li nilo na ko lino la masi nimo a kugu yi.

21 Na goni, mutu yi ninu akogo silika ko lina la Ndamu ko Kunzi, akako ko lino li nilo na ko lino ko Kunzi ninu ikaga kuso yi.

22 Na mumbanzu yi ninu akogo silika ko lino la kugu wa lisyu, akako ko lino lo kiti wa bungama ko Kunzi na ko Kunzi ninu ikaga kugu yi.

23 Kumbu kunu ibunu bowonisilo ba mutuu na Bafalisayo! Ma batu ba kuboboku! A beyo, mapaga Kunzi zaka wa makpuma masi. Luki limoti, minaga payaya makpuma mi nimo a na izangiya kugbe ka Mutuu mudongoni abe: kaika ngbingbili, kaika no kumbu na kaika mutu walingu. Makwanano bi kagya nimo ni makinigu magogo payaya.

24 Ibulu batu bi nibo bukpkyonisaga batu ba kolobu ya mamomom! Mutumbaga bobingi bakekeke ko libo limwo, luki limoti, mamyo nyama mudingi abe ngamia!

25 Kumbu kunu, bowonisilo ba mutuu na Bafalisayo! Ma batu ba kuboboku! Masukusaga kopo na sani kunzi yi aka. Luki limoti, kuso yi ika mutumo na makpuma mo kubaku na tamanaga yanye.

26 Mufalisayo! Wa mutu wo kolobu ya mamomom! Sukusa mbeyi kopo kuso yi, kuwa wa kunzi yi isukusatu goni bingu!

27 Kumbu kunu, bowonisilo ba mutuu na Bafalisayo! Ma batu ba kuboboku! Ma mufongoni abe bambuku nibayo bogbodyaga na mukpandu bitu, aninisana bayanza kunzi yi. Luki limoti ni a bayitumo no kuwo ya bamanda na poptu dididi kuso yi bidε.

28 Ibunu ma mufongoni begayo, ko misa ka bambanzu, minisanaga abe makika batu bongbingbili, luki limoti, ma butumo kuso kunu na kuboboku na yigya yanye.

29 Kumbu kunu, bowonisilo ba mutuu na Bafalisayo! Ma batu ba kuboboku! Makopika bambuku ka bogyalandu ko Kunzi, manobungusya binza, bingɔ nibayo ka batu nibo ba ndi bongbingbili ko misa kaki.

30 Ibunu, mafikyaga be: <Takika ndi goni ko ngbingo ka botitosu, takukananigu ndi na ibu ko dikidi yidukusaga bangu ka bogyalandu.>

31 Ibunu, miyipaga goni kubatu be ma bomikomika baluku nibo bulumwisaga ndi bogyalandu.

32 Likpumuka nilo botitonu bapunga ndi, ibunu, wisisiloni kawa nolu na kodwisa ka mulifo!

33 Livananza ka banzuka! Pisi tina yo makwanana ndeke mina kanyika yigyogyiso ko fuku ba benze na benze?

34 Kinili, imi, namutikilyatu bogyalandu, batu ba yimibo na bowonisilo. Mumwogo ndeke bemoti-bemoti kabu, mubangilaga bagogo kugu wa salaba, mutina bagogo bata pimbo ka bandabu baya malumba kunu na mukpumyo ka bagudu bemoti-bemoti.

³⁵ Ἐεε, ibunu kuwa ndeke bo mibunya linunu ko bulya bangu ka batu basi niyo adukaga ndi payaya ka obili. Barunga mbeyi ndi kodukusaga bangu ka Abeli nino a ndi mutu wongbingbili kadwe ka niyo ka Zakalia nino a ndi mika Balakia. Iyi Zakalia, mamwo ndi ka Ndabu ko Kunzi luga wa pa yotu kugbe na gbogbo.

³⁶ A lingunu, nakamubikya ambe: batu ba livananza la lisyε li nili, bibunya ndeke linunu ko bulya makrumaka nimo masi.»

*Yeso akalya kumbu ko bulyo Yelusalema
(Luka 13:34-35)*

³⁷ «Eeze ibunu batu ba Yelusalema, batu ba Yelusalema, ibunu makaumwisiso na matamu bogyalandu nibo Kunzi utikoku! Nganga yinga yo napa ndi mino kaumumula batu kaku mufongoni beyo koku umumulago mino bomikaki ka bεpapandulu, luki limoti, ibunu makapagu ndi!

³⁸ Wiboni se binza ambe ndabu kunu otigala ndeke ngundu.

³⁹ Nakamubikya ambe, katukya mbiya wanu, makeminigu bata kadwe ku kwa ku mabikya ndeke mino be: <Kunzi adukulyi mutu yi nino akodoku babunga ko lino ka Mombukwondosu!> »

24

*Yeso akabikya be bapanzatu banu Ndabu ko
Kunzi
(Maliko 13:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ Ngbingo yi ninɔ Yeso a ndi mino kaaga ni opupini ka Ndabu ko Kunzi, babibya kaki bakpudoku ndi. Bamonisilo kawa beyo Ndabu ko Kunzi ipika ndi mino.

² Luki limoti, Yeso ubikya ndi be: «Matu kaina masi nima? A lingunu, nakamubikya ambe, ka masi nimo makaina wanu, litalu gutugu limoti aka kotigoligu ndeke wanu kugu wa lagogo, apanzikana ndeke masi.»

Mokingyosi nimo igyonosa ndeke ka mulibo ma obili

(Maliko 13:3-13; Luka 21:7-19)

³ Ngbingo yi ninɔ Yeso a ndi mina wakika ka Ngupa ya Mizeituni, babibya kaki bakpudoku ndi bikede, bamuusa be: «Tibikya mbeyi, likpamaka li nilo igyonosa ndeke ngbinga tino? Likingyosi tino lo atimibisa ndeke yigoku kaku na mulibo ma obili?»

⁴ Yeso usikisya ndi be: «Wiminyonito, mambanzu gutugu bemoti aka kamubonitogu!»

⁵ Bambanzu budingi bodokuto ndeke ko lino kami, banabikya be: «Imi ni Kilisito!» Bubungusaga ndeke bambanzu budingi!

⁶ Mukanatu ndeke bomongoni ba munga na bakuambe bi. Gutugu beyo, makobongonitogu. A beyo, masi nimo igyonosatɔ, luki limoti kigungu mbeyi mulibo ma obili.

⁷ A beyo, livananza limoti abumanaga ndeke na livananza lagogo, bungama bimoti ulananaga ndeke na bungama bagogo. Ayundi na bazigizo bika ndeke ka bapa dididi.

⁸ Luki limoti, niyo yasi ika ndeke mudongoni abe mupunganagi ma muzuzula ma libukuti aka.

⁹ Kūwa wa, bamugaba ndeke kayigyogyiso, bamumwogo. Bamumuya ko giyo yasi ko bulya lino kami.

¹⁰ Ko ngbingo yi nino, bambanzu budingi bogwa ndeke ka baya kabu. Bagabanaga ndeke na bamuyana luga kabu.

¹¹ Bogyalandu budingi ba bongu bopuponokuto ndeke, bubungusaga bambanzu budingi.

¹² Banye ika kuwa ndeke bakpu kuge, sipananiso ka bambanzu budingi adikaga.

¹³ Luki limoti, mutu yi nino okibya ndeke kadwe ka mulibo, inisanatu na muhukuso.

¹⁴ Babikyaga ndeke Mongoni Manza ma Bungama ba kugu wa lise ka obili wasi, iba budemu inisoni ka mababa masi. Kuwa wa, mulibo ma obili odoku.»

Yigyogyiso obedulini

(Maliko 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ «Ko ngbingo yi nino, maminatu ndeke aluku nino bamakaga be «Mupuputa mumbanga», bamomosini ka Pa yo Tu. A mutu yi nino mugyalandu Danyele anzina ndi ko bulya kaki. (Mutu yi nino akatangulaga likpumuka li nili, ukanito isi yi.)

¹⁶ Kuwa wa, batu nibo bika ndeke ka Yudea bogwa ndeke mbangu miso ya bangupa.

¹⁷ Mumbanzu kiko kugbondo, kosyigu ndeke bata kava luki ka ndabu.

¹⁸ Mumbanzu kika ko tiko, kigigu ndeke bata kava kutuko.

19 Ka masye mi nimo, boko ba bamuma na nibo bika ndeke kaulunguso bomiki balya ndeke kumbu!

20 Lumboni ambe mbangu kunu kikonitogu ko ngbinga wa ndobo ikani ka Lisyé la kimumbiso.

21 A beyo, ka masye mi nimo, yigyogyisa ika ndeke yakpu kugbe niyo kanigyonosigu ndeke katukya ka mupanganagi ma obili kadwe na lisyé li nili. Na inguo ya yigyogyiso yi niyo kigyonosigu ndeke bata.

22 Kunzi kokundumosi ndi masye mi, iba kegú na mumbanzu gutugu bemoti aka nino ahuka ndeke. Luki limoti, okundumosa ndi beyo ko bulya ka batu nibo upunaga ndi.

23 Kika ni mumbanzu amubikyini be: <Winoni! Kilisito a wanu!> Ikani <A ku!>, makabinikyononitogu.

24 A beyo, bakilisito ba bongó na bogyalandu ba kuboboku bopupokuto ndeke. Bagyaga ndeke mokingyosi makpukpu na makpumuka mumbanga-mbanga kakisa kaubungusaga gutugu batu nibo aka bo Kunzi upunaga ndi.

25 Eee, hukononi! Imi, namutukusyogini motili kambwa aka.

26 Kika ni mumbanzu amubikyini be: <Winoni! Kilisto a ka isa!>, makindonitogu ku beyo. Ikani kamubikya be: <Winoni! A ka ndabu ya kusó!>, makabinikyononitogu.

27 A beyo, doku ko Mika-mumbanzu ika ndeke madongoni abe ngbangbata kanginana, ozigo obili wasi katukya ka ingenge adwe ka dumbe.

28 Pa yasi niyo manda ika ndeke mino, bombu nibo balyaga makolo bamumukana wa go wa.»

*Doku ko Mika-Mumbanzu
(Maliko 13:24-27; Luka 21:25-28)*

²⁹ «Ngbinga mukede kumbusa wa masye ma yigyogyiso yi niyo,

«Moni olimika ndeke bipi.

Timba kanzigu ndeke bata.

Mangutu onyukogoku ndeke kotukyoku kugu wa lisyε.

Makpumuka mo ngu nimo kugu wa lisyε izukula ndeke bingbwuku-ngbwuku.»

³⁰ Kuwa wa, likingyosi ko Mika-Mumbanzu inisanatu ndeke kugu wa lisyε. Mababa masi ka bambanzu nibo kusili wa moni igomisagatu ndeke. Bamina kuwa ndeke Mika-Mumbanzu ni anodoku ka bekuβα no ngu na ibiba yakpu.

³¹ Bofya ndeke siba niyo apaga liyu lapu. Mika-Mumbanzu utika ndeke bamalaika kaki ka mondu masi makwanganya ma obili, kaummula batu basi nibo upunaga ndi ka banakpangbala basi ba obili.»

Yeso akatwa lizuni ko bulya sibukuso niso abukutaga

(Maliko 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² «Hukononi mutiwi nimo sibukuso akapa. Ngbingo yi nino mapaku ma sibukuso obuukonogo mino, magogo apunga kabaka, mibaga be syangasu a kuwa buwobi kobuniko.

³³ Mufongoni goni, ngbingo yi nino ibunu mina ndeke mina makpumuka mi nimo masi, wiboni ambe doku ko Mika-Mumbanzu a kuwa buwobi, a ka mupumi.

³⁴ A lingunū, nakamubikya ambε, batū ba livananza li nili bakolumwogigū basi ni makpumuka mi nimo masi kanigyonosigū.

³⁵ Lisye na litombū olimikatū ndeke, luki limoti likpumuka kami kolimikigū ndeke lu.»

Kunzi yikaka aka nɔ akaibo ngbingo wa mulibo

(Maliko 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ «Mumbanzu gutugu bemoti aka kibigu lisye ikani ngbingo yi nino makpumuka mi nimo igyonosa ndeke mino, iki bamalaika ba kugu wa lisye ikani Miki. Luki limoti, Baba mukaka aka nɔ akaibo.

³⁷ Mufongoni begeyo igyonosa ndi mino ko ngbingo ka Nua, ika ndeke begeyo ko ngbingo yi nino Mika-mumbanzu odoku ndeke mino.

³⁸ A beyo, kambwa wo tumo yidingi, bambanzu bikaga ndi kalyalya, banomwo, banavanana, banugaba bomikabu ka bovononi kadwe ka lisye li nilo Nua ogulya ndi mino ka ingbolo.

³⁹ Bakatamanagigu ndi likpumuka gutugu limoti aka, kadwe ku kwa ku tumo yidingi odoku ndi mino kaulumwisaga basi bigbatata.

Ika ndeke mufongoni begeyo ka lisye li nilo Mika-mumbanzu igoku ndeke mino.

⁴⁰ Ngbingo yi nino, bambanzu baba bikaga ndeke ko tiko, bavaga ndeke bemoti, basa wagogo.

⁴¹ Boko baba bikaga ndeke kadwa mupunga, bava ndeke bemoti, basa wagogo.

⁴² Yeki a beyo, wikoni neki bufisi, kye mak-ibigu lisyε nilo Mombukwono-donu igoku ndeke mino.

⁴³ Wiboni binza ambe, mombukwana ndabu kibaga ndi ngbingo yi nino mutu wo kubaku odoku mino, iba ikaga bongbinga basi wakitulya kye bakobunonitogu ndabu kaki.

⁴⁴ Kinili, wikoni neki bakitulya, kye Mikamambanzu odoku ndeke ko ngbingo yi nino makikigu mino na mutamanagi.»

Lizuni ka mugya-ligubo wongbingbili na wa yimibo

(Luka 12:41-48)

⁴⁵ «Wani se kuwa no a mugya-ligubo walingunu na wakimibo? A nino mombukwana-daki asilya ligubo lilupyaga malili ka bagya-ligubo bagogo ko ngbingo yi nino okwononi mino.

⁴⁶ Igyagya ka mugya-ligubo nino mombukwana-daki kigoku, atakanya idukufini bigubu kaga ligubo li nilo.

⁴⁷ A lingunu, nakamubikya ambe, mombukwana-daki abisa ngama kaanda mukumba kaki masi.

⁴⁸ Luki limoti, kika mugya-ligubo wanye nino ibikyaga be: «Mombukwana-dami kegε kaigoku mbiya wanu.»

⁴⁹ Apunga kuwa kaubuma bawai-daki bagya-ligubo, kalyalya na komwo pa imoti na badangbala.

⁵⁰ Mombukwana-daki yi nino igoku banu ka lisyε na ko ngbingo yi nino kikigu mino kaibo.

⁵¹ Akpumyo, agyogyisa mufɔngɔni beyɔ Kunzi ugyogyisa ndeke mino batɔ ba kabɔbɔkɔ, ambimbo ka pa niyɔ bagamanaga mino, banilya manzu bikyalu-kyalu.»

25

Bibu ka basika tekebe

¹ «Ka lisyɛ li nilɔ, bokinyasa ndeke bɔngama ba kugu wa lisyɛ na basika tekebe. Iba, buva ndi batala kabɔ, бага katilya mombukwono dumo wa nduwa.

² Luga kabɔ, kubukumuti ba ndi niɔ bakimibo. Na kubukumuti bagɔɔ batɔ buzinga.

³ Niɔ buzinga buva ndi batala kabɔ aka, ni bakovigu molingo magɔɔ mumatila kusɔ yi.

⁴ Luki limoti, niɔ bakimibo, buva ndi batala na molingo magɔɔ ka basupa.

⁵ Niyɔ mombukwono dumo wa nduwa olipya ni kanodukugu, boko bi niɔ basi barunga ndi kazinga batɔɔ, balalana ndi.

⁶ Lugo wo biti, liyu limoti abikya ndi be: <Winoni! Mombukwana dumo wa nduwa a ko pisi! Gyoni, togoni katilya!>

⁷ Kuwa wa, boko basi bozuzuka ndi, butunaga batala kabɔ.

⁸ Basika buzinga buvikya ndi niɔ bakimibo be: <Tipɔni gɔni mino ikya molingo, kye batala kusu banolimiko.>

⁹ Luki limoti, busikisya ndi be: <Kali! Molingomi nima a makeɔɔ, kakwananigu katitulyana basi! Windoni koluwo mokunu ka batɔ niɔ bagabaga.>

10 Ngbingo yi ninɔ binda ndi mino, mombukwono dumo wo vononi osiloku. Bawai dabu kubukumuti niɔ ba ndi bakitulya, bingya ndi pa imoti na ibu ka ndabu yo dumo. Kumbuso yi, badula ndi mupumi.

11 Kuwa wa, niɔ buzinga bigoku ndi, babikya be: <Hiii Mombukwono-dosu! Mombukwono-dosu! Tihukwilyano baka mupumi!>

12 Luki limoti, osikisya ndi be: <A linguna, nakamubikya ambe, nakamumibigu!>>

13 Yeso abikya bata ndi be: «Wikogoni neki bufisi! Kye makibigu lisyε ikani ngbingo.»

*Lizuni ka bagya-ligubo niɔ buɔaga ndi buyi
(Luka 19:11-27)*

14 «Bokingyasa ndeke Bungama ba kugu wa lisyε na mutu bemoti ninɔ a ndi na ligandu. Kambwa katukya, umaka ndi bagya-ligubo kaki, ugbananilyaga makpumuaka kaki.

15 Kabyenene no ngu ka mumbanzu yikakayikaka, apa ndi mugya-ligubo bemoti bambuma kubukumuti. * Wagogo, apa ndi bambuma baba. Na wagogo bata, apa ambuma bemoti. Kumbuso yi, aga ndi iyi.

16 Mugya-ligubo ninɔ bapa bambuma kubukumuti, aga ndi na ibu koyikosogo, inisana ndi bata na bagogo kugu yi kubukumuti.

17 Ninɔ bapa ndi bambuma baba, aga ndi iyi koyikosogo begyo, inisana ndi na bagogo kugu yi baba goni.

---

* 25:15 25:15 Ambuma bemoti wo buyi bi niɔ uluwaga ndi bangombe kubukumuti.

18 Luki limoti, ninɔ bapá ndi ambuma bemoti, inda ndi kakpɔ libye, olumbo, asuma ndi.

19 Niyɔ masye akitaga mudingi, mombukwana-dabu igoku ndi. Ubikya kuwa ndi bagya-ligubo kaki bi nibɔ be batumbulyagi isabu ya makpumuuka kaki.

20 Muga-ligubo ninɔ bapá ndi bambuma kubukumuti, odoku, apa bagogo kubukumuti kugu yi. Abikya ndi be: <Mombukwono-dosu! Wesa ndi na bambuma kubukumuti. Wina! Ninisana ndi bata na bagogo kubukumuti goni.>

21 Mombukwana-daki abikya ndi be: <A binza! Wa muga-ligubo wanza. Wo bi na bungbingbili ko luki likede, nubisa banu ngama kobuulyaga makpumuuka mudingi. Gulyo ka igyagya ka Mombukwana-daku!>

22 Muga-ligubo ninɔ bapá ndi bambuma baba, odoku ndi goni iyi, abikya ndi be: <Mombukwono-dosu! Wesa ndi na bambuma baba aka. Wina! Ninisana ndi bata na bambuma bagogo baba kugu yi.>

23 Mombukwana-daki abikya ndi be: <A binza, wa muga-ligubo wanza na walingunu! Wo bi mutu walingunu kobuulyogo luki likede, nubisa banu ngama kobuulyogo makpumuuka mudingi. Gulyo ka igyagya ka Mombukwana-daku!>

24 Kuwa wa, muga-ligubo ninɔ bapá ndi ambuma bemoti, odoku, abikya ndi be: <Hiii Mombukwono-dosu, nibagatu ambe wa mudiya. Wobuulyaga ku wakakunagigu mino, wanyogo masolo ku wakokunigu mino.>

²⁵ Kinili, nabangatu ndi, naga kasuma ambuma kakũ ka litombũ. Wina! Va ambuma kakũ nimũ.>

²⁶ Mombukwana-daki asikisya ndi bε: <Wa mugya-ligubo wanyε, mafolobondo! Wibangatu ndi bε nobuulyaga kũ nakakunagigũ mino, namumũla masolo nimũ nakokunigũ.

²⁷ Yeki a bεyo! Wakwanana ndi kobisa buyi kami ka baki, iba wa nigiku mino, nakwanano bi konyoku ni itundini.

²⁸ Mukupyoni neki ambuma yi ninũ, mapá matũ yi ninũ a ndi nobu tekεbε.

²⁹ A bεyo, mũmbanzũ kika no luki, bamatilyatũ bata, ika kũwa na imu makpũ. Luki limoti, matũ yi ninũ kegũ no luki bakũpya gutũgũ luki likεdε aka nilũ akwanano bi kaika nolu.

³⁰ Mugya-ligubo yi nimũ kegũ na izangiya, mudikitori kunzi ko biti, a pa ya kigomisogo na kailya manzũ.>>

Bεyo Mika-Mũmbanzũ ako ndeke mino mũngimbo ma obili

³¹ «Ngbingo yi ninũ Mika-Mũmbanzũ odoku ndeke mina ka ibiba kaki, pa imoti na bamalaika basi, ika ndeke ko kiti kaki wa bũngama, ka ibiba ya kũgũ wa lisyε.

³² Bambanzũ bo giyo yasi bamumũkana ndeke kambwa kaki. Ugbanana ndeke bambanzũ dididi mũdũngoni bεyo mububulyo ugbananaga mino bamemi na bakondolo.

³³ Ubisa ndeke bakondolo ka nakpangbala wa kumbanzikaniko kaki, ubisa bamemi ka kulekuke.

34 Niḅo ḅa ka kumbanzikaniko, ngama ṽbikya kṽwa ndeke ḅe: <Doniku, ifunu niḅo Baba amudukulyoni ndi ḅubanga. Voni lisimo la ḅungama niḅo ḅamubungusilyaga ndi katukya ko ngbingo ninḅo aka nḅo ḅagya ndi mino ḅbili.>

35 A ḅeyḅ, na ndi kaimukana nza, mepátu ndi malili. Na ndi na mṽsasa, mepá libo limwo. Na ngbingo yi ninḅo na ndi mino mubiko, metilyatṽ ndi.

36 Ngbingo yi ninḅo na ndi mino ndumbu, mepátu ndi botu. Na ndi no kolobu, modokuto ndi kenda. Ko ngbingo yi ninḅo na ndi mino ka ḅoloko, modokuto ndi kenda.>

37 Kṽwa wa, ḅatṽ ḅongbingbili ḅamuusa ndeke ḅe: <Mombukwono-dosu, ngbinga tino nḅo tumina ndi mina na nza, tṽpá malili? Ikani na mṽsasa, tṽpá libo limwo?>

38 Ngbinga tina nḅo wa ndi mino mubiko, tṽtilya? Ikani wa ndi ndumbu, tṽpá botu?

39 Na ngbinga tina nḅo tumina ndi mino no kolobu, ikani ka ḅoloko taga kaṽnda?>

40 Kṽwa wa, ngama usikisya ndeke ḅe: <A lingunṽ, nakamṽbikya ambe, lasi niḅo magyilya ndi ḅemoti luga ka ḅomiki ḅakekekeke ḅi niḅa ikani ḅemoti luga ka ḅomika-mama, megyilya ndi imi ḅikpe.>

41 Kṽwa wa, ṽbikya ndeke niḅo ḅika ndeke ka kulekuke kaki ḅe: <Tukyoni ḅuwobi na imi, ifunu migbongisisoni! Windoni ko ḅuku ḅa ḅenze na ḅenze. Buku ḅi niḅo ibungusyaga ndi ko bulya ka mumuyoniso na ḅamalaika kaki!>

⁴² A βεϑο, na ndi kaimukana nza, makepágu ndi malili. Na ndi na musasa, makepágu ndi libo limwo.

⁴³ Ngbingo yi ninɔ na ndi mina mubiko, maketilyagu ndi. Ngbingo yi ninɔ na ndi mina ndumbu, makepágu ndi botu. Na ngbingo yi ninɔ na ndi mina no kolobu ikani ka boloko, makodokugu ndi kenda.»

⁴⁴ Kɔwa wa, basikisya ndeke be: «Mombukwono-dosu, ngbinga tina nɔ wa ndi mina kaimukana nza, ikani musasa, ikani wa ndi mubiko, ikani wa ndi ndumbu, ikani no kolobu, ikani ka boloko ni takusingyigu?»

⁴⁵ Ngama usikisya kɔwa ndeke be: «A lingunɔ, nakamubikya ambe, lasi nilɔ makagyilyagu ndi bemoti luga ka bomiki bakεkεε bi niba, makegyilyagu ndi imi.»

⁴⁶ Batɔ bi nibɔ bopupa ndeke wa, бага kaigyo-gyiso ka benze na benze. Luki limoti, nibɔ bongbingbili, bogulyo ndeke ka obili wa benze na benze.»

26

Bangama bakagya dikidi kamwisiso Yeso (Maliko 14:1-2; Luka 22:1-2; Yuani 11:45-53)

¹ Ngbingo yi ninɔ Yeso ama ndi mina kapá mutiwi mi nimɔ masi, ubikya babifya kaki be:

² «Makaiba be yinga wa Pasika ika banɔ kumbusa wa masye maba. Basutatɔ Mika-Mumbanzɔ kye babangilagi ka musalaba.»

³ Kɔwa wa, bokumu-kumu na bambokum-bokum ka Bayuda bamumukana ndi ka ndabɔ ko kumu-kumu βeϑo ka Kayafa.

⁴ Bagya ndi dikidi kagwisiso Yeso bipele na kamwisiso.

⁵ Luki limoti, ba ndi kabikya be: «Takagwinitogũ ko ngbinga wa yinga, kye bambanzu bakovikimonogoni.»

*Muka bemoti akpozyini Yeso na malazi ka mũ
(Maliko 14:3-9; Yuani 12:1-8)*

⁶ Ngbingo yi ninu Yeso a ndi mina ka Betania, ogulya ndi ka ndabu ka Simoni ninu a ndi kebu-kebu.

⁷ Muko bemoti akpudoku ndi. Muko yi ninu a ndi na malazi ma ligabu lapu kuge ko supa ninu bagya ndi na litalu la alibati. Ngbingo yi ninu Yeso a ndi mino kalyalya, muko yi ninu akpazyaga ndi na malazi mi ninu ka mũ.

⁸ Niyu babibya kaki bina beyo, utula. Babikya be: «Ko bulya iki yo akaputa mino malazi beyo?»

⁹ Bakwanano bi kagaba ka ligabu lapu kuge na kaupá batu ba yangya buyi bi!»

¹⁰ Yeso andunga ndi yikpukpukya kabu, umuusa kawa be: «Ko bulya iki yo mo mino kaikpukpukya kugu ka muko yi ninu? Nilo egyilyi, a yanza!»

¹¹ A beyo, mika ndeke pa imoti na batu ba yangya masye masi. Luki limoti, imi, takikigu ndeke pa imoti na ibunu aka.

¹² Ngbingo yi ninu ekpozyi mino na malazi nima ka nzuyi, akebungusyogo ko bulya lisyé nilo belumba banu mino.

¹³ A lingunu, nakamubikya ambe: bapa bayasi ku babikyaga ndeke mino Mongoni Manza mi nima ka obili wasi, batamanaga ndeke nilo muko yi ninu ogyi, banatumbulaga yi.»

*Yuda Isikalioti obingisyini kagaba Yeso
(Maliko 14:10-11; Luka 22:3-6)*

¹⁴ Kwa wa, Yuda Isikalioti, bemoti luga ka batutumbwa tekebe na baba, inda ndi ka bokumu-kumu.

¹⁵ Umuusa ndi be: «Nakamugabila, mepá iki?» Kwa wa, bapá bambuma bayo buyi batekebe basaa.

¹⁶ Katukya ko ngbingo yi ninó, Yuda apunga kwa ndi kakisa pisi kagabila Yeso.

*Yeso akalya Pasika na babibya kaki
(Maliko 14:12-26; Luka 22:7-23; Yuani 13:21-30; 1 Bakolito 11:23-25)*

¹⁷ Ka lisyé la mambwa la yinga wa Mukati mokofulu, babibya ka Yeso bakpudoku ndi, bamuusa be: «Wakapa be tubungusilyogiku malili ma Pasika yani?»

¹⁸ Usikisya ndi be: «Windoni ka gudu, * ka aluku bemoti bene. Mabikyoku be: Muwonisilo akabikya be: «Ngbingo kami a kwa buwobi. Nakalya Pasika ku kaku pa imoti na babibya kami.»

¹⁹ Babibya bagya ndi mudongoni beyo Yeso ukpama ndi mino, bamba kwa ndi malili ma Pasika ku beyo.

²⁰ Niyo bugogo ogwo, Yeso ika ndi kalyalya pa imoti na batutumbwa tekebe na baba.

²¹ Ngbingo ninó ba ndi mino kalyalya, abikya be: «A linguna, nakamubikya ambe, bemoti kunu egabatu.»

---

* **26:18** 26:18 Gudu yi ninó ni Yelusalema.

22 Batutumbwa balya ndi kumbu, bapunga kamuusogo yikaka-yikaka bε: «Mombukwondosu! Imi?»

23 Yeso osikisya bε: «Mutu yi ninu akamakyaga kubokuko ka sani pa imoti na imi nu egaba banu.

24 Mika-mumbanzu akokwa mufongoni beyo ikpikaga ndi mino ko bulya kaki. Luki limoti, kumbu yidingi ka mutu yi ninu akagaba yi! Ika gutugu ndi binza kugbe ni kibukutigu!»

25 Kuwa wa, Yuda ninu a ndi kagaba, amuusa bε: «Muwonisilo! Imi?» Yeso asikisya ndi bε: «Wobikiyi ni iwe!»

26 Ngbingo yi ninu ba ndi mino kalyalya, Yeso ava ndi mukati. Kumbuso kabibisa Kunzi, obunonogo, upaga babibya kaki. Ubikya kuwa ndi bε: «Voni, malya, a nzuyi kami.»

27 Kuwa wa, ava ndi kopu, kumbuso kabibiso Kunzi, upa. Ubikya ndi bε: «Mwoni ibunu basi!

28 A beyo, niyina a bangu kami. Bangu ya agume ko Kunzi. Odukonaga ndeke ko bulya ka batu budingi na ko bulya mupilya ma bunye.

29 Nakamubikya ambe, nakamwigu ndeke bata vinya wa muzabibu, kadwe ka lisyε nilu namwo ndeke mino ninu wambiya pa imoti na ibunu basi ka bungama ka Baba.»

30 Kuwa wa, bimbila ndi limbu libibisa Kunzi. † Kumbuso yi, bopupa ndi wa, baga ka Ngupa ya Mizeituni.

---

† 26:30 26:30 Bayuda, ngbingo yi ninu bamaga ndi mino kalya malili ma Pasika, bimbilaga ndi Mambu 113-118 na 136.

Yeso obikya ni Petele amanganyatu
(Maliko 14:27-31; Luka 22:31-34; Yuani 13:36-38)

³¹ Kwa wa, Yeso ubikya ndi babiyya kaki be: «No biti ya lisyeli ni, ifunu basi memanganyatu. A beyo, ikpikaga ndi be: <Namwo ndeke mububulyo ka bakondolo. Na ambaza kabu omisikana bingwi.>

³² Luki limoti, kumbuso imi kopupo ka mbuku, metokonyoku ndeke ka Galilaya.»

³³ Kwa wa, Petele abikya ndi be: «Gutugu bengeri basi bakuginyo, luki limoti, imi nakumanganyigu ndeke!»

³⁴ Yeso asikisya ndi be: «A lingunu, nakaubikya ambe, no biti ya lisyeli ni, kambwa koku kaalika, wika ni wemongonyini nganga yisaa.»

³⁵ Petele asikisya ndi be: «Gutugu kiko be tokwi pa imoti, nakumanganyigu ndeke!» Babiyya bagogo basi babikya ndi beyeyo.

Yeso akalumba ko tiko ya Getesemani
(Maliko 14:32-42; Luka 2:39-46)

³⁶ Kwa wa, Yeso na babiyya kaki bosila ndi ka Getesemani. Ngbingo yi nino badwe ndi mino, ubikya be: «Wikonononi wanu ko ngbingo yi nino na mbeyi mino kanda kalumba ku.»

³⁷ Kumbuso yi, baga ndi na Petele na bomika Zebedayo baba. Yeso apunga ndi kalya kumbu, otuma na kubangaku bide.

Bagwini Yeso

(*Maliko 14:43-50; Luka 22:47-53; Yuani 18:3-12*)

⁴⁷ Ngbingo yi ninɔ Yeso a mbeyi ndi mina kanzina aka nɔ, bemoti luga ka babibya kaki tekebe na baba ninɔ ina ndi be Yuda opuponoku. A ndi pa imoti na ambaza mudingi ka bambanzu. Batu bi nibo ba ndi na badukpa na bengbingili. Bokumu-kumu na bamboku-mboku ka Bayuda bo butikoku ndi.

⁴⁸ Yuda ninɔ a ndi ni agobini Yeso, a ndi ni ubikyini kambwa aka beyo agyo mino, ubikya be: «Aluku ninɔ napututo, iba iyi ninɔ. Mugwini!»

⁴⁹ Yuda akpuɔoku ndi Yeso bigala-gala, amuusa be: «Muwonisilo! wanodokuuu!» Apututa kuwa.

⁵⁰ Iyi asikisya ndi be: «Wai! Gyano nilo woduku kagya.» Kuwa wa, batu bi nibo bisisiloku ndi, bagwi.

⁵¹ Bemoti ka babibya ka Yeso anyo ndi dukpa kaki, ayipa mugya-ligubo ko kumu-kumu, ako kutiliko.

⁵² Luki limoti, Yeso abikya ndi be: «Wigisa dukpa kamu ka pa yi! A beyo, mutu wasi ninɔ abumanaga na dukpa, okwa ndeke dukpa goni.

⁵³ Ambe, wakegu kaiba be nakwanana kakunga Baba kesingyo? Wa aka wa, etikilyoku kakitaga bambaza tekebe na baba ka bamalaika.‡

---

‡ **26:53** 26:53 Bambaza tekebe na baba a ndi banda basuda mudɔngoni abe belofu batekebe madiya na ika na baba.

54 Luki limoti, kutikoku bamalaika beyo, Mobiso Motu akwanana kaitulyana liki? A beyo, Mobiso mi nimo akabikya be masi okwononi kaigyonasa beyo aka yo.»

55 Kwa wa, Yeso abikya ndi bambaza no be: «Moduku kegwi na badukpa na bengbingili abe nakika mutu wo kubaku? Nikaga ndi pa imoti na ifunu masye masi wakiko ka Ndamu ko Kunzi ni nanapa mutuu, makegwigu ndi.

56 Luki limoti, masi nimana akaigyonosa kye itulyani beyo bogyalandu bokpikaga ndi mino.»

Kwa wa, babiba basi basa ndi Yeso, bogwa mbangu.

Yeso akasamba ka Basa-Yidingi ka bangama ka Bayuda

(Maliko 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yuani 18:13-14, 19-24)

57 Bambanzu nibo bagwi ndi Yeso, бага na iyi ka Kayafa nino a ndi kumu-kumu. Bowonisilo ba mutuu na bamboku-mboku ba ndi bumumukana ku beyo.

58 Petele a ndi kabiyiba Yeso mina byi kadwe ku kwa ku ka ndamu ko kumu-kumu. Ogulya ndi ka pa yangba, ikoku pa imoti na bazamu kaina beyo isilyoku mino.

59 Bokumu-kumu na bangama bagogo basi ba Basa-Yidingi ba ndi kakisa bademu ba bongo, kye binisoni no pisi kamwisiso Yeso.

60 Luki limoti, bakinagu ndi, gutugu beyo batu budingi bodogoku ndi mino kabukulyaga bongo.

Ka mulifo, batu baba bodoku ndi kabikya be:

⁶¹ «Mutu yi nimu abikya ndi be: «Nakwanana kapanza Ndaɓu ko Kunzi, kopika bata kumbusa wa masye masaa.»»

⁶² Kɔwa wa, kumu-kumu amaga ndi, amuusa Yeso be: «Ambɛ, wakeɣu kosikisyo? Wakabikya bu ka bangbanga nibana bambanzu bakaupilyaga ba?»

⁶³ Luki limoti, Yeso adaka ndi biwo.

Kumu-kumu abikya bata ndi be: «Nakau-muuso ko lino ko Kunzi ninɔ a na ɔbili, tibikya pisi ka silika, iwe ni Kilisito, Miko Kunzi?»

⁶⁴ Yeso asikisya ndi be: «Iwe mombukwanadaki wofikyini! Luki limoti, nakamabikya ambɛ katukya mbiya wanu, maminatu Mikamambanzu wakiko ka kumbanzikaniko ko Kunzi ninɔ wo Ngu. Na maminatu ndeke gonɔ ni anodoku ka bekuɓa kuɣu wa lisyɛ.»

⁶⁵ Kɔwa wa, kumu-kumu yi ninɔ inuaga ndi botu. Abikya be: «Atumbwini Kunzi! Takeɣu bata na nzoyi ya bademu. Marunya kaukana beyo atumbwi mino.

⁶⁶ Makabikya bu?» Basikisya ndi be: «Ok-wononi bamwi!»

⁶⁷ Kɔwa wa, babakyaga ndi Yeso na botikito ko miso, bayipaga bangwasi. Bagogo bayipaga ndi bangwasi,

⁶⁸ banabikya be: «Kilisito! Ndanga pisi ka bugyalandu! Tibikya, wani no uipi?»

Petele amongonyini Yeso

(Maliko 14:66-72; Luka 22:56-62; Yuani 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ko ngbingo yi ninɔ, Petele a ndi iyi wakiko kunzi ka pa yangba. Kɔwa wa, mugya-ligubo

bemoti musika yi akpuḍoku ndi, abikya be: «Iwe, watu ndi goni pa imoti na Yeso mutu wa Galilaya.»

⁷⁰ Luki limoti, Petele anganya ndi kambwa ka batu basi be: «Imi, nakibigu nilo wakapa kabikya.»

⁷¹ Kumbuso yi, isisila ndi miso ya mupumi ma pa yangba. Mugya-ligubo musika yi wagogo amina ndi, ubikya batu nibo ba ndi wa be: «Mutu yi nimuna a ndi pa imoti na Yeso mutu wa Nazareti.»

⁷² Petele anganya bata ndi, ako silika be: «Imi, nakamibigu mutu yi nimu!»

⁷³ Kumbusa yikede, batu nibo ba ndi wa bakpuḍoku ndi Petele, babikya be: «A beyo, wa goni bemoti kabu. Gutugu munzina kaku aka akowonisilo binza be wa Mugalilaya!»

⁷⁴ Petele ako ndi silika, abikya be: «Nigyogyisi! Kika ni nakabikya bongu. Nakamibigu aluku yi nimu!» Wa aka wa, koku alika ndi.

⁷⁵ Petele atamana munzina nimo Yeso abikya ndi be: «Kambwa koku kaalika, wika ni wemongonyini nganga yisaa.» Kuwa wa, opupa ndi kunzi, apanga ndi kagama no kumbu kugbe.

27

Bogoni na Yeso kambwa ka ngama mudingi beyo ka Pilatu

(Maliko 15:1; Luka 23:1-2; Yuani 18:28-32)

¹ Niyo lisyε asyε, bokumu-kumu na bamboku-mboku bolikilya ndi dikidi kakisa kamwisiso Yeso.

2 Kumbuso kakondisiso, bage na iyi, bamomosa ndi bigbu kambwa ka ngama Pilatu nino andaga ndi iwili ya Luma.

*Yuda ibongisini
(Ligubo 1:18-19)*

3 Niyo Yuda nino agaba ndi Yeso ukana be bomosini mutuu kamwo Yeso, arunga ndi kalya kumbu kuge. Umigisya kuwa ndi bokumu-kumu na bamboku-mboku bambuma batekebe basaa baya buyi.

4 Ubikya ndi be: «Nogyi bi bunye kodukusaga bangu ka mumbanzu yi nino kegu bi na bunye.»

Luki limoti, ibu basikisya ndi be: «Katindigu ifusu. Undi iwe aka.»

5 Yuda ombimba ndi buyi bi nibo ka Ndabu ko Kunzi. Kumbuso yi, atukya ndi, aga kaibongiso.

6 Bokumu-kumu bapunaga ndi, babikya be: «Mutuu kusu katikpamyagu be tobisogi inguo yo buyi bi nifa ka kpokoyo ya ndabu ya malumba. A beyo, a mukalya ma bangu.»

7 Kumbuso wa yukanana, boluwa ndi no buyi bi nibo tiko ka maboku ka aluku bemoti nino alukaga ndi bambike. Boluwa ndi tiko yi niyo ko bulya yilumbo mino bobiko.

8 Kinili, kadwe na lisyeli ni, tiko yi niyo balikyaga be «Tiko ya Bangu.»

9 Kuwa wa, itulyana nilo ibikya ndi pisi ka mugyalandu Yelemia be: «Bava ndi bambuma batekebe basaa baya buyi. Ligabu li nilo Bezaleli bobisa ndi ko bulya kaki.

10 Boluwa ndi no buyi bi nibo tiko ka mabokku ka muluka bambike mudongoni beyo Mombukwono-dosu ebikya ndi mino.»

Bogoni na Yeso kambwa ka Pilatu

(Maliko 15:2-15; Luka 23:2-3, 18-25; Yuani 18:29-19:16)

11 Binda kuwa ndi na Yeso kambwa ka ngama wa iwili beyo ka Pilatu. Iyi Pilatu amuusa ndi be: «Iwe ni ngama ka Bayuda?» Yeso asikisya be: «Iwe no wobikyi.»

12 Kumbuso yi, bokumu-kumu na bambokum-bokku basungulya ndi. Luki limoti, ni kosikisyigu.

13 Kuwa wa, Pilatu amuusa ndi bata be: «Wakegu kaukana bangbanga basi nibana bakaupilyaga ba?»

14 Luki limoti, Yeso kasikisyagu ndi ka likpumuka gutugu limoti aka. Likpumuka li nilo ambanga ndi ngama mudingi kugbe.

Pilatu okpomyini be bamwi Yeso

(Maliko 15:6-15; Luka 23:15-25; Yuani 18:39-19:16)

15 Ka yinga ya Pasika, ngama mudingi akulaga ndi mutu wa boloko bemoti nimo ambaza ka bambanzu atwaga ndi. Ikaga ndi mutu yi nino ambaza apaga ndi.

16 Ko ngbingo yi nino, a ndi na mutu wa boloko bemoti wakimibisikoso kugbe. Lino kaki ndi ni Balaba.

17 Kuwa wa, Pilatu umuusa ndi bambanzu nibo bamumukana ndi wa be: «Wani no makapa

βε namukulyi luga ka Balaba ifu na Yeso nino bamakaga be Kilisito?»

18 Uusa ndi beyo kye a ndi kaiba be basuta ndi Yeso ko bulya imi aka.

19 Ngbingo nino Pilatu a mbeyi ndi mino wakiko aka kasombiso Yeso, mukaki atikilyoku ndi liyu be: «Mutu yi nino kegu na bunye, wakimokyonitogu ka likpumuka kaki! A beyo, no biti yi niyi, nigyogyisi kugbe ko nziki ko bulya kaki.»

20 Luki limoti, bokumu-kumu na bambokum-bokum ka Bayuda butiwa ndi bambanzu be bakulagi Balaba, bamwo Yeso.

21 Ngama umuusa ndi be: «Luga ka batu baba bi niba, wani no makapa be namukulyi?» Basikisya ndi be: «Balaba.»

22 Pilatu umuusa ndi bata be: «Nagya kuwa iki na Yeso nino bamakaga be Kilisito?» Bambanzu basi basikisya ndi be: «Babangilagi ka musalaba!»

23 Pilatu igilya bata be: «Bunye tino se bo agya ndi?» Luki limoti, bidukulaga ndi asi kapamikanaga aka na liyu lapu be: «Babangilagi ka musalaba!»

24 Ngbingo yi nino Pilatu ina ndi mino be kakwananigu kagya bata luki na ipumbu akaisilogo aka, atika ndi be boviku libo, isukusa mabokum kambwa kabu basi. Abikya ndi be: «Bangu ka mutu yi nimu kodukogonitogu ko lina kami. A kuwa likpumuka kunu aka!»

25 Batu basi bosikisya ndi be: «Bangu kaki adukagi ka mu kusu na ka bomikusu!»

26 Kūwa wa, Pilatū ukūlya ndi Balaba. Atinisisa ndi Yeso pimbo. Kumbuso yi, upá ndi kyε babangilagi ka mūsalaba.

*Basūda bakatiba Yeso
(Malikō 15:16-20; Yuani 19:2-3)*

27 Kūwa wa, basūda bāga ndi na Yeso ka ndabū ka ngama wa iwili. Kū bεyo, bāmāmūla ndi basūda basi, bakungulo Yeso bikululu.

28 Banyōgō ndi botu, bamokisya kanzū wangbū.

29 Bobungusyaga ndi biwilili muligi nimo a ndi no mowo, bamokisya ka mū. Bagwisiso ligugū ka kubokūko kwa kumbanzikaniko. Kumbuso yi, bobuna ndi moli kambwa kaki katiba, banabikya bε: «Ngama ka Bayuda, tumuusito!»

30 Babakyaga ndi na botikito. Bava kūwa ndi ligugū li nilo banatinaga nolu ka mū.

31 Kumbuso katiba bεyo, banyō ndi kanzū. Bamokisyo bāta botu kaki, bāga kūwa ndi na iyi kabangilaga ka mūsalaba.

Basūda babongilogini Yeso ka mūsalaba

(Malikō 15:21-32; Luka 23:26-43; Yuani 19:17-27)

32 Ngbingo yi nino basūda bopupa ndi mina wa, babangana na alukū bemoti nino a ndi mutū wa Kulεne, ina ndi bε Simoni. Babinikisa ndi na mapupu mūsalaba ka Yeso.

33 Niyo bosila ndi ka pa niyo balikyaga bε Gōlogōta (isi yi ni: Pa ya Mukuwa ma mū),

34 bapá ndi Yeso vinya mūmatanaga no luki lozyo. Luki limoti, ngbingo yi nino akingila ndi mino, akya komwo.

35 Kūwa wa, babangilaga ndi ka musalaba. Batwa ndi libese ko bulya yigbananaga botu kaki.

36 Kumbuso yi, bikanana ndi wa kabuulyogo.

37 Na kugu wa mu kaki, bokpika ndi isi ya likpamuka nilo basungulya ndi mina be: «Aluku yi ni mu ni Yeso, ngama ka Bayuda.»

38 A ndi na batu bo kubaku baba nibo bubangilaga ndi goni ka kpolo ka Yeso. Bemoti ka nakpangbala wa kumbanzikaniko, na wagogo ka kulekuke.

39 Bambanzu bi nibo ba ndi kakitaga wa, ba ndi katumbwa Yeso, banagbitya bamu,

40 banabikya be: «Wa ndi kapa kapanza Ndabu ko Kunzi, wopika yagogo ka masye masaa. Wi-hukusa neki mombukwana-daki yi, kika ni wa Miko Kunzi, syoku ka musalaba!»

41 Bokumu-kumu, bowonisilo ba mutuu pa imoti na bamboku-mboku ba ndi goni katiba begoyo, banabikya be:

42 «Uhukusa ndi batu bagogo. Kakwananigu kaihukuso iyi mombukwana-daki yi bikpe! A ngama ka Bezaleli. Osyikuno ka musalaba, ifusu, tabinikyana kuwa goni!

43 A beyo, igumya ndi ko Kunzi, abikya ndi be a Miko Kunzi. Kika ni Kunzi apagatu, ahukusi neki mbiya wanu!»

44 Gutugu batu bo kubaku aka nibo bubangilaga ndi ka kpolo ka Yeso, ba ndi katumbwa begoyo.

Kukwakwā ka Yeso
(*Malikō 15:33-41; Luka 23:44-49; Yuani 19:28-30*)

⁴⁵ Katukya ndi ka saa sita, bita ohuma ndi obili wasi ka basaa bayisaa.

⁴⁶ Niyo saa tisa a kwā ndi buwobi kaitulyana, Yeso igomisa ndi na liyu lapu be: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Isi ni: «Hiii Kunzi! Hiii Kunzi! Ko bulya iki yo wesi mino?»

⁴⁷ Niyo batu bemoti-bemoti luga ka nibo ba ndi wa bamukana mino beyo, babikya ndi be: «Akamaka Hliya.»

⁴⁸ Wa aka wa, bemoti kabu apikita ndi, ovoku luki limoti bifubu-fubu, olubo ko vinya wa muzabibu wozyo. Kumbuso yi, abanga kwā ndi ka ligugu, apa Yeso be omwi.

⁴⁹ Luki limoti, bagogo babikya ndi be: «Wosoni! Tinini mbeyi ikani Hliya odokuto kahukuso!»

⁵⁰ Luki limoti, Yeso igomisa bata ndi na liyu lapu. Osis limbengi.

⁵¹ Ko ngbingo yi nino aka no, kutuko nikwo ikaga ndi kubongiso kagbanana pa yotu na pa yotu kuge ku ka Ndabu ko Kunzi ku, anuka ndi luga katukya kugu kadwe kusili. Mugi izakula ndi bingbuku-ngbuku, matamu makpukpu alikanaga ndi bikpakpaka.

⁵² Gutugu bambuku aka oukwikana ndi na batu budingi nibo bokwaga ndi ni babinikyonini Kunzi, babilila ndi.

⁵³ Bopupoku kwā ka bambuku. Kumbuso goni Yeso kopupa ndi ka mbuku, bingya ka

Yelusalema, gũdũ wotu. Ku ßeyo, ßupuponilya ndi ßambanzũ ßudingi.

⁵⁴ Niyo ngama ka ßasũda ka Balũma pa imoti na ßatũ nißo ßa ndi na ißũ kabuulyaga Yeso ßamina azigizo na masi nimõ akitanaga ndi wa, ßogwa ndi ombombo kũgbe. Babũkyã kũwa ndi ße: «Ka lingũnũ, mutũ yi nimũ a ndi asi Miko Kunzi aka!»

⁵⁵ Wa go wa, a ndi na ßoko ßudingi nißo ßa ndi kaina ka ßũbyi nilõ akitanaga ndi lo. Botukyoku ndi pa imoti na Yeso ka Galilaya, kasingyo ka mogubo.

⁵⁶ Luga kabũ, a mbeyi ndi ni Malia mutũ wa Magadala, Malia ninõ aßũkũta ndi Yakõbo ißũ na Yezefũ se kũwa amaki ßomika Zebedayõ.

Banalumbo Yeso

(Malikõ 15:42-47; Luka 23:50-56; Yuani 19:38-42)

⁵⁷ Niyo ßugõgõ itulyana, alũkũ ßemoti wa lingama, mutũ wa Alimatia ninõ ina ße Yezefũ, a ndi gõni iyi mußiþya ka Yeso, osiloku ndi.

⁵⁸ Inda kũwa ndi ka ngama mudingi wa iwili ßeyõ ka Pilatũ, akũnga ße ßapĩ nzũyi ka Yeso. Pilatũ akpamyã ndi ße ßapĩ.

⁵⁹ Yezefũ inda ndi kava. Akandaga na kutuko kwambiya,

⁶⁰ amongosa ndi ka mbũkũ yambiya niyo ikpũlya ndi ka litalũ. Kumbuso yi, adũla ndi mupumi mi na litalũ lidingi, aga ndi.

⁶¹ Ko ngbingo yi ninõ, Malia Magadala na Malia ninõ wagõgõ ßa ndi wa, ßakikonono kambwa wa mbũkũ.

Basuda bakobuulya mbuku

⁶² Bugala bi, akaibikya be lisyε li nilo a kambwa wa nilo la kibungusyogo ka Lisyε la kimumbiso, bokumu-kumu na Bafalisayo бага ndi ka Pilatu.

⁶³ Babikya ndi be: «Mombukwono-dosu! Totomonini bata beyo mutε wabongo yi nimε abikya ndi mino ngbingo yi ninε a mbeyi ndi mino mubisi aka be: «Kumbusa wa masyε masaa, nopupatu ka mbuku.»

⁶⁴ Yeki a beyo, pa neki mutε be bobuulyogi mbuku kadwe ku kwa ku masyε masaa itulyano mino. Babibya kaki bakodonikuto kabibo, бага kaubikya bambanzε be: «Opupini bi luga ka bamanda.» Munzima ma miba mi nima ika banε manye kakitaga nimo ma mambwa.»

⁶⁵ Pilatu usikisya ndi be: «Matε na basuda nibo bokwononi kobuulya mbuku. Wogoni, bobuulyogi mufongoni beyo mini mino binza.»

⁶⁶ Baga kuwa ndi ka mbuku, badula ndi miso ma mbuku na litalε bingbufu, subisa ndi basuda wa kobuulyo.

28*Yeso opupini ka mbuku*

(Maliko 16:1-10; Luka 24:1-12; Yuani 20:1-10)

¹ Niyε Lisyε la kimumbiso akitaga ndi, kuwa na bugala bi ka lisyε la mambwa la poso* ko mbolugo, Malia ninε a ndi mutε wa gudε wa Magadala pa imoti na Malia wagogo, бага ndi kaanda mbuku.

---

* **28:1** 28:1 lisyε la mambwa la poso: Ilu lo balikyaga ndi be lisyε la Mungu.

2 Ko ngbingo bemoti, azigizo wapɔ apɔnga ndi. Malaika ka Mombukwono-dosu, osyoku ndi kotukyoku kɔgɔ wa lisyɛ, inda ndi kate ka kpɔɔ litalɔ lidingi nilɔ otikya ndi mbɔkɔ, ika ndi kɔgɔ yi.

3 A ndi kanze kɔgbe mɔɔngɔni abɛ ngbangbata kanginana, botu kaki a ndi bitu abɛ libu.

4 Bobubulya nibɔ ba ndi kobuulyaga mbɔkɔ bapɔnga ndi kaguguma bikpwukpwukpwu na kubangakɔ, kadwe kɔ kwa kɔ biita ndi mina abɛ bamanda.

5 Luki limoti, malaika ninɔ ɔbikya ndi boko bi nibɔ bɛ: «Makobongonitɔgɔ. Nakaiba ambe makakisa Yeso, ninɔ babongiligi bi ka musalaba.

6 Kɛgɔ bata wanɔ! A beyɔ, opupini bi ka mbɔkɔ mɔɔngɔni beyɔ abikya ndukɔ mino. Doniku, winoni kɔ o bi mino mumongoso.

7 Windoni bigala kaɔbikya babibya kaki bɛ: «Opupini bi luga ka bamanda. Matokonyoku ka Galilaya. Maminoku banɔ kɔ beyɔ.» Nilɔ no bi ambe namɔbikyɔ nilɔ.»

8 Boko baba bi nibɔ batukya ndi bigala-gala ka mbɔkɔ botumini na kubangakɔ bidɛ na magyagya mudingi gɔni. Binda ndi mbangɔ kautumbulyaga babibya ka Yeso mongoni mi nimo.

9 Ko ngbingo bemoti, Yeso bikpe abangana ndi na boko bi nibɔ, umuuso. Bakpuɔoku ndi, bavilaga magɔ na babibiso.

10 Yeso ɔbikya kɔwa ndi bɛ: «Makobongonitɔgɔ! Windoni kaɔbikyaga bomika-mama bɛ baga ka Galilaya. Beminku kɔ beyɔ.»

Boɓubulyo ba mbuku bogoni kapaga mongoni

¹¹ Ngbingo yi ninɔ boko bi niɓɔ ba mbeyi ndi mino ko pisi aka, boɓubulyo bemoti-bemoti ba mbuku batukya ndi, baga ka gudu. Ku beyo, butambulyaga ndi bokumu-kumu lasi nilo akitanaga ndi.

¹² Kwa wa, bokumu-kumu bi niɓɔ pa imoti na bambuku-mbuku ka Bayuda bagya ndi dikiɗi. Bukanana ndi kaupá basuda bi niɓɔ buyi budingi bipelɛ.

¹³ Babikya ndi be: «Bikyonɩ ambe: «Babiɓya kaki boduku bi no biti kaiɓo manda kaki ko ngbingo yi ninɔ to bi mino ka batoto.»

¹⁴ Kika ni mongoni asilyini ngama mudingi wa iwili, ibusu bamombukwono-dosu bi ɓɔ tatambulyaga mongoni mi nimo. Tagya yasi ambe ibunu makogulyonitogu ka bukpwuku-kpwuku.»

¹⁵ Kwa wa, basuda bi niɓɔ bava ndi buyi na bagya mudɔngoni beyo bukpramya ndi mino. Mongoni mi nimo itulyana ndi luga ka Bayuda kadwe na lisyɛ li nili.

Yeso upupilyini babiɓya kaki

(Maliko 16:14-18; Luka 24:36-49; Yuani 20:19-23; Ligubo 1:6-8)

¹⁶ Kwa wa, babiɓya bi niɓɔ tekeɓe na bemoti baga ndi ka Galilaya, ka ngupa niyo Yeso uwanɩyaga ndi.

¹⁷ Ngbingo yi ninɔ bamina ndi mino, babibiso. Luki limoti, bemoti-bemoti kabu ba ndi na botumo.

¹⁸ Kumbuso yi, Yeso ukpudfoku ndi, ufikya be: «Bepóni ndi ngu yasi ya kugu wa lisyε na kunu ka obili.

¹⁹ Yeki a beyo, windoni ka bevananza bayasi, huyikosoni biki babibya kami. Hubotisoni ko lino ka Baba, ko Miki na ka Limbengi-Lotu.

²⁰ Huwonisiloni kabye masi nimo namufikyaga ndi. Wiboni binza ambe na pa imoti na ibunu bongbinga basi kadwe ka mulibo ma obili.»

cxl

AGUME WAMBIYA

Lika: AGUME WAMBIYA (New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Lika

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

f796df90-b7da-5393-9b93-c756eba4e5d6